

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 101-103 ΤΕΥΧ.

Ποιήματα.—'Αφιέρωση, Σ' ἔχασα, Μελαγχολία, 'Αντι-
πυγμαλίων, Θλιμένο Χάραμα, week end. Διονυσίου Ρώμα
Στέλλιος Χρυσομάλλης (διάλεξη) Εἰρήνης Δεντρινουῦ
Σολωμικά σημειώματα. 'Ανέκδοτοι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ Κώστα Καιροφύλα
Τὸ ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Μπερτιέ. Μ. Θ. Λάσκαρι
Τιμάρια ἐν Ζακύνθῳ. Δ. Χ. Ζώη
'Η 'Επανάστασις τῆς 'Ηπείρου κατὰ τὸ 1854. 'Αρχεῖον Τυπάλδου
'Ο Φώσκολος καὶ ὁ Eyre Crowe. Κ. Παλατιανοῦ
'Η ἱατρικὴ ἀστυνομία καὶ ἡ δημοσία ὑγιεινὴ εἰς τὴν
'Επάνησον ἐπὶ 'Αγγλικῆς Προστασίας. Σπ. Λυμπεράτου
Ξένα Προξενεῖα εἰς τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὸν ΙΖ αἰῶνα Κ. Καιροφύλα
Σολωμικά ἀμφισβητούμενα. Ν. Β. Τωμαδάκη
'Ενα ποιητικὸν ἔργον «Ὁ Καλὸς 'Ανθρωπος» τοῦ
κ. Μαρίνου Σιγούρου Σπύρον Μινώτου

Διάφορα.—Τὸ 'Αρχιεπισκοπικὸν Ζακύνθου.—'Ενας
νέος Ζακύνθιος ποιητὴς—Σολωμικά

Βιβλιοκρισίαι.—Νέα βιβλία.—'Εφημερίδες καὶ περιοδικά.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1935

ΕΤΟΣ 90^{ον}

ΔΡΧ. 10

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ
ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐτησία Δραχ. 50
Ἐξάμηνος » 25
Ἐτησία ἑξωτερικοῦ δολλάρια 2

ΕΚΔΟΤΗΣ—ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Ἐμβάσματα, συνεργασία καὶ ὅ,τι
ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ περιοδικό,
ἀποστέλλονται στὴ διεύθυνση :

Κον Σπύρον Μινῶτον
Γ' Σεπτεμβρίου 113α Ἀθῆναι

Διαφημίσεις : Ὀλόκληρος σελὶς ἑξαφύλλου Δραχ. 500
Ἡμίσεια » » » 350

ANTHOLOGIE IONIENNE.—Revue d' histoire et du folklore.

DIRECTEUR : — SP. MINOTTO (avocat)

Rue Tritis Septemriou 113A Athènes (Grèce).

Οἱ καθυστεροῦντες τὰς συνδρομὰς των παρακαλοῦν-
ται θερμότατα ὅπως ἀποστήλῳσι ταύτας εἰς τὸν ἐκδό-
την καὶ Διευθυντὴν τῆς *Ἰονίου Ἀνθολογίας* Κον Σπύρον
Μινῶτον.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀνταλλάσσοντες τὰς ἐκδόσεως των
μὲ τὴν Ἰόνιον Ἀνθολογίαν, ὥς καὶ οἱ συγγραφεῖς νὰ λά-
βωσι γνῶσιν τῆς ἀλλαγῆς τῆς Διευθύνσεως.

Ο ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ

Εἶναι ὑπερήφανος, διότι ἐπέτυχε νὰ φέρῃ εἰς πέρας δύο
μνημειώδεις ἐκδόσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ σημειώσουν σταθμὸν
εἰς τὰ ἐκδοτικὰ χρονικά τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος

ΤΗΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΑΝ

ΚΑΙ ΤΗΝ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΝ

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΑΣ

ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΣ ΔΡΑΧ. 10—ΕΠΑΡΧ. 12

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1935

ΤΕΥΧΟΣ 101 - 103

ΕΤΟΣ 9^{ον}

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛ. ΡΩΜΑ

1

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Μάγεψε τὴν ψυχὴ μὲ γλυκοὺς ἤχους,
στοχαστικὰ νὰ φέξῃ μέσ' τὰ μάτια,
κρυφὸ φωτοπαγνίδισμα στοὺς στίχους,
καθρέφτη πού συντρίφτηκε κομμάτια.

Ὁλάκερη φαίνουσιν στὸ γυαλί,
προτοῦ σὲ μύρια σκορπιστῇ τὸ Ἕνα.
Σκύψε πάνω στὰ θρύψαλα, Καλή,
λάμπει κάτι δικό Σου στὸ καθένα.

2

Σ' ΕΧΑΣΑ...

Κ' ἔφυγες τώρα ! σ' ἔχασα... τί λυπημένος ἦχος !
Κι' ἄφοῦ σαλέψουν δυὸ φορές μένουν βουβὰ τὰ χεῖλη.
Ἀνάμεσα μας ἔπεσε κάτι πυκνὸ σὰν τοῖχος,
Κάτι θλιμένο καὶ βαρὺ σὰν τὴ βροχὴ τὸ δαίλι.
Φῶς καὶ χαρὰ, πού στὴ ζωὴ χαρίζανε τὸ χρῶμα,
Σιγοπεθαίνουν μέσα μου κι' ὁλόγυρα σκοτάδι.
Σ' ἔχασα... συλλαβὲς νεκρὲς στὸ πικραμένο στόμα...
Κάτι σὰ τζάκι σκοτεινὸ ἕνα παγῶμένο βράδυ.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Καλ. Χρ. Τζή

ΗΜΕΡΟΜ. 20.8.85

ΑΡΙΘ. 36816

3

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Βράδιασε καὶ στὸ πάρκο ξαναζοῦν στιγμὲς χαμένες,
 'Ασπρογαλιάζουν τὰ νερά τῆς λίμνης ἀπ' τὴν πᾶχνη
 Κ' ἡ θύμηση περαστικὲς μορφὲς ἀγαπημένες
 Θωρεῖ νὰ φεγγοπαίζουνε σὰ νήματ' ἀπ' ἀράχνη.

Πέφτει τὸ σούρουπο θολὸ στὴν ἀσημένια λεῦκα,
 Γύρω οἱ μανώλιες σάρκινες ξεχύνουν μυρωδιές,
 Βαρειὲς φροντίδες τριγυρνοῦν τὰ μαυρισμένα πεδκα
 Κι' ἀνησυχοῦν οἱ χαμηλὲς πυκνόφυλλες ροδιές.

Τοῦ ὀνείρου τὸ παιγνίδισμα μέσα στὸ Νοῦ λυτὸ
 Θλιπτὰ μονότον' ἀκλουθᾷ τίς σκέψεις ποὺ σκορπᾶν,
 Κι' ὅλο τὸ πάρκο σμίγοντας σ' ἓν' ἀναφυλλητὸ
 «Πέθανε ὁ Πᾶν», σιγοθρηνεῖ, «Πέθανε ὁ Μέγας Πᾶν» !

4

ΑΝΤΙΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

La chair est triste, hélas, et j'ai lu tous les livres

MALLARMÉ

Θᾶθελα νᾶσουν πάντα ξαπλωμένη
 Κι' ὁ χαλαστὴς ὁ χρόνος νὰ σταθῇ,
 'Αμίλητη, λευκὴ, μαρμαρωμένη,
 'Αγαλμα μιᾶς στιγμῆς ποῦχει χαθῇ,

'Αμέτρητες ἡ Σάρκα σου νὰ δρέψῃ
 Τρελλὲς λιακάδες, σύγνεφα, βροχές,
 'Ανέγγιχτη νὰ μένης ἀφ' τὴ σκέψη
 Κι' ἀνάλλαχτη νὰ ζῆς στὶς ἐποχές.

Πανέμορφη, χωρὶς ἓνα ψεγάδι,
 Μαρμάρου λάμψη κι' ὅμως νᾶσαι Σύ,
 Παιγνίδι τοῦ φωτὸς γιὰ Σε τὸ βράδυ
 Κ' ἡ πέτρα κάθε δεῖλι πιὸ χρυσή.

Θᾶθελα νᾶσουν πάντα ξαπλωμένη,
 Κι' ὁ χαλαστὴς ὁ χρόνος νὰ σταθῇ.
 'Αμίλητη, λευκὴ, μαρμαρωμένη,
 'Αγαλμα μιᾶς στιγμῆς ποῦχει χαθῇ.

5

ΘΛΙΜΕΝΟ ΧΑΡΑΜΑ

Mais il avait pleuré a l' idée qu' elles etaient pé-
 rissables et il ne pleura point qu' elles périssent.
 BARRÈS.—

Οὔτε κι' αὐτὸ τὸ φωτεινὸ τῆς λάμπας μου στεφάνι
 Οὔτε κἂν στὸ τραπέζι μου κάποια παλιὰ βιβλία,
 Κρατοῦν τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς, ποῦ, δίχως δυσκολία
 Ξέμακρα βλέπει ποθητὲς μορφὲς ποὺ ἔχουν πεθάνει.

Πεντάμορφες ποὺ κάποτε μοῦ δώκαν εὐτυχία,
 Χλωμὲς μορφὲς ποὺ πέρασαν, ὀνείρων караβάνι,
 Σκιὲς ποὺ θολοτρέμουνε στὸ κάτασπρο ταβάνι,
 Πίκρες ποὺ λησμονήθη πλιά κ' ἡ πρώτη τους αἰτία.

Κ' ὅταν ἀργὰ τὸ μούδιασμα νάρκης γλυκειᾶς μὲ πιάνει
 'Αρχίζει μιὰ μονότονη φωνὴ θρηγόντας ἴσια
 Τὶς σκέψεις μου ποὺ ἀκολουθεῖ σὲ πένθιμο σεργιάνι,

Φωνὴ ποὺ φέρνει μεσ' τὸ Νοῦ τάφους καὶ κυπαρίσσια,
 Φωνὴ φριχτὴ, τυρρανικὴ, ποὺ σὲ ψυχρὰ σκοτάδια.
 'Αντιλαλεῖ καθὼς μουγγὰ τρίζουν τὰ ξεροκλάδια !

6

WEEK-END

Λούστηκ' ἡ ψυχὴ μου στὶς δροσιές, στὰ χόρτα,
 "Ἡλιους ἤπιε γιὰ κρασί καὶ τῆς Γῆς τ' ἀρώματα.
 Κ' ἔσπρωξε τὴ σάρκινη σκουριασμένη πόρτα,
 Μπήκε μέσ' τὰ λούλουδα, φύτρωσε στὰ χώματα !

"Ἐπειτα στὸ μούχρωμα βάφτηκε χρυσή,
 Κι' ἀντιᾶλθε ψηλὰ σὰν πνοὴ φλογέρας
 Καὶ ξανάπεσ' ἀπαλὰ κάτω δῶ στὴ Γῇ,
 Πεταλοῦδα ἀνάλαφρη, κ' εὐωδία κι' ἀγέρας...

Κ' ἡ νυχτιὰ σὰ χύθηκε, σάβαν' ἀσημί,
 Καὶ στὴν πλᾶση σκόρπισε κάποια ξένη χάρη,
 Σε ἀσημένια μπλέχτηκε φωτεινὴ κλωστή
 Κ' ἔλαμψε κι' ἀνέβηκε στὸ λαμπρὸ φεγγάρι !

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΡΩΜΑΣ

ΕΙΡΗΝΗΣ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΗΣ *

Νᾶναι τάχα ἡ νοσταλγία γιὰ κάτι, πού πέρασε, ἢ ἡ πεποίθηση στή διάψευση τῆς ἀναμονῆς μιᾶς ἐποχῆς, πού δὲ θὰ ξανάρθει πειὰ ποτέ, πού μ' ἐσπρωξάν νὰ διαλέξω γιὰ θέμα τῆς ἀποφινῆς μας ὁμιλίας μιὰ φυσιογνωμία Κερκυραϊκή, χρόνια τώρα πειὰ πεθαμένη καὶ σχεδὸν τέλεια λησμονημένη, τὸν Στέλιο Χρυσομάλλη; Μπορεῖ καὶ τὰ δυό. Ἀλλὰ πειὸ πολὺ, γιατί τὸ θεώρησα χρέος μου, μιὰ καὶ δὲν ὑπάρχουν πειὰ στή ζωὴ οἱ ἄνθρωποι, πού τὸν ζύγωναν, τὸν ἤξεραν καὶ τὸν ἐχτιμοῦσαν, καὶ κανεῖς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες διανοούμενους δὲ συλλογίστηκε νὰ σκύψει μὲ προσοχὴ ἀπάνου στοῦ ἔργο του, πού, κατὰ τὴν γνώμη μας, μολονότι δὲν μπορεῖ νάχει τὴν ἀξίωση μεγαλουργήματος, στήν ἐποχὴ του στάθηκε πολὺτιμος συντελεστής στήν ποιητικὴ, στήν πολιτικὴ καὶ στήν κοινωνικὴ ἐξέλιξη τῶν συγχρόνων του. Βλέπετε, εἶναι καὶ ζήτημα τύχης. Ἡ φήμη δὲν ἀγκαλιάζει πάντα τοὺς πειὸ ἄξιους, ἀλλὰ πολὺ συχνά τοὺς πειὸ τυχεροὺς. Καὶ θετικὰ ἡ τύχη δὲ στάθηκε ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ Χρυσομάλλη.

Μορφωμένος, ὅσο λίγοι προικισμένος μὲ σπάνια ἠθικὰ καὶ διανοητικὰ χαρίσματα, ὑπαρξὴ εὐγενικώτατη, πού τὴ ζωὴ ἤθελε νὰ τὴν βλέπει σὲ κάθε τῆς ἀγνὴ ἐκδήλωση, ἀφοῦ ἔζησε δεκαπέντε χρόνια σπουδάζοντας στήν Ἰταλία, στή Γαλλία καὶ στήν Ἑλβετία, ἐπέστρεψε στήν Κέρκυρα, ὅπου τὸν τραβοῦσε ἡ μεγάλῃ γιὰ τὴ μητέρα του στοργή. Οἱ ἐπικριτὲς τοῦ Χρυσομάλλη—καὶ δὲν ἦσαν λίγοι—παρεξηγώντας τὴν εἰρωνεία καὶ τὴ βίαιη πολεμικὴ του, τοῦ ἀπέδιναν κακία. Μὰ εἶναι δυνατόν ποτὲ νᾶναι κακὸς ὁ ἄνθρωπος, πού κλειοῦσε μέσα στήν ψυχὴ του τέτοιους θησαυροὺς ἀγάπης καὶ τρυφερότητας γιὰ κείνην, πού τοῦ χάρισε τὴ ζωὴ καὶ πού τοὺς βρίσκουμε στοῦ ποίημά του «Ἡ ἀγάπη τῶν πεθαμένων» δημοσιευμένο στοῦ Χριστουγεννιάτικο φύλλο τῆς «Ἑστίας» τοῦ 1896;

Στὴν Κέρκυρα ὁ Χρυσομάλλης γνωρίζεται μὲ τὸν Ἰάκωβον Πολυλά. Ἡ ἐπιβλητικὴ φυσιογνωμία τοῦ σοφοῦ ἐκείνου Κερκυραίου δὲν ἄργησε νὰ τὸν καταχτήσῃ τελειωτικά. Καὶ οἱ δυό θιασῶτες τῆς

δημοτικῆς καὶ οἱ δυό φιλόλογοι. Ἀλλὰ ὁ σύνδεσμός τους γίνεται στενότερος μὲ τοὺς τραχεῖς πολιτικοὺς ἀγῶνες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὅπου στήν πρώτη γραμμὴ, ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τοῦ Ρήγα, τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν, ἐμάχονταν ὁ Πολυλάς, αὐτός, πού στάθηκε καὶ ὁ δημιουργὸς του. Ὁ Χρυσομάλλης, ἐνωτικός, στὰ χρόνια, πού τὰ Ἐφτάνησα ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν Ἑνωσὴ τους μὲ τὴν Ἑλλάδα, πίστευε, πῶς χρέος τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν μετὰ τὴν Ἑνωσὴ, ἦταν νὰ διδάξουν στήν ξαναγεννημένη Ἑλλάδα, πού ἐσωτερικὲς διχόνοιες τὴ γονάτιζαν, τὴ συναίσθηση τῆς μεγάλης τῆς ἀποστολῆς, μιὰ κι' ὁ ἀπελευθερωτικὸς τῆς ἀγῶνας δὲν εἶχε συντελεσθῇ ἀποστολῆς, πού θὰ ἔπρεπε νὰ ξέρει νὰ συμβιβάζει μαζὴ μὲ ἄλλα, τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν τάξιν καὶ μὲ τὸ σεβασμὸ στοὺς νόμους, πού πρῶτοι ἔπρεπε νὰ τὸν δείχνουν οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί, ἐκεῖνοι, πού ποτὲ δὲν πρέπει νὰ πιστέψουν, πῶς ἡ θέλησή τους εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ τόπου, πῶς ἡ δύναμή τους εἶναι μεγαλειότερη ἀπὸ τὴ δύναμιν τοῦ λαοῦ. Μίαν ἀπὸ τὶς μεγαλειότερες αἰτίες τῆς Ἑλληνικῆς κακοδαιμονίας θεωροῦσε τὴν ἀδιαφορίαν ἢ καὶ τὴν ἀναισθησίαν τῶν περισσώτερων πολιτῶν στὰ πράγματα τοῦ τόπου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, καθὼς ἔλεγε, ὠφελοῦνται ὀλίγοι ραδιοῦργοι, ὀλίγοι δοξαμανεῖς, πού παρορσιάζονται τάχα ὡς πρόμαχοι τῶν συμφερόντων καὶ τῆς προόδου τῆς πατρίδας. Γιὰ τὴν ἀναισθησίαν, τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ἀπονάρκωση αὐτήν, πού δὲν εἶναι φυσικὴ στὸν Ἕλληνα, δίνει τὴν εὐθύνη στοὺς μεγάλους τῆς γῆς πού τὸν περιώρισαν, ἀφοῦ τὸν υποχρέωσαν νὰ ἐγκαταλείψῃ ἀτέλειωτο τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ ξαναγεννημοῦ τῆς φυλῆς καὶ τὸν κατεδίκαναν νὰ φτιάξῃ Κράτος καὶ Πολιτεία μὲ λίγα φτωχὰ καὶ ἀδύνατα κλάσματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μὲ λίγες ἐπαρχίες, περικυκλωμένες καὶ κείνες ἀπὸ τὰ μέρη, ὅπου ἡ θηριωδία καὶ ἡ βία τοῦ κατακτητῆ καταταρνανοῦσαν ἀκόμα τοὺς Ἕλληνες ἀδελφούς.

Στὴν ἠθικὴ φυσιογνωμία τοῦ Ἰάκωβου Πολυλά, στή μόρφωσή του—σπάνια στήν ἐποχὴ ἐκείνη—στὸν ἀλύγιστο χαρακτήρα καὶ στήν μαχητικότητά του, ἔβλεπε ὁ Χρυσομάλλης τὸν ἄνδρα τὸν κατάλληλο καὶ ἱκανὸ γιὰ μιὰ τέτοια σημαντικὴ ἀποστολή. Μιὰ διάνοια φωτισμένη δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ σκορπίσει φῶς· μιὰ ἀλύγιστη ἠθικὴ δὲν ἦταν δυνατόν παρὰ ἠθικὰ νὰ κυβερνήσῃ. Κ' ἐνῶ ὁ Πολυλάς στὸν «Ρήγα τὸ Φερραῖο» καὶ στήν «Ἀναγέννηση», ὅργανα πολιτικὰ τοῦ κόμματός του, ἔγραφε τὰ κύρια ἀρθρὰ, πού ὅλα φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς σπάνιας ἐκείνης προσωπικότητος, ὁ Χρυσομάλλης στὸν Κώδωνα, στοῦ ἀμίμητο σατυρικοῦ ἐκείνου φύλλου, πού ἄρχισε τὴν ἐκδόσή του τὸν Ἰούλιο τοῦ 1870 καὶ σταμάτησε τὸ Μάη τοῦ 1874, ἐδημοσίευε τὶς τσουχτερές του σάτιρες σὲ ἑμμετρο καὶ σὲ πεζὸ λόγο.

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Πολυλά χτυποῦνταν ἄγρια ἀπὸ τὸν Χρυσο-

* Διάλεξη στὴ Φιλαρμονικὴ Ἑταιρεία Κερκύρας τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1935.

μάλλη, ἀλλὰ καὶ καὶ ἀκόμα, πὺν βίαιη εἶναι ἡ πολεμικὴ τοῦ, δὲν ξεφεύγει ἡ λεπτὴ του αἰσθητικὴ. Μαστιγώνει τὴν ἀνθηδικότητα, ὅπου τὴν βρεῖ· εἶναι σκληρὸς γιὰ κείνους, πὺν μὲ τὴν πολιτεία τους θαρρεῖ, πὺς ζημιώνουν τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα. Κάποτες εἶναι ἀδίκος. Ὁ φανατισμὸς καὶ τὶς πὺν γερεὺς διάνοιες ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὶς τυφλώνει. Ἀλλὰ δὲ γράφει οὔτε μιὰ λέξη, πὺν νὰ μὴν τὴν πιστεύει. Ἡ σατυρικὴ του διαίσθηση καὶ παρατηρητικότητα δὲν ἀφήνει νὰ τοῦ ξεφύγει τίποτα. Τὰ μικρότερα κινήματα, οἱ μικροαδυναμίες, κάποια συνηθισμένη φράση, πὺν συχνὰ ἐπαναλαμβάνεται, κάποιες συνήθειες, κάποια ἐλαττώματα, αὐτὸ τὸ κάτι πὺν χαρακτηρίζει τὸν δεῖνα ἢ τὸν τάδε ἀντίπαλο, ὅλα ὁ σατυρικός φακὸς του τὰ παραλαμβάνει καὶ σύμφωνα μὲ τὸ κέφι ἢ μὲ τὴ σκοπιμότητα, τὰ μεγαλώνει ἀνάλογα καὶ ἢ διασκεδάσει μ' αὐτά, ἢ τὰ καυτηριάζει. Δεῖγμα τῆς σατυρικῆς τεχντροπίας τοῦ Χρυσομάλλη εἶναι ὁ διάλογος τοῦ Δὸν Πέπου τοῦ τετραμούτρου μὲ τὸ γιό του, τὸν Ντοττόρ Νίκο. Στὸ ποίημα ἐκεῖνο σατυρίζεται ὁ Πέτρος Κουαρτάνος, πὺν δὲν τοῦ συγχώρησε ποτὲ ὁ Χρυσομάλης τὴν προσχώρησή του στὸ κόμμα τῆς λάτας—τὸ ἀντίθετο κόμμα τοῦ Πολυλά—γι' αὐτὸ καὶ τὸ παρατσούκλι Τετραμούτρου—ἐνῶ γιὰ χρόνια στάθηκε φίλος τοῦ Σολωμοῦ καὶ κατόπι καὶ τοῦ Πολυλά. Ἰσα-ἴσα στὴ φιλία του μὲ τὸ Σολωμὸ χρωστοῦσε ὁ Κουαρτάνος τὴ μανία, πὺν τὸν εἶχε κυριεύσει, δίχως ταλέντο καὶ μὲ κάθε σοβαροφάνεια, νὰ θέλει νὰ γράφει στίχους. Δὲ ζητοῦσε τίποτα καλύτερο τὸ σατυρικὸ τσιμπίδι τοῦ Χρυσομάλλη, γιὰ νὰ τὸν παραλάβει. Ἡ σκηνή, μᾶς λέει, παρουσιάζει τὸ γραφεῖο τοῦ Δὸν Πέπου, πὺν ξυῶντας μὲ τὰ δυὸ του δάχτυλα τὸν κούτικα του καὶ στραβόνοντας τὸ στόμα, γράφει:

ΔΟΤΟΡ ΝΙΚΟΣ (μπαίνοντας)

Ἐκάηκε τὸ μάτι μου
Νὰ σ' εὔρω νὰ διαβάξεις·
Ἀδιάκοπα στὸ γράψιμο,
Πατέρα μου, κοπιᾶς.
Κι' ὅσα ἐσύ γράφεις, ἔπειτα
Θὰ μεταφράσω ἐγώ.

Cerco una rima sdruzzola...
Sentéve... oh! no!... alzeve...
Porteme qua il rimario...
Adesso pó senteve.
Moché la lume... Ah! eccola...
Adesso pó, parlé!

ΔΟΝ ΠΕΠΟΣ

Tasé un momento, cocolo,
Che po me vada via
Sta grande idea Turcofila
Che scrivo tutavia.
Tasé, no feme strepiti
Fin che la buto zo.

ΔΟΤΟΡ ΝΙΚΟΣ

Παπᾶ, δὲν ἐβαρέθηκες
Χαρτί νὰ μελανώνεις
Κι' ἀπέκεια στὴ μετάφραση
Ἐμένα νὰ σκοτώνεις;
Ἄν σὺ τὸ βρίσκεις νόστιμο,
Εἴν' βάσανο γιὰ μέ.

ΔΟΝ ΠΕΠΟΣ

Sapié, dottor petegolo
Con vostra santa pase,
Che far dovè co' l' ordino
Quel che me par e piase;
Tradur, copiar e moverve
Come ve digo mi.

ΔΟΝ ΠΕΠΟΣ

Lasseme scriver, cocolo,
Lassé, che acquisto fama;
Ecco che zá in Italia
Poeta i me proclama
E zá sul campidoglio
Mi vedo incoronná.

ΔΟΤΟΡ ΝΙΚΟΣ

Σὲ βεβαιῶ, πατέρα μου,
Δὲν τῶλεγα γιὰ μένα,
Μὲν τῶλεγα, σοῦ ὀρκίζομαι
Γιὰ λόγου σου, γιὰ σένα,
Ποῦ μέρα-νύχτα λυόνεσαι
Ἀπάνω στὸ χαρτί.

E vu, per un capricio
Volé che meto zoso
Sta pena formidabile
Sto liuto melodioso...
Ah! tase lá petegolo,
Presto andé via de quà.

Ἄλλο δεῖγμα τῆς ἀνάλαφρης σάτυρας τοῦ Χρυσομάλλη εἶναι ἓνα τραγούδι του, γραμμένο τὸ καρναβάλι τοῦ 1873 γιὰ τὸ Θανάση Παραμυθιώτη, δικηγόρο βουλευτὴ καὶ ἀρχηγὸ τοῦ κόμματος τῆς Λάτας. Τὸ παρατσούκλι, πὺν τοῦ δίνει ὁ Κώδωνας, εἶναι Κατσουλοπετεῖναρος. Στὸ πεταχτὸ αὐτὸ ποιηματάκι μᾶς δέχεται ὅλη ἡ κομπόχη τοῦ ποιητῆ, πὺν ξέρει, ὅταν θέλει, νὰ κεντάει ἀπαλὰ-ἀπαλὰ, δίχως νὰ ξεματώνει. Μᾶς παρουσιάζει τὸν Παραμυθιώτη νὰ προσκαλεῖ ἐδῶ, στὴν Φιλαρμονική, μιὰ μάσκα νὰ χορεύει μαζί του.

Μασκαρέτα μου γλυκειά,
Φῶς μου, μάτια μου, ψυχή,
Ἐλα δῶ, στὴν ἀγκαλιά
Τοῦ ἐραστῆ σου χορευτή.
Μιὰ χορεῦτρα ἐγὼ γυρεύω
Νὰ τῆς δεῖξω, πὺς χορεύω.

Μασκαρέτα μου, παρόν,
Θὰ μὲ βοῆς σὲ μιὰ στιγμὴ
Στὸ παιγνίδι, στὸ λιστόν,
Στὸ κριτήριο, στὴ Βουλὴ.
Ἐγὼ παίζω καὶ χορεύω
Καὶ συγχρόνως ρητορεύω.

Ἄ! κανέναν πούθενά
Στὸ χορὸ δὲ μοῦ μπορεῖ,
Στὴν Ἑλλάδα, στὴν Φραγκιά,
Ἡ καὶ στὴν Ἀμερική.
Ἄ! κανέναν δὲν πιστεύω,
Νὰ χορεύει, ὅπως χορεύω.

Δικηγόρος, βουλευτῆς
Καὶ τῆς λάτας ἀρχηγός,
Χαρτοπαίχτης, χορευτῆς,
Εἶμαι σὲ ὅλα φοβερός.
Καὶ μοῦ λένε, σάν χορεύω,
Ποῦ τὰς μάσκαράς μανεύω.

Ἐγὼ ἀνοίγω κ' ἐγὼ κλειῶ
Εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴ,
Κάθε χρόνον τὸ χορὸ,
Μὲς τὴ Φιλαρμονική.
Καὶ τὴ νύχτα ἀργὰ πιστεύω,
Πὺς στὸν ὕπνο μου χορεύω.

Μασκαρέτα μου γλυκειά,
Φῶς μου, μάτια μου, ψυχὴ,
Ἐλα δῶ, στὴν ἀγκαλιά,
Τοῦ ἐραστῆ σου χορευτή.
Μασκαρέτα μου, γυρεύω
Νὰ σοῦ δεῖξω, πὺς χορεύω.

Σὲ ἓνα ἄλλο του ποίημα σατυρικό στὸ φύλλο τοῦ Κώδωνα, τὸ Γεννάριον τοῦ 1873, μᾶς παρουσιάζει τοὺς τρεῖς ὑποψήφιους τοῦ κόμματος τῆς Λάτας, στίς παραμονές τῶν ἐκλογῶν μαζί με τὸν Σπύρο Βαλαωρίτη, στὴν ἐκλογικὴ τους περιοδεία, στὰ Κερκυραϊκὰ προάστεια, νὰ χορεύουν κουαδρίλια.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ

Τώρα ποῦμαστε κ' οἱ τρεῖς
Μὲ τὸ Σπύρο μας μαζί
Θὰ χορέψουμε, ἐκλογεῖς,
Μιά κουαδρίλια φοβερή.
Σὲν ἀγγλὲς λὲ πρεμιέ
Ντεμὴ σὲν ἔ μπαλανσέ.

ΚΑΒΑΛΟΥΡΙΤΗΣ

Εἶμαι πρόθυμος κ' ἐγὼ
Σὰν ἀφέντης καὶ πασᾶς
Νὰ ὀδηγήσω τὸ χορό...
Ντεμὴ κοὺ ντέ σά—ἂ βό πλάς
Ἄν ἄβάν ντέ λὲ πρεμιέ
Τραβερόσέ... σασὲ κρουαζέ.

ΚΑΤΣΟΥΛΟΠΕΤΕΙΝΑΡΟΣ

Εἶναι βέβαια μιὰ τιμὴ
Νὰ χορεύης σὺ με μᾶς
Μὲ τὴ λάτα σου καὶ σὺ
Στὸ καπέλλο σου...ἂ βό πλάς.
Ἄν ἄβάν ντέ λὲ πρεμιέ
Ντέξ ἂ ντέ ἔ μπαλανσέ.

ΚΑΒΑΛΟΥΡΙΤΗΣ

Μὴν τὰ χάνετε, παιδιά,
Κι' ὁ πασᾶς σας εἶναι δῶ...
Ναί, μπεμπέδες μου, καρδιά!
Μὴν ἀφήστε τὸ χορό.
Ἄν ἄβάν ντέ λὲ πρεμιέ,
Τραβερόσέ, σασὲ κρουαζέ.

Σημ. Καβαλουρίτης=Βαλαωρίτης—Κατσουλοπετεΐναρος=Παραμυθιώτης—Παντόλος=Γ. Θεοτόκης.

ΚΥΡ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ.

Ὅλοι σοῦμεθα πιστοὶ
Κύρ Σπυράκο μου πασᾶ...
Σὰν καὶ σένα χορευτὴ
Δὲν εἶδ' ἄλλον πουθενά.
Ἄν ἀριέρ λὲ πρεμιέ
Ντεμὴ σὲν ἔ μπαλανσέ.

ΠΑΝΤΟΛΟΣ

Εἶσαι πρῶτος στοὺς Κορφοὺς,
Κύρ Σπυράκο μου, πασᾶ.
Ἔχεις τίτλους καὶ σταυροὺς
Κ' ἔχεις τάλλαρα πολλὰ...
Ντεμὴ ρὸν...γκράν ρὸν...σανζέ
Βότερ ντάμ ἔ μπαλανσέ.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ

Γ' ἀργαστήρια εἶναι κλειστά
Καὶ δὲ φαίνεται ψυχὴ.
Τὴν ἐπάθαμε, πασᾶ,
Τὴν ἐπάθαμε χοντρή.
Ἄν ἀριέρ λὲ καβαλιέ
Ντεμὴ ρὸν ἔ μπαλανσέ.

Δὲν εἶναι ὅμως πάντα τέτοια ἡ σάτυρα τοῦ Χρυσομάλλη. Ὅπου θαρρεῖ νὰ ξανοίγει τὴν ἀνηθικότητα, τὴν ὑπουλότητα, τὴν συμφεροντολογία, τὴν πρόστυχη συναλλαγὴ, τοὺς συμβιβασμοὺς εἶναι σκληρός. Χτυπáει με θάρρος καὶ παλληκαριά, ἀλλὰ χτυπáει καὶ ἀλύπητα. Δὲ θὰ σᾶς ἀναφέρω αὐτὰ του τὰ σατυρικά ποιήματα, μιὰ καὶ δὲν ὑπάρχουν πειὰ στὴ ζωὴ οἱ ἄνθρωποι, πού τοῦ τὰ ἔχουν ἐμπνεύσει. Ὅσοι θέλουν νὰ λάβουν γνώση, ἢ καὶ νὰ μελετήσουν πλατύτερα τὸ ἔργο τοῦ Χρυσομάλλη, δὲν ἔχουν παρὰ ν' ἀνοίξουν τὰ φύλλα τοῦ Κώδωνα. Ἐκεῖ πού ἱστορικὴ πρέπει νὰ μείνει ἡ δράση τοῦ Χρυσομάλλη, εἶναι στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ Καθολικισμοῦ καὶ τῆς Ἰταλικῆς προπαγάνδας. Πῶς εἴτανε δυνατόν ὁ Χρυσομάλλης, ὁ θερμὸς πατριώτης, νὰ βλέπει ἀδιαμαρτύρητα τὴν προσπάθεια τοῦ προσηλυτισμοῦ τῆς Κερκυραϊκῆς νεολαίας ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν Καθολικῶν καὶ ἀπὸ τὴν ὀργανωμένη Ἰταλικὴ προπαγάνδα ἐκείνος πού ἔγραφε, ἀπαντῶντας σὲ ἄρθρο τοῦ Ἀριστοτέλη Βαλαωρίτη, γραμμένο γιὰ νὰ υπερασπίσει τὸ ποίημά του: «Στὸν ἀνδριάντα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'», πού τοῦ τὸ εἶχε στὴν «Ἀναγέννηση» κακομεταχειριστῇ ὁ Πολυλάς, «ἐὰν μία κακὴ πολιτικὴ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ιδέας, ὁ ποιητὴς ἐὰν θέλει νάναι ἄξιος αὐτοῦ τοῦ ὑψηλοῦ ὀνόματος, πρέπει νὰ ὑψωθεῖ εἰς σφαῖραν ἀνώτερη, νὰ γίνῃ ἀπόστολος καὶ προφήτης τοῦ μέλλοντος, νὰ γίνῃ ὁ θερμὸς, ὁ ἐνθουσιασμένος ἐξηγητὴς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ιδεῶν, τῶν μεγάλων ἐθνικῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια ὑπάρχουν ἀκοίμητα καὶ ζωνεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἔθνους;» (Κώδων 23 Ἀπριλιοῦ 1872). Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν φύλλο τοῦ Κώδωνα δίχως πολεμικὴ ἐναντίον τῆς προπαγάνδας, δίχως σάτυρα ἐναντίον ἐκείνων, πού βρίσκονταν στὴν πρώτη γραμμὴ καὶ ἐνεργοῦσαν με πίστη φανατισμένη. Δὲ χτυποῦσε τὴν προπαγάνδα μόνο ὡς σύνολο, ὡς πράξη, ὡς ιδέα, ὡς σύστημα. Χτυποῦσε καὶ τοὺς πρωτεργάτες της καὶ τοὺς σατύριζε στὰ ἐλαττώματα, στίς συνήθειες, στὰ καμώματα, στὴν ταχτικὴ τους. Ἐκεῖ ἡ σάτυρα τοῦ Χρυσομάλλη δὲν εἶναι μαλακία. «Ἐκύλαε ἡ φωνὴ του βροντὴ κ' ἔκαιε σὰ φλόγα». Στάθηκε τέτοια ἡ ἐπίδραση τοῦ Κώδωνα ἀπέναντι στοὺς Κερκυραίους πολῖτες, ὥστε ἤρθε ἡ στιγμή νὰ θελήσουν νὰ κάψουν τὸ σχολεῖο τῶν Καλογραιῶν.

(Ἔχει συνέχεια)

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΑΡΙΝΟΥ

ΣΟΛΩΜΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Ἐνας φίλος μου ἔφερε πρὸ ἡμερῶν τὸ πρωτότυπο χειρόγραφο τῆς Ὁδῆς ποὺ ὁ Πολυλάς ἔγραψε στὸ θάνατο τοῦ Σολωμοῦ, νομίζοντας ὅτι ἦταν ἀνέκδοτη. Δυστυχῶς ἡ Ὁδὴ ἔχει τυπωθῇ. Ἀλλὰ στὸ περιθώριο τοῦ χειρογράφου ἦσαν «ἀνέκδοτοι στίχοι τοῦ Σολωμοῦ». Ἐθεώρησα λοιπὸν σωστὸ νὰ περισώσω αὐτοὺς τοὺς στίχους:

Vide il monde con gaudio e con amore
l'orma tua santa e si spargea la lode
dell' umana la quela inclito fiore

Πρόκειται, χωρὶς ἄλλο, περὶ ἐνὸς τρίστιχου ἀπὸ ἑνα Ἰταλικὸ Σοννέτο τοῦ Σολωμοῦ, τὸ ὁποῖο δὲν μπορούμε νὰ καταλάβουμε σὲ ποιὸν ἀπευθύνετο καὶ τίνας τὰ χριστιανικὰ προτερήματα ἐπαινεῖ ὡς θαυμαζόμενα ἀπὸ τὸν κόσμος.

Μαζὺ μὲ αὐτὸ νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ δημοσιευθεῖ κι' ἓνα ὠραῖο ποίημα ποὺ γράφθηκε τὸ 1877 ἀπὸ τὸ Ζακύνθιο Διονύσιον Ἡλιακόπουλον, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη τὸ 1855 καὶ πέθανε νεώτατος τὸ 1895 καὶ τύπωσε πολλὰ ἔμμετρα καὶ πεζά, καθὼς καὶ δύο ποιητικὰς συλλογὰς. Στὴ μιά ἀπ' αὐτάς, μὲ τὸν τίτλο «Μαραμμένα φύλλα», ποὺ δῆγαι τὸ 1877, βρῖσκομε τὸ ἀκόλουθο **ἐπίγραμμα εἰς τὸν Ψάλτην τῆς Ἐλευθερίας Διονύσιον Σολωμόν:**

Τῆς λευθεριᾶς σοῦ ἐκτίσανε τ' ἀνίκητα τὰ χέρια
κυβοῦρι σμαραγδόπλοκο νὰ κλεῖ τὰ κόκκαλά σου
κι' ἀπάνουθε τὸν «Ὑμνο» σου σοῦ γράψανε μ' ἀστέρια
τοῦ Εἰκοσιένα οἱ Μάρτυρες, ἡ αἱματομένη Ἑλλάς σου.

Τὸ Μεσολόγγι ἐστέναζε πικρὰ στὸ θάνατό σου
κι' ὁ τοῖχος τῆς Τριπολιτσᾶς ἀπὸ τὰ βάρη ἐσεῖστη,
ὁ Ἄδης σ' ἐπροσκύνησε γιὰ τὸ μέτωπό σου
ἡ ἐλευθερία σοῦ ἐφίλησε καὶ τ' ἁγίασεν ἡ πίστι.

Τοῦ Ρήγα μας ἡ ἁγία ψυχὴ σοῦ ἄνοιξε τὰ στήθη
κι' ὁ Μπαῦρόν μας ἔτρεξε τὸ χέρι νὰ σοῦ δώσῃ.
«Χριστὸς Ἀνέστη» ἐνάματε καὶ ἔλαμψε κ' ἐχύθη
εἰς τὴν Ἑλλάδα συνθημα: «πάλι σπαθὶ νὰ ζώσῃ».

Τὸ ὠραῖο αὐτὸ ἐπίγραμμα ἔμεινε ἕως τώρα σχεδὸν ἐντελῶς ἄγνωστο, γιὰ τὴν ποιητικὴν συλλογὴ τοῦ Ἡλιακοπούλου εἶναι σπανιώτατη καὶ ἓνα ἀντίτυπό της βρῖσκεται στὴ βιβλιοθήκῃ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», ἀπ' ὅπου καὶ τὸ πῆρα.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

Μ. Θ. ΛΑΣΚΑΡΙ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΜΠΕΡΤΙΕ

Διὰ τὴν τόσον ἐνδιαφέρουσαν πολυτάραχον περίοδον τῆς Ἑπτανησιακῆς ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1814, πλὴν τῶν δημοσίων ἀρχείων (τῶν Νήσων ἀφ' ἐνός, καὶ τῶν κρατῶν ὑπὸ τὰ ὁποῖα διετέλεσεν ἡ Ἑπτάνησος ἀφ' ἐτέρου) διεσώθησαν προσέτι καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἀρχεῖα διαφόρων ἀνδρῶν οἵτινες διώκησαν τὴν Ἑπτάνησον κατὰ τὴν περίοδον ταύτην.¹ Οὕτω τὸ ἐν Niort τῆς Γαλλίας ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Chabot ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τοῦ Gaultier de Chambry² καὶ τῶν ἡμετέρων Σπυρίδωνος Παπᾶ καὶ Ἀνδρέου Ἀνδρεάδου³ ἐπὶ δὲ τοῦ ἀρχείου τοῦ στρατηγοῦ Donzelot ἐβασίσθη ὁ Pau-thier διὰ τὸ ἔργον του περὶ τῆς δευτέρας γαλλικῆς κατοχῆς ἐν Ἑπτανήσῳ.³ Ἀφ' ἐτέρου ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ φυλάσσεται ὁλόκληρον τὸ ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Sir Hudson Lowe, ὅστις ἀπέκτησε οὐχὶ ἐπίζηλον δόξαν ὡς δεσμοφύλαξ τοῦ Ναπολέοντος ἐν Ἀγίᾳ Ἐλένῃ, καὶ ὅστις προηγουμένως εἶχε διατελέσῃ διοικητὴς τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Λευκάδος μετὰ τὴν κατάληψιν

¹ Εἰς τὰ ἰδιωτικά ταῦτα ἀρχεῖα πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ τὰ δημοσιευθέντα ἀπομνημονεύματα ἀνδρῶν συμμετασχόντων ἐνεργῶς εἰς τὰς τύχας τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Εὐχὴς ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἡ ἄρτι συσταθεῖσα «Ἐταιρεία πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑπτανησιακῶν μελετῶν» ἀπεφάσιζε τὴν ἐν μεταφράσει ἔκδοσιν ἀπανθίσματος ἐκ τῶν γαλλικῶν ἰδία ἀπομνημονευμάτων μεταξὺ τῶν ὁποίων περιοριζόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν διὰ μὲν τὴν πρώτην γαλλικὴν κατοχὴν τὰ χαριτωμένα Souvenirs d' un sexagénaire τοῦ Arnault (Παρίσιοι 1833, ἐπανεκδοθέντα τῷ 1908 ὑπὸ τοῦ Dietrich εἰς τέσσαρας τόμους) καὶ τὰ Mémoires τοῦ στρατηγοῦ Richemont (Moulins 1858) διὰ δὲ τὴν δευτέραν γαλλικὴν κατοχὴν τὰ Souvenirs τοῦ Lamare Picquot (ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἑλληνιστοῦ Περων ἐν Παρίσις τῷ 1918) καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ κατόπιν περιώνυμου καταστάντος ἑλβετοῦ στρατηγοῦ Dufour δημοσιευθέντα ὑπὸ τὸν τίτλον La jeunesse du général Dufour ἐν τῇ Bibliothèque Universelle (Λωζάνης) τόμ. LXXV, 1914, σελ. 225—268.

² Aperçu d' un mémoire sur l' occupation des Iles Ioniennes par les Français (1797—1799) d' après la correspondance du général Chabot, Παρίσιοι 1863, σελ. 10.

³ Les Iles Ioniennes pendant l' occupation française et le protectorat anglais, Παρίσιοι 1863. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀφιερώνεται εἰς τὸν «λοχαγὸν Vigny ἐξ ἴσου τιμήσαντα τὰ ὅπλα καὶ τὰ γράμματα». Πρόκειται περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς Servitude et grandeur militaires καὶ μεγάλου ποιητοῦ Alfred de Vigny.

τῶν νήσων τούτων ὑπὸ τῶν Ἀγγλων (Ὀκτώβριος τοῦ 1809 καὶ Ἀπρίλιος τοῦ 1810).⁴

Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῶν ἰδιωτικῆς προελεύσεως ἀρχείων προστίθεται νῦν καὶ τὸ ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Καίσαρος Μπερτιέ. Τὸ ἀρχεῖον τοῦτο μολοντί κατατεθειμένον ἀπὸ τοῦ 1882 εἰς τὰ ἐν Παρισίοις Γενικά Ἀρχεῖα (Archives Nationales) ἦτο ἄγνωστον μέχρι τοῦδε. Μόνον πέρυσι (κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῶν Ἀρχείων τῆς 24 Ἀπριλίου 1934) ἐταξινομήθη, ἡριθμώθη καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὴν σειρὰν AB. XIX, καταστὰν τοιοῦτοτρόπως προσιτὸν εἰς τοὺς ἐρευνητάς. Ὀφείλω δὲ νὰ ἐκφράσω καὶ ἐντεῦθεν τὰς εὐχαριστίας μου εἰς τὸν πολύτιμον φίλον κ. G. Bourgin, Γενικὸν Γραμματέα τῶν Archives Nationales, ὅστις ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ τοῦ ἀγνώστου τούτου ἀρχείου.

Ὁ στρατηγὸς Καίσαρ Μπερτιέ, ὁ καταλαβὼν τὰς Ἰονίους Νήσους ἐν ὀνόματι Ναπολέοντος καὶ διοικήσας αὐτὰς ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1807 μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1808, ἦτο ἀδελφὸς τοῦ ἐνδόξου ἐπιτελάρχου τοῦ Ναπολέοντος Ἀλεξάνδρου Μπερτιέ, πρίγκηπος τοῦ Neufchâtel καὶ τοῦ Wagram. Εἶχε γεννηθῇ ἐν Βερσαλλίαις τῇ 9 Νοεμβρίου 1765. Τῷ 1802 ἦτο ἤδη ὑποστράτηγος. Προαχθεὶς εἰς ἀντιστράτηγον ἐτοποθετήθη τῇ 3 Ἰανουαρίου 1805 ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως Ἰωσήφ Βοναπάρτη. Ἐκεῖ ἐν Νεαπόλει ἔλαβε τὴν διαταγὴν νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ διοικήσῃ τὴν Ἑπτάνησον. Ἀλλ' ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ διοίκησίς του ὑπῆρξεν ἀτυχής. Διὰ σειρᾶς ἀστόχων ἐνεργειῶν δυσηρέστησε τοὺς τε ὑπὸ τὴν διοίκησίν του Ἑπτανήσιους καὶ τοὺς ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ Γάλλους· εἰς ταῦτα προσετέθη καὶ ἡ ἐν Κερκύρᾳ συμβίωσις αὐτοῦ, καίτοι ἐγγάμου, μετὰ Ἰταλίδος ἐλαφρῶν ἡθῶν ἥτις ἀπετέλεσε κοινωνικὸν σκάνδαλον.⁵ Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον ἐὰν ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ πολιτεία τοῦ Καίσαρος Μπερτιέ ἐπέσυρον ἐναντίον του τὰς λοιδορίας πολλῶν Γάλλων, ἐν οἷς καὶ τοῦ περιφήμου συγγραφέως Paul-Louis Courier.⁶

⁴ Πρὸς διὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν Ἑπτάνησον ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου τοῦτον Bourpe, L' Albanie et Napoléon, Παρίσι 1914 σελ. 159. Ἐπὶ τοῦ ἀρχείου τούτου κυρίως ἐβασίσθη καὶ ὁ Octave Aubry εἰς τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν λαμπρὸν αὐτοῦ ἔργον περὶ τῆς ἐν Ἀγία Ἐλένη ἐξορίας τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Aubry ὅστις ἀποκαλεῖ τὸ ἀρχεῖον τοῦ Lowe «prodigieux amas» λέγει περὶ τῶν ἐγγράφων τούτων ὅτι «leur masse est si pesante qu' elle a longtemps rebuté l' examen». Βλ. Aubry, Sainte Hélène, τομ. I, σελ. XV.

⁵ Περὶ τοῦ σκανδάλου τούτου σώζεται μακροσκελὴς καὶ δηκτικὴ ἐκθεσις τοῦ ἐν Κερκύρᾳ αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου Μπεσιέρ (ἐν τῇ σειρᾷ Correspondance politique, Iles Ioniennes τοῦ Γαλλικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν).

⁶ Lettres de France et d' Italie.

Ἀνακληθεὶς ἐκ Κερκύρας, ὁ Μπερτιέ ἀπεστάλη εἰς Πεδεμόντιον ὅπου διέμεινε ἐπὶ τινα ἔτη ὡς διοικητὴς τῆς 27 μεραρχίας ἐν Τουρίνῳ, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ οἴκου τοῦ Πάπα Πίου τοῦ Ζ' ἐν Savona, τέλος δὲ ὡς διοικητὴς τοῦ Πεδεμοντίου. Βραδύτερον ἀπεστάλη εἰς Κορσικὴν. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα (31 Ἰουλίου 1814). Οὐχ ἦττον ὅμως ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΗ' διωρίσθη τῷ 1818 γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τοῦ πεζικοῦ εἰς τὴν 4 καὶ τὴν 12 μεραρχίαν· ἀπέθανε δὲ τῇ 17 Αὐγούστου 1819.⁷

Τὸ ἐν Παρισίοις διασωθὲν ἀρχεῖον (ἢ μᾶλλον τμήμα τοῦ ἀρχείου) τοῦ στρατηγοῦ ἀποτελεῖται ἐκ 31 δεσμίδων ἐγγράφων πρὸς τὸν Μπερτιέ καὶ 9 τόμων (registres) ἀντιγράφων καὶ περιλήψεων ἐπιστολῶν καὶ ἀποφάσεων τοῦ Μπερτιέ. Ἀπαντα τὰ ἐν λόγῳ ἔγγραφα ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ 1806 μέχρι τοῦ 1810, σχετίζονται τοῦτ' ἔστι οὐ μόνον μὲ τὴν ἐν Ἑπτανήσῳ διοίκησιν τοῦ Μπερτιέ ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς ἄλλας αὐτοῦ ἀποστολάς ἰδίᾳ δὲ μὲ τὴν διαμονὴν του ἐν Πεδεμοντίῳ. Ἐκ τοῦ συνόλου λοιπὸν τῶν 40 τούτων δεσμίδων καὶ τόμων, τῶν κατατεταγμένων ἐν τοῖς Γενικοῖς Ἀρχείοις ὑπ' ἀριθ. AB. XIX 1660—1699, θὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα μόνον τὸ περιεχόμενον ἐκείνων τῶν τόμων ἢ δεσμίδων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν Ἑπτάνησον.

Ἐκ τῶν σπουδαιότερων διὰ τὴν διοίκησιν καὶ ὁργάνωσιν τῆς Ἑπτανήσου τμημάτων εἶναι οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἀρχείου τούτου καὶ ὑπ' ἀριθ. 1660—1668 κατατεταγμένοι ἐννέα τόμοι (registres) τῶν ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ στρατηγοῦ ἐξεληθόντων ἐγγράφων.

Ὁ ὑπ' ἀριθ. 1660 τόμος περιέχει τὰ ἀντίγραφα καὶ τὰς περιλήψεις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ στρατηγοῦ (ἐν οἷς καὶ τὰς ἐκθέσεις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως Ἰωσήφ Βοναπάρτην) ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1807 μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Οἱ ὑπ' ἀριθ. 1661 καὶ 1662 τόμοι περιλαμβάνουν τὰ ἀντίγραφα τῶν ἀποφάσεων τοῦ Μπερτιέ ὡς διοικητοῦ τῆς Ἑπτανήσου ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1807 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1808.

Συνέχειαν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1660 τόμου ἀποτελοῦν οἱ τόμοι 1663 καὶ 1664 περιλαμβάνοντες τὰ ἀντίγραφα τῶν ἐκθέσεων καὶ ἐπιστολῶν τοῦ Μπερτιέ πρὸς τὸν Ναπολέοντα, τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τὰς διαφόρους στρατιωτικὰς, ναυτικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρχάς, ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1807 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1808.

Οἱ ἀμέσως ἐπόμενοι ὑπόλοιποι πέντε τόμοι τῶν registres (ἀριθ. 1664—1668) εἶναι τῶν ἐτῶν 1809—1810 καὶ δὲν ἀφορῶσιν εἰς τὴν Ἑπτάνησον.

⁷ Λεπτομερὴ ἐπισκόπησιν τῆς στρατιωτικῆς σταδιοδρομίας τοῦ Καίσαρος Μπερτιέ δίδει ὁ Si x, Dictionnaire biographique des généraux de la Révolution et de l' Empire, Παρίσι 1933, τόμ. I, σελ. 88.

Μετὰ τοὺς ἐννέα τόμους τῶν ἐκ τοῦ γραφείου τοῦ στρατηγοῦ ἐξελεθόντων ἐγγράφων ἔρχονται αἱ 31 δεσμίδες τῶν ἐγγράφων πρὸς τὸν στρατηγόν. Μέγα μέρος τῶν δεσμίδων τούτων ἀποτελοῦν τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐν Τουρίνφ 27 μεραρχίας. Ἐκ τῶν 31 τούτων δεσμίδων παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑπτάνησον ἰδίᾳ αἱ ἑξῆς:

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1671 δεσμὶς περιλαμβάνουσα σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐπιστολάς τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις προξένου Rouqueville καὶ πλείστα ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὰς σχέσεις τοῦ Μπερτιέ μετὰ τῆς Ἰονίου Γερουσίας καὶ μετὰ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1672 δεσμὶς περιέχουσα ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων ἀσχετῶν μὲ τὴν Ἑπτάνησον καὶ ἀποφάσεις τοῦ Μπερτιέ ὡς διοικητοῦ τῆς Ἑπτανήσου καθὼς καὶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἐπιστολάς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῆς Ἀστυνομίας τῆς Νεαπόλεως (Αὐγустος—Δεκέμβριος 1807).

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 1691 δεσμὶς ἀφορῶσα ἰδίᾳ εἰς τὴν στρατιωτικὴν σταδιοδρομίαν καὶ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ τοῦ Μπερτιέ, περιέχουσα δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις ἔγγραφα σχετικὰ μὲ τὸν διορισμὸν τοῦ ὡς Διοικητοῦ τῆς Ἑπτανήσου, ἐπιστολάς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ὁδηγίας καὶ ἄλλα ἔγγραφα, (ἐν οἷς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ ἐν μεταφράσει) ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1807 μέχρι τοῦ Μαρτίου 1808.

Σπουδαιότερα πασῶν εἶναι ἡ ὑπ' ἀριθ. 1696 δεσμὶς ἣτις περιέχει σειρὰν ὁλόκληρον ἐπιστολῶν τῶν Ἀλῆ Πασσᾶ (ὧν τινες ἑλληνιστί). Ἐπίσης ἐπιστολάς τοῦ Βελῆ Πασσᾶ τῆς Πελοποννήσου (υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ), τοῦ Ἱμπραήμ τῆς Αὐλῶνος, τοῦ Μουσταφᾶ Πασσᾶ, τοῦ Ἱμπραήμ τοῦ Βερατίου, πλείστων τούρκων ἀγάδων τῆς ἡπειρωτικῆς καὶ ἀλβανικῆς ἀκτῆς, (Αὐγустος 1807—Μάρτιος 1808) τοῦ Rouqueville, τοῦ ἐν Πρεβέζῃ προξενικοῦ πράκτορος Forestier, τοῦ στρατηγοῦ Donzelot, ἐπίσης δὲ προκύρηξιν τοῦ Μπερτιέ πρὸς τοὺς ἑπτανησίους, χειρόγραφον στατιστικῆς τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπὸ τινος ἀξιωματικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ, ἐπιστολάς τοῦ στρατάρχου Ἀλεξάνδρου Μπερτιέ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Καίσαρα, τέλος δὲ καὶ ἰταλικά σονέττα τοῦ Στυλιανοῦ Καποδίστρια ὑμνοῦντα τὸν Ναπολέοντα.

Σπουδαία εἶναι καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 1997 δεσμὶς. Ταύτης μέγα μέρος ἀφορᾷ εἰς τὸν στρατὸν τῆς Νεαπόλεως καὶ εἰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις τοῦ Μπερτιέ· περιέχει ὅμως καὶ σειρὰν ἐγγράφων σχετικῶν μὲ τὴν διοικητικὴν ὁργάνωσιν τῆς Ἑπτανήσου (Σεπτέμβριος 1807—Φεβρουάριος 1808), λογαριασμοὺς τῶν δαπανῶν τῶν γενομένων ὑπὸ τῆς Γαλλίας ἐν ταῖς Ἰονίοις Νήσοις (Αὐγустος 1807—Ἰούνιος 1808), πίνακας τῆς ὑπηρεσιακῆς καταστάσεως τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σώμα-

τος τῶν «ἐλλήνων ἀκροβολιστῶν» (chasseurs grecs)⁸ ἐπιστολάς τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου Μπωαρναὶ καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Clarke, καὶ διάφορα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὰς σχέσεις τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Πύλης. (Νοέμβριος 1807—Μάρτιος 1808).

Μ. Θ. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεολογικῆς
Ἀντ. μέλος τῆς Γουμανικῆς Ἀκαδημίας

⁸ Περὶ τούτων βλ. Ράδου, Οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ ἀρματωλοὶ ἐν Ἑπτανήσῳ, Ἑπετηρὶς Παρνασσῶ, 1916, σελ. 58.

Λ. Χ. ΖΩΗ

ΤΙΜΑΡΙΑ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ

ΤΙΜΑΡΙΟΝ ΠΕΛΕΓΑΝΟΥ*

Διὰ διατάγματος τοῦ ἀπὸ 30 Αὐγούστου 1672, ἕνεκα τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ Βιάγκου Μανδρικάρδη, ἐγένετο ἀνανέωσις τοῦ τιμαρίου ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ υἱοῦ του Νικολάου, ἐπίσης ἐγένοντο νεώτεραι ἀνανεώσεις διὰ διαταγμάτων ἀπὸ 13 Αὐγούστου 1699,—24 Αὐγούστου 1704,—22 Αὐγούστου 1709,—9 Μαΐου 1710,—14 Μαΐου 1736,—25 Μαΐου 1736,—5 Δεκεμβρίου 1766 καὶ 14 Δεκεμβρίου 1772, διαχωρισθέντος τοῦ τιμαρίου Πελεκάνου καὶ περιελθόντος εἰς διαφόρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰς τὰς οἰκογενεῖας Σιγούρων καὶ Κουζάν.

ΤΙΜΑΡΙΟΝ ΑΓΙΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΚΛ.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 22 Νοεμβρίου 1677 διατάγματος τοῦ Γεν. Προβλεπτοῦ Θαλάσσης Ἀνδρέου Κορνέο, τὸ ὁποῖον ἐν μεταφράσει κατεχωρίσαμεν εἰς τὸ περὶ Τιμαρίου Μονῆς Στροφάδων κεφάλαιον, παρεχωρήθησαν εἰς μὲν τὸν Λατινενίσκοπον πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ 800 βατσέλια σίτου ἑτησίως, ἅτινα, καθόσον γνωρίζομεν, οὐδέποτε ἔλαβεν, εἰς δὲ τοὺς Ἑλλάσσοντας Μοναχούς τῆς ἐν τῷ Φρουρίῳ Ζακύνθου καθολικῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, ἕτερα 25 βατσέλια σίτου ἑτησίως.

Πρὸς ἀνακούφισιν καὶ ἐμψύχωσιν τῆς Συνόδου τῶν Κανονικῶν τῆς Καθολικῆς Μητροπόλεως τοῦ Ἀγίου Μάρκου,—διὰ τοὺς

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ τεῦχος Ἰουνίου

ὁποίους ὁ Ἐπίσκοπος εἶχε ζητήσει παραχώρησιν κτημάτων, ἅτινα θ' ἀπέδιδον εἰς αὐτοὺς 80 στάρα σίτου ἐτησίως, — νεώτερον διαταγμα τοῦ Δουκὸς τῆς Βενετίας Πέτρου Γριμάνη ἀπὸ 28 Φεβρ. 1749, καθόριζεν, ὅπως εἰς τὴν αὐτὴν Σύνοδον παραχωρῶνται ἐτησίως καὶ μέχρις ὁριστικῆς ἐκχωρήσεως τῶν ἐν λόγῳ κτημάτων, τὰ ὀγδοήκοντα στάρα σίτου, τὰ ὅποια προηγουμένως παρεχωροῦντο εἰς τὴν Μονὴν Ἀναφωνητρίας, κληρονομησάσης 200 τοιαῦτα στάρα σίτου ἐκ τῆς οἰκογενείας Σέρρα.

Αὐξηθέντος ὁμως κατὰ τρεῖς Κανονικοὺς (Dignitates) τοῦ ἀριθμοῦ τῆς Συνόδου, ἡ Βενετικὴ Κυβέρνησις, διὰ τοῦ ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1762 διατάγματος τοῦ Δουκὸς Μάρκου Φραγκίσκου, ἡύξησε τὸ ἐπίδομα κατὰ 27 προσέτι στάρα, ἥτοι ἐννέα δι' ἕκαστον τῶν τριῶν Κανονικῶν, ἅτινα θὰ ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς Δημοσίας Δεκάτης μέχρι περιβολῆς δημοσίων κτημάτων, ἀποδιδόντων εἰς αὐτοὺς τὴν, ὡς ἂν, πρόσδοτον. Οὕτω τὸ ὅλον ἐπίδομα ἀνῆλθεν ἐτησίως εἰς 107 στάρα, ἴσα πρὸς 214 βατσέλια (ἕκαστον στάρον ἰσοδυναμεῖ πρὸς δύο βατσέλια) ἢ 256 κοιλὰ σίτου,

Τὸ ἐπίδομα τοῦτο ἐξηκολούθουν λαμβάνοντες οἱ Κανονικοὶ τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ κατὰ τὰς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Βενετίας διαδοχικὰς κυβερνήσεις, δυνάμει δὲ τῆς ἐν Λονδίῳ συνθήκης περὶ Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, οἱ αὐτοὶ Κανονικοὶ ἱερεῖς ἐλάμβανον τακτικῶς παρὰ τοῦ δημοσίου Ταμείου, ἀνεγνωρισμένῳ τιμαριωτικῷ δικαιώματι, τὴν ἀξίαν 256 κοιλῶν σίτου, προσδιοριζομένην κατὰ μέσον ὄρον εἰς χρῆμα πρὸς τὴν τρέχουσαν τιμὴν σίτου ἑκάστου ἔτους, ἐνῶ ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ σίτου ἐκυμαίνετο μεταξὺ τῶν 7—10 δραχμῶν ἕκαστον κοιλόν, ἢ κατὰ μέσον ὄρον πρὸς 8, $70/100$, τὸ Ταμεῖον Ζακύνθου ἠθέλησε νὰ πληρώσῃ πρὸς 5, $70/100$ ἕκαστον κοιλόν. Οἱ εἰρημένοι Κανονικοὶ ἠρνήθησαν τὴν πληρωμὴν, ἀπαιτήσαντες νὰ πληρωθῇ ἡ ἀξία τοῦ σίτου πρὸς 8, $50/100$ ἐντόκως ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1887 μέχρις ἐξοφλήσεως, ἥτοι δραχ. 2176, $30/100$.

Τὸ Πρωτοδικεῖον Ζακύνθου, εἰς τὸ ὅποιον κατέφυγον, ἐξέδοτο τὴν ὑπ' ἀριθ. 5430 ἔτους 1889 ὁριστικὴν ἀγωγὴν καὶ ὑπεχρέωσε τὸ Δημόσιον νὰ πληρώσῃ τὴν ἀξίαν πρὸς 8 δραχμὰς ἐντόκως. Ἐκκληθείσης ὁμως τῆς ἀποφάσεως ταύτης τοῦ Πρωτοδικείου εἰς τὸ Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν, τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξέδοτο τὴν ὑπ' ἀριθ. 101 τοῦ 1891 ἀπόφασιν, δι' ἧς ἀπέρριψε τὴν ἔφεσιν, ὡς μὴ βάσιμον. Τὸ δημόσιον ἐζήτησε τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης τοῦ Ἐφετερίου, ἰσχυρισθέν, ὅτι κακῶς ἐφήρμοσε τὸ ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπὶ Προστασίας ἰσχύον δίκαιον, ὅτι κακῶς ἡρμήνευσε τὸν Ἰόνιον Νόμον τοῦ 1852, τὸν καταργήσαντα τὴν Δεκάτην καὶ τέλος ὅτι

παρενόησε καὶ κακῶς ἐφήρμοσε τὴν γενικὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου καὶ τὴν περὶ Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου συνθήκην.

Ὁ δὲ Ἀρειος Πάγος βασισθεὶς, ὅτι τὸ δικάσαν Ἐφετεῖον ἐδέχθη ὡς ὁμολογηθέντα ὑπὸ τοῦ δημοσίου α') ὅτι πρὸς τὴν Σύνοδον τῶν Δυτικῶν ἱερέων Ζακύνθου ἐπὶ Βενετοκρατίας ἀπενεμήθη χορηγία σίτου 107 σάρων, εἰσπραττόμενον ἐκ τῆς δημοσίας Δεκάτης ὠρισμένων χωρίων καὶ β') ὅτι τὴν τοιαύτην χορηγίαν καὶ ἡ Ἰόνιος Κυβέρνησις ἐπὶ προστασίας ἐξηκολούθησε μετατρέψασα αὐτήν, λόγῳ τῆς καταργήσεως τῆς δεκάτης, εἰς χρῆμα, ἥτοι τὴν ἀξίαν τῶν 256 κοιλῶν σίτου καὶ τούτων ἕνεκα, ὅτι ὀφείλει τὴν ἀπονομήν τοῦ χορηγήματος εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἱερεῖς, δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 4 τῆς Συνθήκης περὶ Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου, δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1895, ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν ἀναιρέσεως, οὕτω δὲ ἀναγνωρισθείσης, διὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὁριστικῶς τῆς χορηγίας, ἐξακολουθεῖ τακτικῶς πληρωνομένη κατ' ἔτος εἰς τοὺς κανονικοὺς τοῦ Ἀγίου Μάρκου ἡ ἀξία τῶν 256 κοιλῶν σίτου εἰς χρῆμα.

(Ἀκολουθεῖ)

Α. Χ. 2948

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1834

ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΝ ΙΩΑΝ. ΑΛΦΟΝΣΑΤΟΥ ΤΥΠΑΛΔΟΥ

ΕΓΓΡΑΦΟΝ 8ον

Ἐπιστολὴ (11 Μαΐου) ἐξ Ἀθηνῶν Παναγῇ Ἀλφ. Τυπάλδου πρὸς τὸν ἐν Ἠπείρῳ Ἰωάννην Ἀλφ. Τυπάλδον, περιγράφουσα τὴν πολιτικὴν κατάστασιν εἰς τὰς Ἀθήνας. Αἱ ἀπειλαὶ τῶν Γάλλων. Ὁ Οὐαίς ἔχει ἀσθένειαν πολιτικὴν. — Οἱ ὑπουργοὶ τοῦ Ὁθωνος καὶ ἡ κριτικὴ περιμένουν τὴν ἐπιλυσιν τῶν πραγμάτων.

Τῷ Κυρίῳ ΙΩΑΝΝΗ Α. ΤΥΠΑΛΔΩ.

Συνιστάται τῷ ταγματάρχῃ Π. ΚΟΥΡΚΟΥΜΕΛΗ, εἰς Μεσολόγγιον.

ΑΔΕΛΦΕ,

Ἀθῆναι, 11 Μαΐου 1854

Ἐσωτερικὰ νεώτερα δὲν ἔχομεν ἄλλα παρ' ὅσα ἐγράψα χθές. Τὸ ἐπόμενον ἄρθρον τοῦ Ναυπλιώτου ταχυδρόμου δίδει κατ' ἐμὲ τὸν λόγον τῆς στασιμότητος τῶν μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς μας καὶ τῶν Πρέσβων διαπραγματεύσεων. Τὸ ἄρθρον τοῦτο στηρίζεται εἰς τὰ προηγουμένα ἄρθρα τοῦ Moniteur καὶ ἀνταποκρίσεις τῶν Παρισίων καὶ εἰς εἰδήσεις προσφάτους ἐκ Τουλώνης. Τὸ φύλλον τοῦ Courier de Marseille εἶναι τῆς 16 Μαΐου. La longanimité de la France devait avoir un terme. La Grèce

ne saurait plus attribuer qu' a elle même les malheurs et les deceptions que sa folle conduite et son ingratitude attirent aujourd'hui sur ses populations égarées. Mr Bourré, envoyé en mission extraordinaire à Athènes, vient de recevoir ses dernières instructions. Il se rend a Toulon, ou ils s'embarquera sur le Christophe Colombe avec le general Forey, commandant de division, qui doit eventuellement occuper Athènes. Cette division est prête à partir sur plusieurs navires à vapeur. Mr Bourré ne remplace pas notre ministre en Grèce, Mr de F. Rouen. Il a pour mission de réclamer du gouvernement grec les intérêts échus depuis 1828 des 100 millions dus a la France. Il est chargé, en outre, d'instructions verbales pour notre ambassadeur à Athènes.

Si le gouvernement grec ne donne pas immédiatement satisfaction aux demandes de la France, nos troupes, qui pendant les negotiations stationeront au Pirée, occuperont ce port et Athènes, ainsi que plusieurs autres points importants, soit du continent, soit de l' Archipel. Il n' est point vrai que diverses puissances et l' Autriche notamment aient protesté contre cette mesure, au contraire, d' un commun accord avec le cabinet de Vienne, puisque l' Autriche va occuper de son côté Scutari et Prevesa; plus tard, s' il était nécessaire, des troupes Autrichiennes occuperaient encore Volo et Arta. La Russie voit donc s' évanouir ce mouvement sur lequel elle avait compté, et qui devait prendre à revers l' armée turque et ses allies. L' agitation de la Grèce n' aura en definitive que ce resultat, d' amener l' Autriche à une intervention active, et à approcher le moment de sa rupture complète avec le cabinet de Saint Petersburg.

'Εδῶ τελειώνει τὸ ἄρθρον τοῦ Courrier. Ὡς σὰς εἶπα στηρίζεται εἰς ἄρθρον τοῦ Moniteur, ὅστις εἰς τὰς 14 Μαΐου ἔχει ἄρθρον ἀπειληκώτατον κατὰ τῆς Ἑλλήν. Κυβερνήσεως. Ἐν αὐτῷ ἀπαριθμεῖ ὅλας τὰς κατὰ καιροὺς ὑπηρεσίας τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐπικουρικοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐν Νεοκαστρῷ Ναυμαχίας, τὸ ἀφιλοκερδὲς χρεωλύσιον τοῦ δανείου τῶν 60.000.000, τῶν ἐργασιῶν τῆς γεωγραφικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ὑποστηρίξεως αὐτῆς ἐπὶ τῶν Παρεκρικῶν, τὰ ὅποια ἄλλως δὲν μνημονεύει ὀνομασί, καὶ ὅσα ἄλλα κατὰ καιροὺς ἐπραξε, καὶ εἰς τὰς εὐεργεσίας ταύτας ἀντιπαραθέτει τὴν ἀγνώμονα διαγωγὴν τῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδει τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα, τὰς κατὰ τῶν Δυτικῶν κακοπραγίας ἐντὸς τῆς Πρωτευούσης καὶ τὰς κατὰ τοῦ ἰδίου ἐν Ἀθήναις Πρεσβευτοῦ ἐπιβουλὰς, καθὰ αὐτὸς παρὰ διαφόρων εἰδοποιήθη!!

Ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἄρθρα τοῦ Αἰῶνος καὶ τῆς Ἑλπίδος συμπεραίνει δι' ἀπειλὰς. Ὁ Κύριος Οὐαίτς ἀσθενεῖ, κατὰ τινὰς μὲν ἀσθένειαν πολιτικὴν, κατ' ἄλλους δὲ νεφρίτην σφοδράν. Οἱ ὑπουργοὶ δὲν γνωρίζουν τίποτε καὶ κεκηνότες περιμένουν τὴν ἐπίλυσιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

Τὸ πάντων πιθανώτερον εἶναι ὅτι τὰ πράγμα-α θὰ καταντήσουν εἰς ρήξιν. Ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναγγελλόμεθα τὴν ἐκπ' ῥησιν τῆς Σουλταρίας, ἥ δὲ ἐφημερίς τῆς Κωνσταντινουπόλεως λέγει ὅτι οἱ δύο στρατηγοὶ τῆς Δύσεως, οἱ δύο Ναύαρχοι, οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν τῆς Πόρτας ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Βάρναν, ὅπου προσεκλήθη καὶ ὁ Ὁμέρ—Πασσάς, διὰ νὰ συγκροτήσουν συμβούλιον, pour aviser aux moyens d' activer la guerre.

Ὑμέτερος, ὁ ἑδελφός

Π. ΤΥΠΑΛΔΟΣ

Κ. ΠΑΛΑΤΙΑΝΟΥ

Ο ΦΩΣΚΟΛΟΣ ΚΑΙ Ο EYRE CROWE

Τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδημοσιεύθη εἰς τοὺς Times Literary Supplement τοῦ Λονδίνου παρὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Παν. Ἑδιμβούργου κ. John Purves ἐπιστολὴ τοῦ γνωστοῦ λογίου καὶ συγγραφέως Ἀγγλου Eyre Evans Crowes πρὸς τὸν Φώσκολον, τοῦ ὁποίου ἦτο πιστὸς φίλος καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται καὶ ὁ κλεινὸς Μουστο-ξυδης ὅστις εὗρίσκετο τότε εἰς τὸ Μιλάνον.

Λόγῳ τοῦ ἐνδιαφέροντος δημοσιεύομεν ἀμφοτέρως τὰς ἐπιστολάς.

ΚΥΡΙΕ ΔΙΕΥΘΥΝΤΑ

Μέσα στοὺς φίλους τοῦ Φωσκόλου κατὰ τὰ χρόνια 1822-1824 ἦσαν διάφοροι νέοι Ἰρλανδοὶ ἢ Ἀγγλο-Ἰρλανδοὶ ποὺ τοὺς ἄρεσε ἡ φιλολογία καὶ οἱ καλὲς τέχνες. Μέσα σ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Evans Crowe, κατόπιν ἀρχισυντάκτης τοῦ Daily News ποὺ εἶχε γράψει τὸ βιβλίον «Σήμερα στὴν Ἰρλανδίαν» κ' ἄλλα πολλὰ ἔργα, δύο ἀπὸ τὰ ὅποια εἶχαν γραφτῇ ἐπάνω σὲ Ἱταλικά θέματα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὁ Ἰωάννης Banim, μυθιστοριογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφέας τοῦ δράματος Damon and Pythias καὶ μερικῶν ἄλλων, καὶ ὁ S. C. Hall. Ὁ Bakim καὶ ὁ Hall βοηθοῦσαν μὲ τὰ Ἀγγλικά τὸ Φώσκολο ἀλλὰ χωρίστηκαν ὕστερα ἀπὸ μιὰ φιλονικεῖα τὸ 1823. Ὁ Bakim ἔφυγε ὕστερα ἀπὸ μιὰ βίαιη σκηνή, ὁ δὲ Hall, ποὺ εἶχε πρὶν μαλακὸν χαρακτήρα, ἔμεινε κάμποσο καιρὸ στὴ Digamma Cottage (Σ. Μ. μιὰ βίλλα πολυτελῇ τοῦ Φωσκόλου στὰ περίχωρα τοῦ Λονδίνου) καθὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ δῇ στὸ ἔργο του Retrospect Long Life, Vol I P. 99—104.

Ὁ Eyre Crowe, πλουσιώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ φυσικὰ πρὶν ἀνεξάρτητος, ἔλαβε διάφορες συστατικὰς ἐπιστολὰς ἀπὸ τὸ Φώσκολο τὸν Ἰούλιο τοῦ 1822, ὅταν σκόπευε νὰ κάνῃ ταξιδεὶν εἰς τὴν Ἱταλίαν. Σ' αὐτὸ δημοσίευσε σειρὰ ἀπὸ ἐπιστολὰς ἀπὸ τὴν Ἱταλίαν εἰς τὸ Blackwoods Magazine (October, 1822-june 1823). Ἡ βιβλιοθήκη Labronica κατέχει τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν γραμμένην Ἀγγλικά, ποὺ στάλθηκε στὸν ποιητὴ καὶ ποὺ ἔχει κάποια σπουδαιότητα, γιατί δείχνει τὴν ἐπιρροήν ποὺ ἐξασκοῦσε ὁ Φώσκολος εἰς τὴν Ἱταλίαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή.

Παρίσι δὸς Chantierine ἀριθ. 19

Μάϊος 5 1823

ΑΓΑΠΗΤΗ ΚΥΡΙΕ, Φίλος ποὺ ἀναχωρεῖ ἀμέσως γιὰ τὸ Λονδίνο μοῦ δίνει τὴν εὐκαιρίαν νὰ σὰς στείλω τὴν ἐσώκλειστη ἐπιστολή. Εἶναι περιττὸ νὰ σὰς θυμίσω ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ διακεκριμένους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων ποὺ γνώρισα χάρις σὲ σὰς. Ἀποφεύγω νὰ σὰς εὐχαριστήσω μὲ κοινὰς φράσεις γιὰ τὰ συστατικά σας. Εἶχα καὶ συστατικά ποὺ μοῦ εἶχαν δοθῇ ἀπὸ ἄλλα πρόσωπα, ποὺ μοῦ ἔκαμαν κομπλιμέντα καὶ προσοχή. Ἀλλὰ τὸ δικό σας ὄνομα ἔκαμε ἡλεκτροκινεῖς σπινθῆρες κ' ὅλοι φιλοτιμήθηκαν νὰ μὲ ὑποδεχτοῦν σὺν πρίγκηπα μᾶλλον παρὰ σὺν ἑνῶν ἄγνωστον νέον τῶν γραμμάτων Ὁ κ. Bertolotti δὲν βρισκόταν στὸ Μιλάνο κατὰ τὸ διάστημα ποὺ ἔμεινα ἐκεῖ καὶ γι' αὐτὸ πολὺ λυπήθηκα. Ἐχεῖ θάινεται πολλοὺς ἐχθρούς. Ὁ Monti ἦταν κ' αὐτὸς στὸ Πέζαρο, σὺν ἡ

τησα ὅμως καὶ ἐγνώρισα τὸ Μουστοξύδη, πὺν ἀπέφυγε προσεκτικὰ κάθε συνδιάλεξη πὺν εἶχε γιὰ θέμα τὸν Οὐγο Φώσκολο. Εἶναι ὅμως τιμητικὸ ὅτι ἐκεῖνοι πὺν δὲ σὰς ἀγαποῦν, σὰς ἐκτιμοῦν, σὰς σέβονται. Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἀναφέρω ὅτι γνωρίστηκα καλὰ μὲ ἓναν ἐκκλησιαστικὸν στὴν Ρώμη, σοφὸ κι' ἐξυπνὸ ἄνθρωπο, πὺν ὑπῆρξε συμφοιτητὴς σας στὴ Πάδοβα. Ὑστερα ἀσχολήθηκε ὡς παιδαγωγὸς στὴν Πάρμα. Περιέργα ὅμως μοῦ διαφεύγει τὸ ὄνομά του. Ὁ κόμης Velo δὲ βρισκόταν στὴ Βικεντία, καθὼς ἤλπιζα, κι' ὁ Pellico ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἀπουσιάζει ἀπὸ τῆ Γένουα. Οἱ ἐπιστολὲς σας λοιπὸν σ' αὐτοὺς δὲν ἀνοίχτηκαν. Ἡ καλωσύνη τοῦ Μαρκησίου Carroni ἦταν ἀπεριόριστη. Συναντήθηκα μὲ διαφόρους διανοουμένους στὸ ἀνάκτορό του στὴ Φλωρεντία, πὺν ὁδηγὸς τους στὴν ὀρθοδοξία τῆς Κρούσκας (Σ. Μ. Περιήγησις Ἀκαδημία ἀπὸ λογίους καὶ φιλολόγους) εἶναι «θηρσκευτική ἀφοσίωση» σὺν Φώσκολο. Ἀλλὰ διεφώνησα μὲ τὸ Μαρκήσιο καὶ τὴ συντροφιὰ του πάνω σὲ πολλὰ θέματα καὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶπα τίς γνώμες μου ἐλεύθερα καθὼς ἀρμόζει σὲ τέκνον τῆς θετῆς σας πατρίδας. Ὁ Carroni μοῦδωσε ἐπιστολὴ γιὰ τὸν de Rossi καὶ Cancellieri στὴ Ρώμη, πὺν δὲ μοῦ ἄρεσαν, καὶ γιὰ τὸ Selvaggi στὴ Νεάπολη, πὺν τὸν ἐξετίμησα καὶ τὸν ἀγάπησα. Τόσο ἤσυχον, τόσο σοφόν, τόσο εὐγενῆ ἄνθρωπο, οὐδέποτε γνώρισα. Ὁ Τράσης συμφωνεῖ μαζί μου καὶ λέμε πὺν εἶναι uno dei pochi. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ ὅτι καὶ στὸν κ. Grassi ἀξίζει ἡ ἴδια κατὰταξη. Μοῦ παρέδωσε γιὰ νὰ σὰς δώσω τὸ βιβλίον του «Synonimi». Μὲ τί θαυμασμὸ κι' αὐτὸς κι' ὅλοι οἱ φίλοι σας ὁμιλοῦν γιὰ τὸ πρόσωπό σας! Θεομότητι φιλία πὺν ἐκφράζεται μὲ ἀπλὸ καὶ παιδιακίστικο τρόπο στὴν Ἰταλία πὺν μὲ μαγεύει πολὺ, ἀλλὰ τοὺς λείπει τὸ πνεῦμα, ἡ πύρινη ψυχὴ, πὺν θὰ τὴν μετέδιδε ἀσφαλῶς κάποιος πὺν γνωρίζω, ἂν μπορούσαν νὰ μεταδοθοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα.

Ἔστειλα ἐπιθεώρηση τοῦ ποιήματός σας στὸ Blackwood, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κύριοι αὐτοὶ τἀλλάζουν ὅλα, δὲν εἶμαι καθόλου ὑπεύθυνος γιὰ καθε ἀναίδεια πὺν εἶχαν τὴν εὐχαρίστηση νὰ προσθέσουν. Τοὺς γνωρίζω καλὰ ἀλλὰ εἶμαι προσωπικὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν Blackwood ἐπειδὴ φάνηκε σὲ μένα πολλὲς φορὲς εὐγενέστατα καὶ δὲν εἶμαι τόσο ὅμοιος μὲ τὸ Βροῦτο γιὰ νὰ θυσιάσω προσωπικὴ εὐγνωμοσύνη γιὰ οὐδὲν ἄλλο.

Διάφοροι μοῦ ἔκαναν νύξεις ὅτι ὁ Hall σὰς ἄφησε. Ὁ ἀτυχὴς φοβᾶμαι πὺν εἶναι παλαβός. Ἀλλὰ ἐλπίζω ὅτι δὲν σὰς ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ παράπονα. Ἄν συνέβη κάτι τέτοιο, ὁμολογῶ ὅτι εἰσαατε πολὺ ἄτυχος στὴν ἐκλογὴ τῶν μεταφραστῶν καὶ ἀντιγραφῶν σας. Ἐλπίζω νὰ βρίσκωμαι πολὺ γρήγορα στὴν Ἀγγλία καὶ τότε τὰ λέμε γιὰ τὸ θέμα πὺν ἔχω στὸ μυαλό μου ἀπὸ τότε πὺν ἔφυγα ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Εἶναι ὅμως ἀκόμη ἀμφίβολο. Ὁ θάνατος κάποιου συγγενοῦς μου, πὺν συνέβη τώρα τελευταῖα, ἴσως μοῦ δώσῃ τὰ μέσα γιὰ νὰ μπορέσω νὰ πραγματοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν μου.

Ἐλπίζω νὰ προφτάσω στὴν Ἀγγλία τίς διαλέξεις, σας πὺν εἶναι ἐνδιαφέρουσες καὶ πὺν γίνεται τόσοσ λόγος ἐδῶ. Πιστέψτε με, πολὺ ἀγαπητὲ Κύριε, ὁ εὐγνώμων φίλος καὶ θαυμαστός σας.

EYRE EVANS CROWE

Y. Γ. Ὁ Buttura (Σ. Μ. ἐκδότης στὸ Παρίσι) δημοσιεύει ἐδῶ ὡραία ἐκδοση τῶν τεσσάρων κλασσικῶν σας.

Ἡ ἀγόρευσις σας στὸ Συνέδριο τῆς Ἀνὸν ἀναδημοσιεύτηκε στὴ Νεάπολη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Ἐπαναστάσεως.

Πρὸς τὸν κ. YGO FOSCOLO. Στὸ κ. JOHN MURRAY

Ἡ ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΙΕΙΝΗ Εἰς τὴν ΕΠΤΑΝΗΣΟΝ ΕΠΙ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ*

Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσουν θὰ ἐκτίουν φυλάκιον τῶν ἡμερῶν ὅσων σελινίων εἶνε τὸ ἐπιβληθὲν πρόστιμον. Ἐπομένως ὁ καταδικασθεὶς, ἐπὶ παραδείγματι, εἰς δύο μηνῶν πρόστιμον θὰ ἐφυλακίζετο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ὅσα εἶνε τὰ ἀντίστοιχα σελίδια τοῦ πρόστιμου.

Τὰ ποσὰ τὰ εἰσπραττόμενα ἀπὸ τὰ πρόστιμα περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ παρὼν νόμος θὰ καταβάλλωνται εἰς τὸ ὑγειονομικὸν ταμεῖον.

Ἡ καθ' ἐκάστην νῆσον τοῦ Ἰονίου ἐγκατεστημένη ὑγειονομικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ ἐπαγρυπνῇ ἵνα κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἐπαγγελημάτων καὶ τεχνῶν περὶ τῶν ὁποίων ποιεῖται λόγον ὁ παρὼν νόμος τηρῶνται, ἀκριβῶς τὰ ἐν αὐτῷ διατασσόμενα, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶν ἄλλο μέτρον τὸ ὁποῖον ἤθελεν ὀρισθῇ διὰ μεταγενεστέρου νόμου. Ἀνατίθεται δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ὑγειονομικὴν ἀρχὴν ἐκάστης νήσου ὅπως ἐποπτεύῃ ἵνα μὴ γίνῃ καμμία κατάχρησις περὶ τὴν τήρησιν τῶν διατασσόμενων ἐν τῷ παρόντι νόμῳ.

Ε'

ΟΙ ΙΑΤΡΟΙ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ

Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω γενικοῦ νόμου ἐδημοσιεύθη τὴν 14)26 Μαΐου 1845 ἕτερος νόμος δι' οὗ ὁργανοῦται θαυμασιῶς τὸ σωφρονιστικὸν σύστημα τῶν Ἰονίων νήσων διὰ τῆς ἰδρύσεως σωφρονιστηρίων ἐφαμιλλῶν πρὸς τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχοντα. Ὁ μελετῶν τὸν μακρὸν καὶ τελειότατον ἐν ταῖς λεπτομερείαις τοῦ νόμου τοῦτον μένει ἀληθῶς κατάπληκτος διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ νομοθέτου ὅπως αἱ φυλακαὶ τῆς Ἐπτανήσου ἀντὶ καταγωγῶν καταστῶσι κέντρον διαπαιδαγωγήσεων, σωφρονισμοῦ καὶ πραγματικῆς ἐπαγορεύσεως ἐκείνων οἱ ὅποιοι δι' ἓνα ἢ ἄλλον λόγον περιέπεσαν εἰς ἐγκληματικὴν πράξιν τιμωρουμένην μὲ φυλάκισιν. Ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς ἰδιαιτέραν ἡμῶν μελέτην. Ἦδη θὰ ἐξετάσωμεν μόνον τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν τὴν ἰατρικὴν περίθαλψιν ἐντὸς τῶν φυλακῶν.

Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ὁ ἰατρὸς τοῦ καταστήματος, σιμὰ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ καθ' ὁ μὲλους τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῆς ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ νὰ κάμνῃ ἐβδομαδιαίως μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν, θέλει μεταβαίνει προσεῖ καθ' ἐκάστην μεταξὺ τῶν ὡρῶν 11 π. μ. καὶ 2 μ. μ. νὰ ἐπισκέπτεται τὸ κατὰστημα, ὑπαρχόντων ἢ μὴ ἀσθενῶν.

Ὅταν ὑπάρχει ἀσθενὴς ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ σωφρονιστηρίου ὁ ἰατρὸς ὀφείλει νὰ τὸν ἐπισκέπτεται δις τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰς ἐπισκέψεις του ὅταν ἐν συνειδήσει ἤθελε κρίνῃ ὁ ἴδιος τὰς συνταγὰς καὶ θὰ ἰὰς ἐκτελεῖ μόνος του εἰς τὸ φαρμακεῖον τῶν φυλακῶν, ἀναρτῶν τὴν συνταγὴν εἰς εἰδικὴν δέσμην καὶ σημειῶν αὐτὴν εἰς ἐπίτηδες βιβλίον.

Ὁ ἰατρὸς θὰ ἐπισκέπτεται καθημερινῶς ὅλα τὰ κελλία, τοὺς διαδρόμους, τὰς αἰθούσας, τὸ μαγειρεῖον, τὰ μαγειρικὰ σκεύη, τὰ φαγητὰ, τὰ ἐνδύματα καὶ θὰ κρατῇ σημειῶσιν πάσης ἀταξίας, ἀναφάρων ταύτην εἰς τὴν ἐφορευτικὴν ἐπιτροπὴν τῶν φυλακῶν.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος.

τησα ὅμως καὶ ἐγνώρισα τὸ Μουστοξύδη, πού ἀπέφυγε προσεκτικὰ κάθε συνδιάλεξη πού εἶχε γιὰ θέμα τὸν Οὔγο Φώσκολο. Εἶναι ὅμως τιμητικὸ ὅτι ἐκεῖνοι πού δὲ σὰς ἀγαποῦν, σὰς ἐκτιμοῦν, σὰς σέβονται. Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἀναφέρω ὅτι γνωρίστηκα καλὰ μὲ ἓναν ἐκκλησιαστικὸν στὴ Ρώμη, σοφὸ κι' ἐξυπνὸ ἄνθρωπο, πού ὑπῆρξε συμφοιτητὴς σας στὴ Πάδοβα. Ὑστερα ἀσχολήθηκε ὡς παιδαγωγὸς στὴν Πάρμα. Περίεργα ὅμως μοῦ διαφεύγει τὸ ὄνομά του. Ὁ κόμης Velo δὲ βρισκόταν στὴ Βικεντία, καθὼς ἤλπιζα, κι' ὁ Pellico ἀπὸ πολλὴν καιρὸ ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴ Γένουα. Οἱ ἐπιστολές σας λοιπὸν σ' αὐτοὺς δὲν ἀνοίχτηκαν. Ἡ καλωσύνη τοῦ Μαρκησίου Carponi ἦταν ἀπεριόριστη. Συναντήθηκα μὲ διαφόρους διανοούμενους στὸ ἀνάκτορό του στὴ Φλωρεντία, πού ὁδηγὸς τους στὴν ὁρθοδοξία τῆς Κρούσκας (Σ. Μ. Περίφημη Ἀκαδημία ἀπὸ λογίους καὶ φιλολόγους) εἶναι «θηρησκευτικὴ ἀφοσίωση σιὸ Φώσκολο. Ἀλλὰ διεφώνησα μὲ τὸ Μαρκήσιο καὶ τὴ συντροφιά του πάνω σὲ πολλὰ θέματα καὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶπα τίς γνώμες μου ἐλεύθερα καθὼς ἀρμόζει σὲ τέκνον τῆς θετῆς σας πατρίδας. Ὁ Carponi μοῦδωσε ἐπιστολὴ γιὰ τὸν de Rossi καὶ Cancellieri στὴ Ρώμη, πού δὲ μοῦ ἄρεσαν, καὶ γιὰ τὸ Selvaggi στὴ Νεάπολη, πού τὸν ἐξετίμησα καὶ τὸν ἀγάπησα. Τόσο ἥσυχον, τόσο σοφόν, τόσο εὐγενῆ ἄνθρωπο, οὐδέποτε γνώρισα. Ὁ Τράσης συμφωνεῖ μαζύ μου καὶ λέμε πὼς εἶ·αι υπο dei rochi. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ ὅτι καὶ στὸν κ. Grassi ἀξίζει ἡ ἴδια κατάταξη. Μοῦ παρέδωσε γιὰ νὰ σὰς δώσω τὸ βιβλίον του «Synonimi». Μὲ τί θαυμασμὸ κι' αὐτὸς κι' ὅλοι οἱ φίλοι σας ὁμιλοῦν γιὰ τὸ πρόσωπό σας! Θερμότατη φιλία πού ἐκφράζεται μὲ ἀπλό καὶ παιδικιστικὸ τρόπο στὴν Ἰταλία πού μὲ μαγεύει πολὺ, ἀλλὰ τοὺς λείπει τὸ πνεῦμα, ἡ πύρινη ψυχὴ, πού θὰ τὴν μετέδιδε ἀσφαλῶς κάποιος πού γνωρίζω, ἂν μπορούσαν νὰ μεταδοθοῦν αὐτὰ τὰ πράγματα.

Ἐστεῖλα ἐπιθεώρηση τοῦ ποιήματός σας στὸ Blackwood, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κύριοι αὐτοὶ τἀλλάζουν ὅλα, δὲν εἶμαι καθόλου ὑπεύθυνος γιὰ κάθε ἀναίδεια πού εἶχαν τὴν εὐχαρίστηση νὰ προσθέσουν. Τοὺς γνωρίζω καλὰ ἀλλὰ εἶμαι προσωπικὰ συνδεδεμένος μὲ τὸν Blackwood ἐπειδὴ γάνηκε σὲ μένα πολλὲς φορὲς εὐγενέστατα καὶ δὲν εἶμαι τόσο ὅμοιος μὲ τὸ Βροῦτο γιὰ νὰ θυσιάσω προσωπικὴ εὐγνωμοσύνη γιὰ ὅτιδήποτε ἄλλο.

Διάφοροι μοῦ ἔκαναν νύξεις, ὅτι ὁ Hall σὰς ἄφησε. Ὁ ἀτυχὴς φοβᾶμαι πὼς εἶναι παλαβός. Ἀλλὰ ἐλπίζω ὅτι δὲν σὰς ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ παράπονα. Ἄν συνέβη κάτι τέτοιο, ὁμολογῶ ὅτι εἴσατε πολὺ ἄτυχος στὴν ἐκλογὴ τῶν μεταφραστῶν καὶ ἀντιγραφῶν σας. Ἐλπίζω νὰ βρισκώμαι πολὺ γρήγορα στὴν Ἀγγλία καὶ τότε τὰ λέμε γιὰ τὸ θέμα πού ἔχω στὸ μυαλό μου ἀπὸ τότε πού ἔφυγα ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Εἶναι ὅμως ἀκόμη ἀμφίβολο. Ὁ θάνατος κάποιου συγγενοῦς μου, πού συνέβη τώρα τελευταῖα, ἴσως μοῦ δώσῃ τὰ μέσα γιὰ νὰ μπορέσω νὰ πραγματοποιήσω τὴν ἐπιθυμία μου.

Ἐλπίζω νὰ προφτάσω στὴν Ἀγγλία τίς διαλέξεις, σας πού εἶναι ἐνδιαφέρουσες καὶ πού γίνεται τόσος λόγος ἐδῶ. Πιστέψτε με, πολὺ ἀγαπητὲ Κύριε, ὁ εὐγνώμων φίλος καὶ θαυμαστός σας.

EYRE EVANS CROWE

Υ. Γ. Ὁ Buttura (Σ. Μ. ἐκδότης στὸ Παρίσι) δημοσιεύει ἐδῶ ὥραία ἐκδοση τῶν τεσσάρων κλασικῶν σας.

Ἡ ἀγόρευσί σας στὸ Συνέδριο τῆς Ἀὐτῶν ἀναδημοσιεύτηκε στὴ Νεάπολη κατὰ τὴ διάρκειά τῆς Ἐπαναστάσεως.

Πρὸς τὸν κ. YGO FOSCOLO. Στοῦ κ. JOHN MURRAY

Ἡ ΙΑΤΡΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΙΕΙΝΗ Εἰς τὴν ΕΠΤΑΝΗΣΟΝ ΕΠΙ ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ*

Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσουν θὰ ἐκτίουν φυλάκισιν τῶσαν ἡμερῶν ὅσων σελινίων εἶνε τὸ ἐπιβληθὲν πρόστιμον. Ἐπομένως ὁ καταδικασθεὶς, ἐπὶ παραδείγματι, εἰς δύο λιρῶν πρόστιμον θὰ ἐφυλακίζετο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ὅσα εἶνε τὰ ἀντίστοιχα σελίνια τοῦ πρόστιμου.

Τὰ ποσὰ τὰ εἰσπραττόμενα ἀπὸ τὰ πρόστιμα περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ παρὼν νόμος θὰ καταβάλλωνται εἰς τὸ ὑγειονομικὸν ταμεῖον.

Ἡ καθ' ἐκάστην νῆσον τοῦ Ἰονίου ἐγκατεστημένη ὑγειονομικὴ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ ἐπαρτυπῇ ἵνα κατὰ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἐπαγγελματῶν καὶ τεχνῶν περὶ τῶν ὁποίων ποιεῖται λόγον ὁ παρὼν νόμος τηρῶνται, ἀκριβῶς τὰ ἐν αὐτῷ διατασσόμενα, ὡς ἐπίσης καὶ πᾶν ἄλλο μέτρον τὸ ὅποιον ἤθελεν ὁρισθῇ διὰ μεταγενεστέρου νόμου. Ἀνατίθεται δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ὑγειονομικὴν ἀρχὴν ἐκάστης νήσου ὅπως ἐποπτεύῃ ἵνα μὴ γίνῃ καμμία κατάχρησις περὶ τὴν τήρησιν τῶν διατασσόμενων ἐν τῷ παρόντι νόμῳ.

Ε'

ΟΙ ΙΑΤΡΟΙ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ

Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω γενικοῦ νόμου ἐδημοσιεύθη τὴν 14)26 Μαΐου 1845 ἕτερος νόμος δι' οὗ ὁργανοῦται θαυμασίως τὸ σωφρονιστικὸν σύστημα τῶν Ἰονίων νήσων διὰ τῆς ἰδρύσεως σωφρονιστηρίων ἐφαμιλλῶν πρὸς τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχοντα. Ὁ μελετῶν τὸν μακρὸν καὶ τελειότατον ἐν ταῖς λεπτομερείαις του νόμον τοῦτον μένει ἀληθῶς κατάπληκτος διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ νομοθέτου ὅπως αἱ φυλακαὶ τῆς Ἐπτανήσου ἀντὶ καταγωγῶν καταστῶσι κέντρον διαπαιδαγωγήσεων, σωφρονισμοῦ καὶ πραγματικῆς ἐπαγορευτικῆς ἐκείνων οἱ ὅποιοι δι' ἓνα ἢ ἄλλον λόγον περιέπεσαν εἰς ἐγκληματικὴν πρᾶξιν τιμωρουμένην μὲ φυλάκισιν. Ἀλλὰ περὶ τοῦτου θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς ἰδιαιτέραν ἡμῶν μελέτην. Ἦδη θὰ ἐξετάσωμεν μόνον τὸ μέρος τὸ ἀφορῶν τὴν ἱατρικὴν περίθαλψιν ἐντὸς τῶν φυλακῶν.

Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ὁ ἱατρὸς τοῦ καταστήματος, σιὰ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ καθ' ὃ μὲλους τῆς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τῆς ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ νὰ κάμνῃ ἐβδομαδιαίως μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν, θέλει μεταβαίνει προσέτι καθ' ἐκάστην μετὰ τῶν ὥρων 11 π. μ. καὶ 2 μ. μ. νὰ ἐπισκέπτεται τὸ κατὰστημα, ὑπαρχόντων ἢ μὴ ἀσθενῶν.

Ὅταν ὑπάρχει ἀσθενὴς ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ σωφρονιστηρίου ὁ ἱατρὸς ὀφείλει νὰ τὸν ἐπισκέπτεται δις τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰς ἐπισκέψεις του ὅταν ἐν συνειδήσει ἤθελε κρίνῃ ὁ ἴδιος τὰς συνταγὰς καὶ θὰ τὰς ἐκτελεῖ μόνος· του εἰς τὸ φαρμακεῖον τῶν φυλακῶν, ἀναρτῶν τὴν συνταγὴν εἰς εἰδικὴν δέσμην καὶ σημειῶν αὐτὴν εἰς ἐπίτηδες βιβλίον.

Ὁ ἱατρὸς θὰ ἐπισκέπτεται καθημερινῶς ὅλα τὰ κελλία, τοὺς διαδρόμους, τὰς αἰθούσας, τὸ μαγειρεῖον, τὰ μαγειρικὰ σκεύη, τὰ φαγητά, τὰ ἐνδύματα καὶ θὰ κρατῇ σημειῶσιν πάσης ἀταξίας, ἀναφέρων αὐτὴν εἰς τὴν ἐφορευτικὴν ἐπιτροπὴν τῶν φυλακῶν.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεύχος.

«Εἰς τὰς ἐπισκέψεις τὰς ὁποίας ὁ ἱατρὸς ὀφείλει πάντοτε νὰ κάμνῃ ἐν τῷ καταστήματι, ὀφείλει πάντοτε νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τοὺς φυλακισμένους λόγους παρηγορητικούς καὶ προτρεπτικούς καὶ θέλει λαμβάνει ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτῶν δίκας καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα τὰ συνδράμοντα πρὸς βλάβην τῶν φυλακισμένων διὰ νὰ εἰσδῇ εἰς τὴν ψυχὴν των καὶ νὰ τοὺς κάμνῃ νὰ αἰσθάνωνται δεόντως τὴν παράπτωσίν των».

Ὅφειλόμεν νὰ σταματήσωμεν εἰς τὸ ἄρθρον αὐτό, διὰ νὰ τανίσωμεν τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἀπέδιδεν ὁ νομοθέτης τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐπιβολὴν τῶν ἱατρῶν ἐπὶ τῶν ἐγκληματιῶν. Εἰς ἄλλην μας μελέτην ἐτονίσωμεν πόσας ὑπηρεσίας θὰ ἠδύναντο οἱ ἱατροὶ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς ἐγκληματικότητος, παρατηρήσαντες ὅτι περισσότερο ἀπὸ τὸν ἱερέα, ὁ ἱατρὸς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πνευματικὸς πατὴρ τοῦ ἐγκληματίου, εἰς τὸν ὁποῖον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ κατωρθώσῃ νὰ ἐμφυσήσῃ ἰδέας ἐπανορθώσεως καὶ σωφρονισμοῦ. Οἱ Ἀγγλοὶ πρὸ ἑνὸς ἡδὴ αἰῶνος ἐφήρμοζον εἰς τὴν Ἑπτανήσον τὸ σύστημα αὐτὸ τὸ ὁποῖον σήμερον ἐφαρμόζεται εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων ψυχιατρικῶν μελετῶν αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπόρροια θεωριῶν τοῦ Λομπρόζο.

Ὁ ἱατρὸς τῶν φυλακῶν ὀφείλει νὰ τηρῇ βιβλίον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ καταγράφῃ τοὺς ἀσθενεῖς, τὴν πρόοδον τῆς ἀσθενείας, τὰ καθημερινῶς χορηγούμενα φάρμακα καὶ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ταῦτα παραχωροῦνται.

Ἐν περιπτώσει θανάτου ὁ ἱατρὸς ὀφείλει νὰ γράψῃ τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς νόσου, εἶναι δὲ πάντοτε ὑποχρεωμένος νὰ κάμῃ τὴν νεκροψίαν, περιγράφων λεπτομερῶς ὅλας τὰς παρ' αὐτοῦ παρατηρηθείσας παθολογικὰς ἀλλοιώσεις αἱ ὁποῖαι ἐπέφερον τὸν θάνατον.

Αὕτη εἶναι ἡ νομοθεσία τῆς Ἰονίου πολιτείας ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱατρικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὰ ἐκεῖ σωφρονιστήρια. Θὰ ἦτο ἀσφαλῶς εὐτυχὴς ἡ Ἑλλάς ἂν καὶ σήμερον ἀκόμη, μετὰ πάροδον ἑνὸς σχεδὸν αἰῶνος, ἐβλεπεν ἐφαρμοζομένην μίαν τοιαύτην θαυμασίαν ὑπηρεσίαν. Οὔτε δύναται τις νὰ υποθέσῃ ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς ἔμενε γραμμένος μόνον εἰς τὸ χαρτί, διότι εἶναι γνωστὴ καὶ παροιμιώδης ἡ αὐστηρότης μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀγγλοὶ ἀπαιτοῦν καὶ ἐπιβάλλουν τὴν τήρησιν τῶν κειμένων νόμων. Καὶ ὄντως εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὴν πρόσφατον ἱστορίαν ποία τελειότης ὑγιεινῆς ὑφίστατο ἐν Ἑπτανήσῳ.

Δρακόντια μέτρα ἐλαμβάνοντο ὅπως μὴ συμβῇ οὐδεμία παραβίασις του. Ἐκ τούτου δὲ ἐπηκολούθησε τὸ σημαντικὸν γεγονός ὅτι κατ' ὅλην τὴν Ἑπτανήσον αἱ συνθῆκαι ὑγιεινῆς ἦσαν ἄρισται κατ' ὅλον τὸ διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον κατεῖχον τὰς νήσους οἱ Ἀγγλοὶ. Αἱ ποιναὶ δὲν ἐχαρίζοντο δι' οὐδένα λόγον καὶ ἡ αὐστηρότης τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτὰς ἔκαμνεν ὥστε οἱ πολῖται νὰ συνηθίσουν εἰς τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων τῶν περὶ ὑγιεινῆς νόμων. Καὶ μετὰ τὴν ἔνωσην ἀκόμη τῶν νήσων μὲ τὴν Ἑλλάδα τόση ἦτο ἡ ἐπίδρασις τῆς συνηθείας ὥστε πολλοὶ ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις ἐτήρουντο ἀκόμη. Καὶ μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη, ἔξω ἀπὸ τὰ καταστήματα, ἐβλεπε τις πῆλινα ἄγγεϊα μὲ ὕδωρ χάριν τῶν σκύλων. Δυστυχῶς σήμερον καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἰονίου ἐπικρατεῖ ἡ ἰδία παραμέλησις τῶν ὁρῶν ὑγιεινῆς ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θλιβερόν χαρακτηριστικὸν τῆς χώρας μας ἐν γένει σήμερον.

ΣΤΥΡ. ΑΡΔΑΒΑΝΗΣ - ΛΥΜΠΕΡΑΤΟΣ

ΞΕΝΑ ΠΡΟΞΕΝΕΙΑ ΕΙΣ ΖΑΚΥΝΘΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΖ' ΑΙΩΝΑ

Εἰς τὸ σπουδαῖον ἔργον τοῦ Γάλλου Paul Masson περὶ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, εὐρίσκομεν μερικὰς πληροφορίας ἐνδιαφερούσας τὴν Ζάκυνθον. Οὕτω, εἰς τὴν σελίδα 18' ἀναγινώσκομεν ὅτι «μέχρι τοῦ 1610 οἱ Γάλλοι δὲν διετήρουν παρὰ μόνον πέντε προξενεῖα, εἰς Τριπολίτιδα τῆς Βαρβαρίας, Ἀλεξάνδρειαν, Χίον, Ἀττάλειαν καὶ Ζάκυνθον». Κατωτέρω δὲ (σελ. 78) γράφει ὅτι «ἀπὸ τοῦ 1610 τὰ Προξενεῖα ἔτεινον ὅπως γίνουν κληρονομικά, χωρὶς ὅμως τοῦτο νὰ ἀποτελῇ κανόνα. Εἰς τὰ διαπιστευτήρια γράμματα (lettres de provision) ἐφρόντιζον νὰ καταχωροῦν ἕνα ὄρον ἐπιβιώσεως ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ των. Οὕτω ὁ Claude Gazille ἐπέτυχεν τὴν διαδοχὴν τοῦ Προξενείου Ζακύνθου, Πατρῶν καὶ Μωρέως εἰς τὸν υἱόν του Ἰάκωβον Gazille».

Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι τὸ προξενεῖον Ζακύνθου εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον. Ἄλλως τε τοῦτο ρητῶς ἀναγράφεται κατωτέρω (σελ. 438) ὅπου εὐρίσκομεν τὰς ἀκολούθους πληροφορίας:

«Ὁ καθ' αὐτὸ λεγόμενος Μωρέας δὲν ἦτο κατ' ἀρχὰς παρὰ ἐν ἐξάρτημα τοῦ προξενίου Ζακύνθου, ἰδρυθὲν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1619, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῶν προξενίων τὰ σωζόμενα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην, (γαλλικὰ χειρόγραφα, ἀριθ. 16738 φυλ. 110—113)». Ἐδῶ ὅμως ἀντὶ Gazille γράφει Bazille ἐκ Μασσαλίας τὸν πρόξενον Ζακύνθου καὶ Μωρέως.

Κατωτέρω ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς μᾶς παρέχει τὰς ἐξῆς πληροφορίας:

«Αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἐπὶ βενετικῆς κυριαρχίας ἐθεωροῦντο ἀκόμη ὡς σκαλώματα (Echelles) τῆς Ἀνατολῆς. Ὑπῆρχεν εἰς Γάλλους πρόξενος εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ὑποπρόξενοι ἰθαγενεῖς εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Λευκάδα. Ἀριθμὸς τις πλοίων ἤρχοντο εἰς Ζάκυνθον ὅπως φορτώσουν διάφορα ἐμπορεύματα. Κατὰ τὸ 1669 ὁ πρόξενος παρεπονέθη διὰ μερικὸς πλοιοκτικῆς, οἱ ὁποῖοι ἤρνουντο νὰ τοῦ πληρώσουν τὰ προξενικὰ δικαιώματα ἡμίσεως τοῖς ἑκατὸν καὶ παρέπεμψεν εἰς τὸ Ἐπιμελητήριον (Chambre) δέκα τρεῖς ἐξ αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἑννέα δὲν εἶχον φορτῶσαι παρὰ μόνον οἶνον, ἐνῷ οἱ ἄλλοι εἶχον, πλὴν τούτου, φορτῶσαι καὶ λινάρι, φακὴν, δέρματα καὶ καπνόν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τῆς νήσου ἀπηχθάνοντο τοὺς Γάλλους καὶ οἱ Βενετοὶ δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ τοὺς ὑποστηρίξουν. Κατὰ τὸ 1690 ὁ πρόξενος ἔγραψεν ὅτι ἔμενε κλεισμένος εἰς τὴν οἰκίαν του ἐκ φόβου μήπως δολοφονηθῇ. Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς διαδοχῆς, παρ' ὅλα τὰ παράπονα τῆς Γαλλίας καὶ τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ προβλεπτοῦ τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας, ἡ Ζάκυνθος, Κεφαλληνία καὶ Κέρκυρα ἦσαν αἱ ἄγοραι ὅπου οἱ Ὀλλανδοὶ καὶ Ἀγγλοὶ Κουρσάροι ἤρχοντο ὅπως πωλήσουν τὰ πολυάριθμα λάφυρα τὰ ὁποῖα ἀπέκτων εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ Αἰγαίου. Ἀπέφευγον οὕτω νὰ τοὺς ὀδηγοῦν ἕως τὴν Λιβόρνον.

Τὸ ἐμπόριον τῶν Γάλλων εἰς τὴν Κέρκυραν ἦτο ἀκόμη ὀλιγώτερον σημαντικὸν ἀπὸ τὸ διεξαγόμενον εἰς τὴν Ζάκυνθον, παρὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν πλοῦτον τῆς νήσου, καὶ τὸ προξενεῖον ἀντεπροσώπευεν ἐκεῖ εἰς Ἕλληνα.

«Κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ὀλλανδίας τὰ γαλλικὰ πλοῖα ἦλθον εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Μωρέως καὶ τῆς Ἡπείρου, ἀπέναντι ἀπὸ τὰς νήσους τῆς Βενε-

τίας, όπως ζητήσουν σίτον διά την τροφοδοσίαν της Μεσσήνης. 'Ο Προβλεπτής Ζακύνθου ἔστειλε κατὰ τὸ 1678 γαλέρας διὰ νὰ παρεμποδίσουν τὸ ἐμπόριον τοῦτο καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν Ζάκυνθον δύο πλοῖα φορτωμένα σίτον, τὰ ὁποῖα ἤθελε νὰ ἐκφορτώσῃ. Διετείνεται ὅτι ὁ σίτος τῶν μερῶν αὐτῶν ὑπέκειτο εἰς τὴν ἐπίταξιν τῶν τριῶν τούτων νήσων της Βενετικῆς Δημοκρατίας, ὅπως ἐμφαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Γάλλου προξένου Ζακύνθου τῆς 19 Αὐγούστου 1678». Τὰ ἐλάχιστα αὐτὰ στοιχεῖα εἶναι ἐν τούτοις ἱκανὰ νὰ δώσουν ἰδέαν τῆς ἐμπορικῆς κινήσεως, ἣ ὁποία διεξάγετο τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἥτις ἀπετέλει σταθμὸν σημαντικὸν ἐμπορίου. 'Απὸ ἄλλας πηγὰς γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὴν Ζάκυνθον ὑπῆρχον πρόξενοι καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ὡς Ἀγγλίας, Ὀλλανδίας καὶ λοιπῶν.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΣΟΛΩΜΙΚΑ ΑΜΦΙΣΒΗΤΟΥΜΕΝΑ

IV

'Ο μελετητὴς τῆς λογοτεχνίας μας κ. Γ. Βαλέτας ἀφιέρωσε ἀρκετὰς πραγματεῖες του στὸ Σολωμό.

Στὸ «ἓνα ἄγνωστο δοκίμιον τῆς Ἱστορίας τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» εἰσάγεται ὁ κοζανίτης Ἀργυριάδης ποὺ στὰ 1861 ἐκδίδει μιὰ μελέτη, περίληψιν εὐρύτερης ἐργασίας. 'Ο Βαλέτας τὸν ὑπερτιμᾷ γράφωντας πῶς «ὑστερα ἀπὸ τὸν Τρικούπη καὶ προτύτερον ἀπ' τὸν Πολυλά καὶ τοὺς σολωμικούς, πολὺ δὲ προτύτερον ἀπὸ τὸν Τερτσέτη καὶ τὸ Ροῖδη, τὸ Σολωμὸν τὸν θρόνισαν εὐρίχοντας τοὺς Σούτσους στὴν Ἑλλάδα ὁ Ἀργυριάδης».

'Αφοῦ παρατηρήσωμε ὅτι μόνον στὰ 1857 (ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ ποιητῆ) γράφτηκαν ἅπαντα πράγματα ὑπὲρ τοῦ Σολωμοῦ, πῶς τὰ προλεγόμενα τυπώθηκαν ἀπ' τὸν Πολυλά τὰ 1859, ἐνῶ ἡ μελέτη τοῦ Ἀργυριάδου δυὸ χρόνια ἀργότερα, σημειώνομε πῶς σημαντικώτατες κριτικὲς, σπουδαιότερες ἀπ' τοῦ Ἀργυριάδου, ἔκαμαν ὁ Strani στὰ 1822 καὶ ὁ Γ. Ψύλλας στὰ 1825. 'Ο δὲ Τερτσέτης δὲν ἐπερίμενε τὸ θάνατον τοῦ Σολωμοῦ γιὰ νὰ τὸν ἐκτιμήσῃ. 'Αλλὰ καὶ ἂν αὐτὰ παροραθοῦν, πῶς ἐθρονιάσθη ἀπὸ τὸν Ἀργυριάδην ὁ Σολωμός, τὴ στιγμὴν ποὺ ὁ ποιητὴς μας ἔγινε γνωστὸς ἀπ' τὰ Προλεγόμενα κυρίως καὶ ὄχι ἀπ' τὴν ἀσήμαντην κυκλοφορίαν μελέτη τοῦ κοζανίτη; 'Αν ἰσχυρισθῶ σήμερον πῶς στὴν κριτικώτατη μελέτη του γιὰ τὸν Σολωμὸν ὁ Μαρτινέλης (1880) ἔδωκε τὸ μέτρο κρίσεως τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ, δὲν θάχω πέσει ἔξω, νομίζοντας πῶς εἶχε τυχὸν εὐρύτερη σημασία ἢ στοχαστικὴ αὐτὴ ἐργασία στὴ διαμόρφωσιν τῆς πίστεως πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Σολωμοῦ;

V

'Ο κ. Βαλέτας θεωρεῖ πρώτη ἐκδοσὴ τοῦ Σολωμοῦ τὸ τύπωμα μερικῶν του τραγουδιῶν ἀπὸ ἑνα του θαυμαστῆ στὸν Αἰῶνα τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1849*.

* (Καθημερινὴ 5 Αὐγ. 35).

'Αλλὰ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1822 ἐξέδωκε ὁ Λουδοβίκος Στράνης 30 σονέττα* τοῦ Σολωμοῦ μὲ διαφωτιστικὸν πρόλογον. Αὕτῃ εἶναι ἡ πρώτη ἐκδοσις τοῦ ποιητῆ μας. Δεύτερη εἶναι βέβαια ἡ ἐκδοσις τοῦ Ἑθνικοῦ Ὑμνου, καὶ ἀκολουθοῦν οἱ ἄλλες. 'Αν τώρα ἡ ἐκδοσις τοῦ Αἰῶνος εἶναι χρήσιμη καὶ σημαντικὴ ἢ ὄχι, ἄλλο ζήτημα.

VI

Συνεχίζοντες τίς σύντομες «Φιλολογικὰς ἀνακοινώσεις» τοῦ ὁ κ. Βαλέτας γράφει στὴν «Καθημερινή» 19 Αὐγούστου γιὰ τὴ «Συλλογὴ Δημοτικῶν τραγουδιῶν τοῦ Σολωμοῦ». 'Αλλὰ ὁ κ. Βαλέτας δὲν ἀνεκάλυψε τὴ συλλογὴ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν τοῦ ἐθνικοῦ ποιητῆ, οὔτε τὸ ἀντίτυπον τῶν Δημοτικῶν ἀσμάτων τοῦ Φωριέλου, ποὺ ὑπέδειξε ἄλλοτε ὁ κ. Καιροφύλας πῶς εἶχε γεμίσει ὁ Σολωμός μὲ σημειώσεις καὶ τὸ ὁποῖον ἀντίτυπον μάταια γύρῃς ὁ ὑποφανόμενος στὴ βιβλιοθήκῃ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντ. Μανούσου στὴ Βενετία.

'Ο Βαλέτας γράφει πῶς ὁ Σολωμός τὴν ἀτομικὴν του συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν τὴν παρεχώρησε στὸ Θωμαζαῖο, ὁ ὁποῖος καὶ εὐχαριστεῖ τὸν ποιητὴ στὸν Γ' τόμον τῶν Canti Popolari του. 'Αλλὰ τὸ πρῶτον αὐτὸ ὑπέδειξε πρὸ 5 ὁλων ἐτῶν λαμπρὸς μελετητὴς τῶν νεοελληνικῶν κιντὰ στὰ ἑλληνιστὰ ζήτημάτων ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μιχαὴλ Θ. Λάσκαρις; «C'est pendant cette periode de sa vie qu'il fit ses traductions de chants populaires grecs, publiées dans le troisième volume des Canti Popolari, lequel contient en outre bons nombre de chansons populaires inédites, en grec, dont le texte a été communiqué à Tommaseo par Mustoxidis, Mazarakis, Renieris et Solomos (Canti Popolari préface du tome III)» (Michel Lascaris, Tommaseo Traducteur de Chants, Serbes en Grec, Prague 1930 p. 5). Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θωμαζαῖος σὲ γράμμα τοῦ 1841 μιλεῖ γι' αὐτὴ τὴν προσφορὰ τοῦ Σολωμοῦ (M. Lascaris, Nicolò Tommaseo ed Andrea Mustoxidis, Zara 1934 p. 26 nota 4).

N. B. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ *

* Σημείωση Ἰονίου Ἀνθολογίας. — 'Αφοῦ τὰ 30 σονέττα ἐγράψαν σὲ ἰταλικὴ γλῶσσα καὶ Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν εἶναι ἓνα μόνον ἔργον, κατ' ἀνάγκην ἡ δημοσίευσιν πολλῶν ἑλληνικῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ σὲ συνεχὴ φύλλα τοῦ Αἰῶνος, πρέπει νὰ θεωρηθῇ, κατὰ τὴν ὁρμὴν ὑπέδειξε τοῦ κ. Βαλέτα ὡς ἡ πρώτη συγκεντρωτικὴ ἐκδοσὴ τραγουδιῶν τοῦ Ἑθνικοῦ Ποιητῆ, καὶ, καθὼς διαφαίνεται ἀπὸ τὸν πρόλογόν του, τέτοια τὴν θεωρεῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἐκδότης Μαρτίνος Παπαλόπουλος Βρεττός.

Ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία ἀποφεύγει κατ' ἀρχὴν νὰ δημοσιεύῃ ἄσθρα ἐριστικά καὶ ἐπιθυμεῖ πάντοτε νὰ περιορίζεται στὴν ἀσκήσιν ἱστορικῆς ἐρευνᾶς, ἂν ὅμως ὁ κ. Βαλέτας θελήσῃ ν' ἀπαντήσῃ στὸν συνάδελφόν του θὰ βρεῖ τίς σελίδες μας ἀνοικτὰς.

ΕΝΑ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ: Ὁ «Καλὸς Ἀνθρωπος». (Σάτυρα).
Ἐκδότης Α. Κασσιγονης, Ἀλεξάνδρεια, 1935.

Ὁ Σιγούρος εἶναι σήμερα χρονολογικῶς ὁ τελευταῖος κρῖκος τῆς ἄλυσ-
σης ἐκείνης τῶν Ἑπτανησίων ποιητῶν καὶ ἰδίως τῶν Ζακυνθίων, πού γε-
μισαν τὴν ἐποχὴ τους καὶ κράτησαν τὴν ποιητικὴν παράδοσιν τοῦ Σολωμοῦ.

Ἐξὸν ἀπὸ τοὺς στενοὺς τοῦ φίλους, λίγοι γνωρίζουν τὸ ποιητικὸν τοῦ
ἔργου. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀδημοσίευστο, τ' ἄλλο σκορπισμένον σὲ διά-
φορα περιοδικὰ ἀπὸ τὸ 1903. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ὥς τώρα ἔκδοσις σὲ βι-
βλίον καὶ ὅποιος θὰ ἤθελε νὰ γνωρίσῃ τὸν Ζακυνθινὸν ποιητὴν θὰ συναντοῦσε
μεγάλαις δυσχερείαις. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ποιητικὸν τοῦ ἔργου θάπρεπε νὰ συν-
δυασθῇ μὲ τὴν ἄλλην τοῦ λογοτεχνικῆς, κριτικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐργασίας, ἐρ-
γασίας πού μᾶς φέρνει κοντὰ στὸν ἄνθρωπον καὶ μᾶς γνωρίζει τὴν ἱκανότητά
του ἀλλὰ καὶ τὴν διάθεσίν του. Περιφῆμες εἶναι οἱ κριτικαὶ τοῦ βιογραφί-
ων μεγάλων Ἑπτανησίων ποιητῶν, καὶ ἐξοχώτερη ἀκόμη ἐκείνη τοῦ Φω-
σκόλου, πού ἀσφαλῶς εἶναι μὴ ἀπὸ τίς καλύτερες ποῦχουν γίνεῖ σ' ὅλον
τὸν κόσμον γιὰ τὸ μεγάλο Ζακυνθινόν.

Περίεργον καὶ τὸ πρωτοφανέρον τοῦ Σιγούρου ἐστὶν ἡ φιλολογία. Παιδάκι
ἀκόμη, σκολιταροῦδι, ἔκανε ἐντύπωσιν στοὺς Ζακυνθινούς λογίους μὲ τὰ πρω-
τόλειά του, ποῦδειχναν μιὰν ἀγνή ποιητικὴν διάθεσιν καὶ γερά ποιητικὰ χα-
ρίσματα: ἐκφρασιὰ, τεχνικότητα, αἴσθημα, παρατήρησις, λυρισμὸς μὲ φι-
λοσοφίαν. Ἀνάμεσα στὰ στοιχεῖα αὐτὰ διακρινόταν πρωτεῦον τὸ εἰρωνικόν.
Τὰ σατυρικά του ἰδίως ἐπιγράμματα ἦσαν τόσο πειραχτικά καὶ ἐπιτυχημένα
πὺν ἀναστάτωναν κυριολεκτικὰ τοὺς θιγομένους λογίους καὶ διασκέδαζαν
ἐξαιρητικὰ τὴν ἀπληστέαν σὲ μικροσκάνδαλα καὶ φάρσας μικρὴν κοινωνίαν τοῦ
ὁμορφου νησιοῦ. Στὴν Πλατεία Σολωμοῦ οἱ ἄρχοντες, πού ἦσαν δίχως καμ-
μιὰ ἐξαιρέσιν ὅλοι φιλόμουσοι καὶ φιλότεχνοι, μιλοῦσαν γι' αὐτὰ καθισμένοι
σὲ μιὰ γραμμὴ ἀπὸ καρέκλες στὴν ἐξέδρα τοῦ Καζίνου, ἐνῶ μὲ τίς μακρὰς
τοὺς γενεαίδες καὶ τὴν ἐπίσημην πάντα περιβολὴν τοὺς ἐμοιαζαν σὰν ἀρχαῖοι
συγκλητικοί. Κάθε ἓνα τέτοιο σατυρικὸν ἐπίγραμμα, πού θάταν πρόκλησις ἢ
ἀπάντησις σ' ἓνα ἄλλο, γιὰτὶ καθημερινῶς διασταυρώνονταν τέτοια, μόλις
δημοσιεύονταν γινόνταν τὸ ἀντικείμενον ἀσυγκράτητης εὐθυμίας καὶ σχολίων
στὰ φιλολογικὰ καταφύγια τῆς ἐποχῆς, ποῦταν τὰ φαρμακεία Ρούσσου,
Μάργαρη, Πελεκασῆ, τὸ κουργεῖο τοῦ Τσακασιάνου καὶ τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον,
πνευματικὸν κέντρον τοῦ τόπου χάρις σὲ τὴν διευθυντὴν τοῦ Λεωνίδα Ζῶν.

Τὴν τάσιν τοῦ Ζακυνθινοῦ ἐπὶ τὴν ποίησιν καὶ τὴν διάθεσίν του ἐπὶ τὴν σάτυρα
ὡραιότατα ἐξηγεῖ ὁ Ξενοπούλου στὸν πρόλογον τοῦ Κόντε Σπουργίτη τοῦ
Γιάννη Τσακασιάνου στὰ 1888. Πουθενά, γράφει, ὅπως ἐπὶ τὴν Ζακυνθον-
δὲν βλέπουμε τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἐπίδρασιν, καλὴ ἢ κακὴ πού προξενεῖ ὁ
τόπος στοὺς κατοίκους. Ἡ ὁμορφία τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐξοχῆς, τὸ γλυκὸ
κλίμα, τὰ ζωηρὰ χρώματα τ' οὐρανοῦ καὶ τῆς θάλασσας, ἡ ποικιλία καὶ ἡ
ἁρμονία τοῦ ἐδάφους, ὁ μουρμυρῶν καὶ μεθυστικὸς ἀέρας εἶναι σὰ μιὰ
γοργὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Οἱ Ζακυνθῖνοι εἶναι ἔτσι αἰσθηματικοί,
εὐθυμοί, ἔξυπνοί, ὄνειροπόλοι, ἀγαποῦν τὴν ζωὴν, καὶ σὲ στίχους προσπαθοῦν
νὰ ἐκφράσῃ τὰ συναισθήματά των.

Ὅπως ἡ Κέρκυρα εἶναι ἡ ἐξωριστὴ χώρα τῆς μουσικῆς ἔτσι καὶ ἡ
Ζακυνθος τῆς ποίησης. Ἀπὸ τὸ μικρὸ μαθητὴ πού σατυρίζει μὲ στίχους τὸ δά-

σκαλὸν τοῦ, ἐκδικούμενος τὴν αὐστηρότητά του, ὥς τὸν πανμύον ὑπάλλῃλο,
πού μὲ δριμυτεῖαν σάτυρα καυτηριάζει τίς κυβερνητικὰς ἀνομίας, ὥς στὸν χλω-
μὸ καὶ αἰσθηματικὸν νέον, πού μαγεμένος ἀπὸ ἓνα ζευγάρι φωτεινὰ μᾶτια
ἐκφράζει μὲ στίχους τὸν ἔρωτά του, ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι στιχοῦργοῦν.
Ἀλλὰ τὸ πὺν καλλιερημένον εἶδος εἶναι ἐπὶ τὴν Ζακυνθον ἡ σατυρικὴ ποίησις.
Ἡ κοινωνία τῆς ἔχει γι' αὐτὴν ἰδιαίτερη κλίση. Εἶναι φυσικόν. Κοινωνία
μικρὴ καὶ περιέργη, ἔξυπνη καὶ χαρούμενη ὅλα τὰ ἐξετάζει καὶ τὰ ἐρευνᾷ
μὲ περιέργειαν, ζητεῖ τὴν πρώτην αἰτίαν κάθε φαινομένου, καὶ συμπληρώνον-
τας τὴν φιλομάθειαν καὶ τὴν ζωηρὴν φαντασίαν μὲ ἄκακην φαιδρότητα καὶ εἰ-
λικρίνεια, ἐξάγει τίς παρατηρήσεις τῆς μὲ τὸ χαμόγελον στὰ χεῖλη, μὲ εἰρωνίαν.

Ὅλοι ἔτσι ἐπὶ τὴν Ζακυνθον ἔχουν συνειθίσῃ μὲ ἀπίστευτη ταχύτητα καὶ
εὐστοχίαν νὰ βρίσκουν τὸ γελοῖον, ν' ἀποκαλύπτουν τίς ἀδυναμίας τοῦ ἄλλου.
Ἀπόδειξις εἶναι πόσον συνειθίζονται τὰ παρατσούκλια—τὰ παραβγάματα
πού πονεῖν ἄλλου δὲν τ' ἀπαντᾷ κανεὶς τόσον ἐπιτυχημένα. Ποτὲ δὲν
εἶδε Ζακυνθινὸς ἓνα τύπον χωρὶς μὲ μιὰ λέξιν νὰ ἀποδώσῃ πιστὰ τὴν γενι-
κὴν ἐντύπωσιν γι' αὐτόν, μ' ἓνα ἐπίθετον ἢ καὶ οὐσιαστικόν, πού θὰ μείνῃ
πᾶν γιὰ πάντα στὸν σατυριζόμενον.

Τὸ σατυρικὸν αὐτὸ χάρισμα εἶναι κοινὸν σ' ὅλον τὸ λαόν. Διάσημοι ὅμως
ἔμειναν ὁ περίφημος Νικόλαος Κουτούζης (1746-1819), ὁ καὶ διάσημος ζω-
γράφος, ὁ Δημ. Γουζέλης (1774-1843) ὁ ποιητὴς τοῦ Χάση, ὁ Καντούνης,
ὁ Βερύκιος, ὁ Τσακασιάνος, ὁ Κολώνιος, ὁ ποιητὴς τοῦ «Βασιλικοῦ» Ἀντ. Μά-
τεσις, καὶ πάντοι ἀπ' ὅλους ὁ Σολωμός. Μὰ καὶ ἄλλοι μικρότεροι, σὰν τὸν
Ἀνδρέαν Μαρτζώκην, τὸν γιὰτὸν Τσιλιμίγκραν, τοὺς ζωγράφους Πελεκασῆ καὶ
Βιαγκίνην καὶ τὸν μαραγκὸν Τζερεμῖνον, ἔγραψαν νοστιμώτατες σάτυρες.

Σὲ τέτοιο περιβάλλον ἀνατράφηκε ὁ Σιγούρος ἐπὶ τὴν πρώτην ποιητικὴν του
ἐξέλιξιν. Ἐξοῦσε ἐπὶ τὴν βίλλαν του σὲ τὸ Ἀκρωτήρι πού εἶναι σὲ μιὰ ἀπὸ τίς
ὡραιότερας τοποθεσίας τοῦ κόσμου. Ὁ μικρὸς ποιητὴς εἶχε δεῖξῃ ἐνωρίς
μιὰ ἀφάνταστον φιλομάθειαν. Ἐμελετοῦσε, παρατηροῦσε, ἐρευνοῦσε, ἐδιάλεγε
γιὰ συντροφίαν τοὺς πλὺν μορφωμένους συμπολίτες μᾶς. Ἀποσυρμένος
ἐπὶ τὴν μοναξιά του ὅταν δὲν ἐργαζόταν στὶς πλοῖες βιβλιοθήκες του,
ἔστεκε μέσα σ' ἓνα κόσμον ἀπὸ λουλούδια καὶ κυκλάμινα καὶ ἀγνάντευε
τὴν κατάφυτην ἀπὸ ἐλαιῶνες Μπόχαλην, τίς θυσμῆσεις στορφῆς τοῦ ρωμαν-
τικοῦ ψηλώματος, τὸ λιμάνι, καὶ πέρα ἀπ' αὐτό, τὴν ἄλλην ἀκτὴν τῆς Ζακυν-
θος μὲ τὰ μικρὰ νησάκια, πού φαίνονται σὰν φρουροί, τὸ Μπελοῦζο καὶ τὸ
Μαραθωνῆσι. Ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριά ἡ ἀπέναντι στεριά τοῦ Μοριά, πού χω-
ρίζεται ἀπὸ τὸ νησί μὲ μιὰ στενὴν λωρίδα θάλασσας, τὸ Κάστρο τῆς παλιᾶς
Φραγκοκρατημένης Γλαρόντζας.

Ἡ φύσις καὶ ἡ κοινωνία εὐνόησαν τὸ τάλαντον τοῦ νέου ποιητῆ.

Ἐτσι φθάνοντας ἐπὶ τὴν Ἀθήναν γιὰ τίς σπουδὰς του, καλλιερημένος
πλὺν, ἐξάφνισε καὶ τοὺς Ἀθηναίους φιλολογικοὺς κύκλους τῆς ἐποχῆς μὲ
τὸ ὕψος του, ὕψος νέου κατακτητῆ, πού ἔχει τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας του καὶ
τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἱκανότητά του. Στὶς φιλολογικὰς συναναστροφὰς λαμβάνει
συχνὰ τὸ λόγο ὑποστηρίζοντας μὲ γνώσιν καὶ μὲ θάρρος τίς ιδέες του γιὰ
τὴν ποίησιν καὶ κάθε ἄλλο καλλιτεχνικὸν ἢ φιλολογικὸν ζήτημα, ἀντικρούον-
τας πολλὰς φορὰς τοὺς καθιερωμένους λόγους τῆς πρωτεύουσας.

Ὁ φιλολογικὸς κόσμος ἀντελήφθη ἀμέσως ὅτι πρόκειται πρὸ ἐξαι-

ρετικής ποιητικής ιδιοφυΐας και τοῦ παρεχώρησε τιμητικά θέση στὰ τότε περιοδικὰ καὶ στοὺς κύκλους του. Ἀργότερα ὁ ποιητὴς ἄρχισε τὶς περιπλανήσεις του στὴν Τουρκία, Αἴγυπτο, Ἰταλία, Γαλλία καὶ Ρουμανία, ποὺ τοῦ ἐπέβαλε τὸ διπλωματικό του στάδιο. Ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ στὴν ξενιτειά, συγκεντρωμένος στὸν ἑαυτό του, μὲ παρατήρηση τῆς ζωῆς καὶ μελέτῃ τῶν βιβλίων, κατεστάλαξε τὶς ἐντυπώσεις του καὶ πλούσιος ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ κόσμου καὶ φωτισμένος ἀπὸ τὴν πολύτιμη βαθειὰ γνωριμία μὲ τὴν παγκόσμια ποίηση καὶ φιλολογία, γύρισε στὰ 1932 στὴν Ἀθήνα.

* *

Ἄν ὁ Σιγοῦρος ἀνήκει στὴν Ἑπτανησιακὴ σχολή γιὰ τὸ λυρισμὸ του, τὴν τέχνη καὶ τὴ σαφήνεια, δὲν μοιάζει ὅμως κανενὸς Ἑπτανησίου. Μὰ οὔτε καὶ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ πὼς ἀκολούθησε συγκεκριμένα μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς ποιητικὲς σχολές, οὔτε πὼς ἔχει ἐπηρεασθῇ ἀπὸ κάποιον. Ὁ Σιγοῦρος εἶναι ἀπὸ τοὺς λιγοστοὺς ἐκείνους ποὺ μελέτησαν βαθειὰ τὴν κλασσικὴν ποίηση ἀλλὰ καὶ τὶς παραμικρότερες καινοτομίες τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν σχολῶν. Ἐπέρασε ἀπὸ ὅλους τοὺς ποιητικοὺς σταθμοὺς ἀλλὰ δὲ σταμάτησε ποθενά. Δὲν ἀνήκει σὲ καμμιά σχολή. Δὲν ξέροντε ποῦ νὰ τὸν κατατάξουμε.

Τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Σιγοῦρου εἶναι πολύτροπο, σὲ πλούσια μέτρα καὶ ρυθμοὺς, ὁμοιοκατάλητους ἀλλὰ καὶ σὲ θαυμάσιους, μουσικώτατους ἀναμοιοκατάληχτους. Λυρικά ποιήματα, ἐπικά, συμβολικά, σατυρικά. Ἕνας μυριόψυχος κόσμος αἰσθηματικότητας, ιδεολογίας, μυστικῆς νοσταλγίας, φαντασίας καὶ ἀπαισιοδοξίας. Ὁ πεσσιμισμὸς του ὅμως δὲν εἶναι ἀρρωστημένος, γιατί κανεὶς περισσότερο ἀπὸ τὸ Σιγοῦρο, δὲν μᾶς δείχνει τόσο τὴν ὁμορφιά τῆς ζωῆς. Στὸ τορινὸ τοῦ ἔργο, τὸν «Καλὸν Ἀνθρώπου», ποὺ προλογίζει θαυμάσια ὁ συμπατριώτης καὶ φίλος τοῦ ποιητῆ Κώστας Καιροφύλας, ἔνα μακρόπνοο ποίημα 1600 περίπου δεκαπεντασύλλαβων, μὲ συνεχῆ ῥίμα τεχνικῶς ἄμειπτη καὶ ὕψος ἄβιαστο, φανερώναται δλόκληρος ὁ αἰσθητικὸς καὶ ποιητικὸς κόσμος τοῦ Σιγοῦρου. Ὁ ποιητὴς τὸ χαρακτηρίζει ὡς σάτυρα, καὶ τέτοια, φύσις, θὰ τὴν περιμένει καὶ ὁ ἀναγνώστης. Ἀλλὰ μέσα στὸ μῦθο τοῦ «Καλοῦ Ἀνθρώπου» βρίσκουμε κάθε λογῆς ποιητικὰ εἶδη, θαυμαστὲς λυρικές ἐξάρσεις, ωραιότατες εἰκόνες, ὕμνους στὴ φύση, στὴ ζωὴ, στὸν ἔρωτα. Εἶναι μιὰ δυνατὴ ποιητικὴ σύνθεση, ποὺ σφιχτοδένει σὲ μιὰ πολύμορφη εἰκόνα τὰ ἀνθρώπινα πάθη, ὄνειρα καὶ ἐλπίδες, τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, τὴν ἀνθρώπινη πάλῃ, τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, ἀστοργία καὶ τυραννία, τοὺς ἀνθρώπινους χαρακτήρες, χίλια δυὸ συναισθήματα ἀνθρώπινα, πίκρες, ἀπελπισίες, ἀπογοητεύσεις, ἀνισότητες κοινωνικές. Μᾶς δείχνει ὅλη τὴν πείρα ποὺ ἀπέκομισε ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴ ζωὴ.

Λίγοι ποιηταὶ στὴν παγκόσμια φιλολογία θαρρῶ νὰ ἀγκάλιασαν σ' ἕνα τῶν ἔργου δλόκληρη τὴ ζωὴ, τόσο πλατιά καὶ δυνατά, ὅπως ὁ Σιγοῦρος στὸν «Καλὸν Ἀνθρώπου». Ρωμαλέος ἐπικός τόνος στὴν ἀφήγηση, λιτότης μὰ καὶ πλούσια ἐκφραστικότητα. Ὑπάρχει ὅμως λυρισμὸς, βαθύτατη μελαγχολία, πόθος ἀφθαστος γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἔρωτα, φιλοσοφικὸ ἀντίκρισμα τοῦ κόσμου. Ἡ σάτυρα αὐτὴ εἶναι μιὰ καταδίκη τῆς ζωῆς καὶ στηρίζεται σὲ μιὰν ἀτράνταχτη λογική· εἶναι μιὰ καταστροφικὴ ἐξήγηση ποὺ ὁ ποιητὴς τὴν ἀνυψώνει σὰ σύμβολο τῆς κακίας καὶ τὴν καυτηριάζει ὁ ἴδιος μὲ πυρρὸ μέτρο.

αἶθερο, ἐπειδὴ πνίγει τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς. Εἶναι σὰ μιὰ διαμαρτυρία, γιὰ τὴν προσωρινότητα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης. Μερικὲς εἰκόνες εἶναι σὰν ἐκφραση πραγματικῶν γεγονότων, ἄλλες εἶναι σὰν συμβολισμοὶ τῶν ἀνθρωπίνων καμῶν. Ὁ ρωμαντισμὸς, γιατί ὑπάρχει ἀρκετὸς στὸ ἔργο, δὲν εἶναι ἀρρωστιάτικος ἀλλὰ εἶναι ἡ στάση ποὺ πέννει ὁ καλλιτέχνης ἀπέναντι στὸ δημιούργημά του. Ὁ ποιητὴς ἐφαρμόζει στὸ ἔργο του αὐτὸ τὴν θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος: «Τὸν ποιητὴν δέον, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους, ἀλλ' οὐ λόγους». Τὴν πλοκὴ τοῦ ἔργου ἐξηγοῦν ωραϊότατα ἀποφθέγματα, γνωμικοὶ στίχοι, ἀποτελέσματα μακρινῆς πείρας. Ὁ ποιητὴς γνωρίζει καλὰ τὴν ἀνθρώπινη καρδιά καὶ τὰ συναισθήματά της. Μέσα στὸ λυρισμὸ βρίσκει κανεὶς ἀντικειμενικότητα, ποὺ ἄθελα σὲ κάνει νὰ προσέξεις, καὶ νὰ συλλογισθῇ, πρὶν προσπεράσεις τὸν στίχο. Ὁ Σιγοῦρος, ποὺ εἶναι μεταφραστικὸς τοῦ Θεόφραστου, ἐγνώρισε καλὰ καὶ ὁ ἴδιος τοὺς διάφορους ἀνθρώπινους χαρακτήρες. Ζωγραφίζει ὅλα τὰ πάθη, τὸν σαρκικὸν ἔρωτα, τὸν πόθο τῆς ἀγάπης, τὴν φυλαγυρία, τὸ μῖσος, τὴν ἐκδίκηση, τὴν ραδιουργία.

Ὑπάρχουν ζωντανὲς περιγραφὲς καὶ στίχοι ποὺ προξενοῦν τραγικὴν ἀνατριχίλα. Ἡ ὑπόθεση τοῦ «Καλοῦ Ἀνθρώπου» παράξενη καὶ ὑπερβολικὴ, εἶναι ὥστόσο πολὺ ἀνθρώπινη παρὰ τὸ συμβολισμὸ της.

Ὁ ἥρωας τοῦ ποιήματος, ὁ κατ' εὐφημισμὸν Καλὸς Ἀνθρώπος, φορεῖ τὴν τρομερὴ πανοπλία τῆς κακίας καὶ ἔχει θησαυρίσει ὅλα τὰ παραπαιστικά ἐπιχειρήματα ποὺ ἡμποροῦν νὰ φέρουν σὲ καταστροφή τὶς ἀδύνατες ψυχές.

Αὐτὰ ὅμως τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ οἱ ἴδιες οἱ ἀνθρώπινες σκέψεις, εἶναι ἡ ἀναπόδραστη λογικὴ ποὺ σπρώχνει τὸν ἀνθρώπο πολλὰς φορὲς στὴ λύση τῶν τραγικῶν ἐρωτηματικῶν, ποὺ τοῦ παρουσιάζονται στὴ ζωὴ. Δὲν εἶναι συμπεράσματα τοῦ ποιητῆ ἀλλὰ μιὰ διαπίστωση τῆς πραγματικότητος, ἕνας ρεαλισμὸς ποῦ ῥεχεται ὡς ἐπισφράγιση ζωντανῶν εἰκόνων ποὺ προηγούνται.

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνεβάζει τὴ σάτυρα στὸ ψηλότερο σκαλοπάτι τῆς τραγῳδίας. Ὁ Καλὸς Ἀνθρώπος ἔχει μιὰ δική του πληρότητα. Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ δώσει πλεῖστες ἐρμηνεῖες στὸ συμβολισμὸ του γιατί ἕνα ἔργο τόσο πλούσιο, δέχεται πολλὰς ἐξηγήσεις. Στὸ πρῶτο διάβασμα δεικνύεται δλόκληρος ὁ κόσμος τοῦ πονηροῦ, ἀνυψωμένος μὲ τὴν ἀκατανίκητη δύναμη τῆς φαντασίας σὲ σύμβολο. Ὅτι ἄσχημο καὶ ἀπαίσιο ἔχει ἡ ζωὴ σὲ μιὰν ὑπερφυσικὴν ἔνταση. Ὅλα τὰ κακὰ αἰσθήματα μυθοποιημένα σὲ πραγματικὰ γεγονότα. Φανερώναται σὲ εἰκόνες μὲ πραγματικὸ περιεχόμενον ὅλην τὴν ταπεινὴν ἀσκήμια τοῦ κόσμου. Νόημα στερεὸ καὶ θεληματικὸ δένει τὰ ἀνθρώπινα συναισθήματα. Ἀνάμεσα ὅμως στὰ ἀλληλοσυγκρουόμενα πάθη καὶ τὸ θοῖμα τῆς κακίας καὶ τῆς ραδιουργίας, κυριαρχεῖ ὑπερῆφανη, ζωηρὴ ἡ ἐμφύχωμένη ἀποστροφή τοῦ ποιητῆ στὴν ἀνθρώπινη κακία. Νομίζει κανεὶς πὼς τὸν βλέπει νὰ τὴν ἀντιπαρέρχεται περιφρονητικά.

* *

Ἀξίζει νὰ παραθέσουμε τὸ μῦθο τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Σιγοῦρος ἤθελε νὰ σατυρίσει ἕνα ραδιόφωνο καὶ κακεντροχῇ ξεπεσμένο ζακυνθινὸ ἄρχοντα. Ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου εἶναι ἕνας ποὺ

πρόθυμος ἀνοιχτόκαρδος μὲ τοὺς καλοὺς τοῦ τρόπους, τοῦ κόσμου τὴν κακοτυχία στέκει καλὰ καὶ βλέπει,

κάθε πονόδαρτη καρδιά πληγώνει ἐκεῖ ποῦ πρέπει...

Οἱ ξένες ἔγνοιες τὸν τραβοῦν, σκέφτεται τὸν καθένα...

Ἄφοβος αὐτὸς ἄνθρωπος ποῦ μπορεῖ τοὺς ἄλλους νὰ γνωρίσει καὶ διαβάζοντας τὴ σκέψη τους νὰ τοὺς ψυχομετρήσει, καὶ ἀναγελάει τὸν φρόνιμο, τὸν παλαβὸ παινέβει, κι' ὁ λόγος του πνίγει τὸ νοῦ καὶ τὴν ψυχὴ στενέβει.

Ἐποκρίσια, μῖσος κρυφὸ τᾶχει γι' ἄρματοσιά του καὶ μέλι ἔχει τὸ στόμα του, φαρμάκι στὴν καρδιά του,

φτάνει στὴν ἀγορὰ καὶ μὲ πειστικότητα στηριγμένη στὴ λογικὴ καὶ στὴν ἀλήθεια ξεσηκώνει τοὺς φτωχοὺς ἐνάντια στοὺς πλούσιους καὶ λέγοντας :

Μονάχα γιὰ τοὺς δυνατοὺς εἶναι τῆς γῆς οἱ νόμοι, κι' ἔχει ὁ θεὸς γιὰ τὸ φτωχό! Μὰ ὁ πλούσιος τ' ἀγαθά του (νὰ μὴ τοῦ τὰ ματιάσουμε!) τὰ θέλει ὅλα δικά του...

Πῶς ὁ φτωχὸς ν' ἀντισταθεῖ στὸν πλούσιο θὰ μπορέσει; δόσε γροθιά τοῦ μαχαιριοῦ νὰ ἰδεῖς ποιὸς θὰ πονέσει!...

Χτυπήστε τους καὶ δείξετε καρδιά παληκαρίσια.

τοὺς σπρώχνει σ' ἐπανάσταση, τὴν ὥρα ποῦ συμβουλεύει τοὺς πλούσιους νὰ φανοῦν κι' αὐτοὶ σκληροί, λέγοντας στὸν δυνατότερό τους :

Νάχεις τὸ χέρι δυνατό κι' ἄσπλαχνη τὴν καρδιά σου, γιὰ νᾶσαι πάντα νικητὴς καὶ νᾶναι ὅλα δικά σου, γιὰτὶ ἄνθρωπος ποῦναι καλὸς καὶ συμπονεῖ τοὺς ἄλλους θὰ μετανιώσει γλῆγορα, θᾶχει καημοὺς μεγάλους!

Ἄ Καλὸς ἄνθρωπος συναντᾷ κατόπιν τὸ ἄπραγο παιδί τοῦ σχολειοῦ καὶ τοῦ ξεσηκώνει τὸ νοῦ, λεγοντάς του :

Τὴ μεγαλύτερη χαρὰ ποῦ ὁ νοῦς σου δὲν τὴ φτάνει, ποῦ δὲν τὴ γράφουν τὰ χαρτιά, γοργὰ κανεῖς τὴ χάνει, λίγες γλυκὸζωες στιγμὲς γοργόφτερες πετᾶνε... κι' εἶναι οἱ χαρὲς οἱ ἐξγνοιαστες ποῦ μὲ τὴ νιότη πᾶνε.

Οἱ συμβουλές του εἶναι μεγάλες κι ἀναμφισβήτητες ἀλήθειες :

Ἄν λογαριάζεις τὰ σωστά πάντα, μὰ πάντα, σφάλεις!

Καὶ τὸν καιρὸ τῆς ἡδονῆς ὅσον κι ἂν τὸν θαρροῦμε πάντα εἶναι λίγος κι' ἄπλερος κι ὅλο θὰ τὸν ποθοῦμε.

Ἄ ἄνθρωπος τί εἶναι στῆς ζωῆς τὸ παραγμένο ψέμμα; ἥσκιος γοργοτρεχούμενος στοῦ ποταμοῦ τὸ ρέμμα!

Ἐχει ὁ καιρὸς γυρίσματα. Καὶ τίποτε δὲν εἶδες καὶ μήτε θᾶβρης τίποτε στίς πλανερὲς ἐλπίδες καὶ τῆς ζωῆς τὰ μυστικά, ποῦ ἀργοῦν νὰ ξεδιαλύνουν, μέσα στοῦ κόσμου τίς χαρὲς καινούργιες πίκρες δίνουν.

Καὶ σπρώχνει ἔτσι τὸν νεαρὸ στὴν ἀγκαλιά τῆς πόρνῆς, λέγοντάς του πῶς ἀπ' τῆς ἀγάπης τὸ κρασί γλυκύτερο δὲν ἦπια!

Ἄ Σιγοῦρος δίνει μὴν ἀνάγλυφη περιγραφή τῶν συναισθημάτων τοῦ μικροῦ σὰν ἀκούει τὰ πονηρὰ λόγια τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου.

Ἄ κακὸς λόγος στὴν ψυχὴ τὴν ἄμαθη ριζώνει,

Κ' ἔτσι στὴν ἀγκαλιά τῆς πόρνῆς

ἐγνώρισε τὸ ἄθωο παιδί πρώτης χαρᾶς ἀπάτη

στο μολεμένο τὸ κορμί, στο ἁμαρτωλὸ κρεβάτι.

Ἄστερα συναντᾷ, μιὰ ἄθωα κόρη, μπαίνει στὴν ψυχὴ της, διαβάξει

τοὺς καημοὺς της καὶ τίς σαρκικὲς ἀνησυχίες καὶ μὲ σατανικὸ τρόπο τὴν σπρώχνει στὴν ἀπόλαυση τῆς ἡδονῆς, λέγοντάς της :

Γιατὶ τὸ πίνουν τὸ νερὸ πρὶν τὴ δροσιά του χάσει καὶ χαίρονται τὴν ὁμορφιά πρὶν νὰ γοργοπεράσει...

Εἶναι κάθε καλὸ μακρυὰ, κάθε κακὸ κοντὰ μας, ἢ θλίψη μας τόσο πλατειά, τόσο στενὴ ἢ χαρὰ μας.

Πόσες φορὲς ἀκόπιαστα, σωστά ἢ καρδιά γνωρίζει κάτι ποῦ ὁ λογισμὸς ποτὲ καλὰ δὲν ξεχωρίζει.

Εἶναι ἡ ζωὴ μας λιγοστή, κ' εἶναι ἡ χαρὰ πλιὸ λίγη δὲν ἔρχεται ὅ,τι καρτερεῖς, κι' ὅτι ἔχεις θὰ σοῦ φύγει.

Ἄ λογισμὸς τοὺς μυστικούς πόθους μας συντεριάζει, μὰ ὁ χρόνος τοὺς μαδάει γοργὸς καὶ δὲν τοὺς λογαριάζει.

Τὴ συμβουλεύει νὰ ριχθεῖ στὸν ἔρωτα καὶ ν' ἀπολαύσει τίς ἡδονές του ἄφοβα κι' ἀδίσταχτα. Χτυπᾷ ἡ καρδιά της ἡ ἄπραγη, ὁ φλογερὸς πόθος τὴν ἐρεθίζει, τὴν κράζουν καὶ τὴ μεθοῦν ἐλπίδες μαγεμένες κι ὅσα ἐρωτικά ὄνειρα ξεπλανοῦν τίς ἀθῶες παρθένες. Τὴ σέρνει μὲ δύναμη κρυφὴν ὁ ἐρωτικὸς μαγνήτης καὶ τρέχει στὸ νιὸ τὸν ἐρωτιάρη, τὸν

ξεφαντωτῇ, ξελογιαστῇ, ἐρωτοχτυπημένον, στὴν ἡδονὴν ἀχόρταγο καὶ στὴν ἀγάπῃ ξένο,

ποῦ κι' αὐτὸν κάποτε ὁ Καλὸς ἄνθρωπος ἔχει συμβουλέψει «κάθε γυναικὴν ὁμορφὴν πρῶτα νὰ τὴν κερδίσεις—κι' ὕστερα βλέπεις ἂν μπορεῖς καὶ νὰ τὴν ἀγαπήσεις...». Τότε ἡ κόρη, ποῦ τὴν ἡδονὴν δὲν ἤξερε ἀκόμη, σήκωσε τὸ κεφάλι της κι' ἐλαμψεν ἡ ὁμορφιά της—κι ὅ,τι ἔκρυβε μὲς στὴν καρδιά φάνηκε στὴ ματιά της,—κι ἄπραγη κι' ἄμαθη μεμιάς στὴν ἀγκαλιά του γέρνει.

Ἄ ἀγάπη ἔτσι ἀλογάριαστα δίνει χωρὶς νὰ πέρνει.

Γλυκεῖα στιγμή ποῦ οἱ θλιβερὲς ψυχὲς ἀναγαλλιᾶζον...

Καὶ τότες τριγύρω τους γλυκοὺς σκοποὺς στὴ μοναξιά σκορποῦσαν πέλαγα, κάμποι καὶ βουνὰ ποῦ μακριαντιλαλοῦσαν.—Μόνο γιὰ ἐκείνους τὰ πουλιά λαλοῦνε τέρια—τέρια,—μόνο γιὰ ἐκείνους λάμπουνε στὸν οὐρανὸ τ' ἀστέρια,—καὶ τότε σιγοτρέμουνε, τότε ἀνοιγοσφαλοῦνε,

σὰν μάτια γέρνουν πάνω τους καὶ τοὺς κρυφοκοιτοῦνε!...

Στὴν ἐρημιὰ, στὴ σιγαλιά, στὸ ἀστροφεγγὸ σκοτάδι,—ἡ ἄμαθη κόρη γίνεται πολύτεχνη στὸ χᾶδι.—Τ' ἄλλο πρωὶ παρατάει τὸ σπῖτι της φεύγοντας μαζί του. Μὰ ὁ νέος δὲν ἀργεῖ νὰ τὴν ἀφήσει καὶ ἡ ζωὴ τῆς κόρης φασμακώνεται γιὰ πάντα.

Σταματᾷ κατόπιν ὁ ἄγνωστος ξένος στὸ σπῖτι τοῦ φιλόγερου, ποῦ τοὺς θησαυροὺς του περιμένει ἀνυπόμονα νὰ χαρεῖ ὁ ἄσωτος γιὸς του. Ἄφοῦ τοῦ θυμίσει μὲ πόσες λαχτάρεις κατὰφερε νὰ μαζέψει τόσο χρυσάφι καὶ ἀφοῦ τοῦ ἐγκωμιάσει τὴ δύναμή του,

Καλὸς ἀφέντης καὶ καλὸς δοῦλος εἶναι τὸ χρῆμα.

τοῦ σφυρίζει πῶς ὅλα αὐτὰ θὰ σκορπιστοῦν τρελλὰ κι' ἀστόχαστα ἀπὸ τὸ γιό του, ποῦ ὅλοένα στὸ κεφάλι του φοιᾶζει κακὴ σκέψη, καίπροδιαθέτοντάς του ἔτσι ἄγρια ἐνάντια στοῦ γιὸ του, πηγαίνει καὶ σ' αὐτὸν καὶ τοῦ φουντώνει τὸ νοῦ μὲ τίς πονηρὲς συμβουλές του.

«Τί εἶναι ἡ ζωὴ χωρὶς χαρὰ; Ὁ κόσμος εἶναι πλάνος, χαίρεται μόνο στ' ὄνειρο σὰν ρήγας κι' ὁ ζητιάνος. Λίγες χαρὲς, πολλοὶ καημοί, πλάνες, ἔγνιες καὶ πάθη, καὶ μένει ἀπ' ὅλα στὴν καρδιά πικρὸ τὸ κατακάθι...

Καὶ τὸν σπρώχνει νὰ σκοτώσει τὸν πατέρα του.

Σμίγει κατόπι στὴν ταβέρνα τὸν φτωχὸ τὸν ἀγωγιάτη, ποῦχει γυναῖκα ἄρρωστη βαρειά καὶ μικρὰ παιδιά καὶ πῆγε ἐκεῖ νὰ ἀπολησμονηθεῖ ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰ βάσανα: «Βλέπεις, τοῦ λέει, τί πλούτη καὶ χαρὲς ἔχουν ὅσοι μισοῦσες;—θαρρεῖς σὰν νὰ σὲ μάχονται κ' ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦσες!—Φόβο καὶ θλίψη σὰν κακὰ φυτὰ νὰ ξεσπερμέψεις—μέσα στὸν κῆπο τῆς ψυχῆς, κ' ὕστερα νὰ φυτέψεις—τὸ δέντρο ποὺ ψηλὴ κορφή πυκνόκλαδο σηκώνει—στὸ ἡλιόκαμα καὶ στὴ βροχή, στὴ θύελλα καὶ στὸ χιόνι—κι' ἂν τὸ χτυπᾷ οὐρανόσταλτο κι' ἄξαφνο ἀστροπελέκι—ἀπὸ βαθύριζο, τρανὸ, περήφανο ἀντιστέκει.—Ἔτσι κι' ἐσὺ μὲ στοχασμὸν ἀτάραχον νὰ μένεις—μέσα στὰ χίλια βάσανα ζωῆς τυρανισμένης!—Τὴν ἀλυσίδα συντρίψε ποὺ σ' ἔδεσ' ἡ συνήθεια—καὶ λυτρωμένος ζήτησε μιὰ πρόσχαρην ἀλήθεια.—Χορτάρι δὲν ἐφύτρωσε σὲ δρόμο πατημένο,—μήτε χαρὰ δὲν ἀνθίσε σὲ στήθος σπαραγμένο.—Στὴ θάλασσα τὴν ἀνοιχτὴ τῶν ταξιδιῶν οἱ δρόμοι—σὲ καρτεροῦν, καὶ θὰ λυθοῦν γιὰ σὲ δεσμοὶ καὶ νόμοι,

Γιατί σὰν ἔρθει μιὰ χαρὰ κι' ἄλλη χαρὰ θὰ φέρει, λένε πὼς ὅλες οἱ χαρὲς κρατιοῦνται ἀπὸ τὸ χέρι!

Τόσον ἀργὰ κατάλαβες πὼς ἦταν ὁ ἑαφτός σου

κι' ὁ φίλος σου ὁ καλύτερος κι' ὁ πλιὸ κακὸς ἐχθρός σου!

Κι' ἀκούει τὸν ξένον ὁ φτωχὸς κ' ἐμέθησεν ὁ νοῦς του—φέβγει σὲ χῶρες μακρινὲς κι' ἀφήνει τοὺς δικούς του.

Ὁ τρομερὸς ξένος ἐξακολουθώντας τὸ καταστρεφτικὸ τοῦ ἔργο ζυγώνει στὸ σκαλοπάτι μιᾶς ἐκκλησιᾶς ἕναν ἀκαμάτη ζητιάνο καὶ ἀραδιάζοντάς του τὰ κακὰ τῆς μοίρας του καὶ τὴν ἀναισθησία τῶν πλούσιων ἀλλὰ καὶ τοῦ θεοῦ, ποῦναι μιὰ πλανερὴ παρηγοριὰ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ λέει ὀρθὰ κοφτὰ

Χτυπάει σκληρὸ κι' ἀδιάκοπο τῆς Μοίρας τὸ πελέκι
κι' ὁ Πλάστης ἄπονος, ψυχρὸς, τὸν κόσμο παραστέκει,
τῇ χάρῃ καὶ τῇ δύναμιν ἀλύπητα συντρίβει,
ποτέ κακὸ δὲν τιμωρεῖ, καλὸ δὲν ἀνταμείβει,
καὶ τὸν ἀδύνατο χτυπᾷ, τὸν τίμιο δὲν ἀφήνει
καὶ θανατώνει τῇ χαρᾷ καὶ τὴν ἐλπίδα σβήνει.
Νόμοι τυφλοὶ κι' ἀνίκητοι τὴν πλάση κυβερνοῦνε
καὶ πόσοι χαίρονται ἄδικα, πόσοι ἄδικα πονοῦνε!
Καὶ τί εἶν' ἐκεῖνος ποὺ πονεῖ στὴ γῆ καὶ δὲν ἐλπίζει;
καράβι ποὺ ἀκυβέρνητο πλωρίζει κι' ἀρμενίζει!

Τὸν συμβουλεύει νὰ πάρει μ' ἄφοβο χέρι ὅ,τι τοῦ χρειάζεται ἀντιμετωπίζοντας καὶ τὸ θεὸ ἀκόμη μ' ὀργή καὶ περηφάνεια, ἀφοῦ τὰ βάσανα τῆς γῆς δὲν συμπονοῦν τὰ οὐράνια. Πείθεται ὁ ζητιάνος, γίνεται ἱερόσυλος καὶ πέρνει τὸ χρῆμα τοῦ θεοῦ μὲ τὴ φιλοσοφικὴ σκέψη:

«Κι' ὁ θεὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο πλιότερο δὲν ἀξίζει!»

Ὁ περιεργὸς ἄνθρωπος βλέπει κατόπιν μιὰ δύστυχη χήρα, τῆς ἀνάβει τοὺς καημοὺς γιὰ τὴ χαρὰ ποῦχασε καὶ λέγοντάς της πὼς ἡ ἀρετὴ πλιά δὲν φελά καὶ ἡ πίστη δὲν ἀξίζει. πὼς ὅποιος μονάχα τὸν καιρὸ ποθεῖ τὸν περασμένο καὶ ζεῖ χωρὶς νὰ χαίρεται μοιάζει τὸν πεθαμένο, καὶ πὼς εἶναι γλυκὸς ὁ θάνατος σὲ ὥρα πικρὴ σὰν φτάνει,

«κι' ἐκεῖθε ποῦρθεν ἡ ζωὴ σὲ μιὰ στιγμή γυρίζει
κ' ἔτσι τελειώνει τ' ὄνειρο κι' ἡ ἀλήθεια ξαναρχίζει,
γιατὶ καὶ ἀργὰ καὶ γλήγορα πάντα κανεὶς πεθαίνει
κ' εἶναι ἕνας ἥσκιος ποὺ ἔσβυσε, μιὰ θύμηση χαμένη,
καὶ πὼς ὁ τάφος εἶναι τῆς ψυχῆς τὸ ἀκύμαντο λιμάνι καὶ σβύνει σὲ ἀνονεῖρεφτον ὕπνο κ' ἡ μάταιη πλάνη,

κ' εἶν' τοῦ φτωχοῦ τὸ σάβανο σὰν βασιλιᾷ πορφύρα
τὴν κάνει ἔτσι νὰ μετρήσει τὴ συμφορὰ της.

Τὴν ὥρα τῆς ἀνάμνησης μὲς στὶς ψυχὲς ἀνθίζουν
ἀγάπες ποὺ δὲν ἔζησαν, χαρὲς ποὺ δὲν γυρίζουν!
Τ' ἄστρα στὴ νυχτοσιγαλιὰ φέγγουν σὰν νὰ μιλοῦνε
σὲ ὄσες ψυχὲς στὸν πόνο τοὺς ἀπόκριση ζητοῦνε.

Τ' ἀστέρια καθρεφτίστηκαν στὰ μάτια τῆς κ' ἐσβῆσαν—κι' εἶδε ζωὴ καὶ θάνατο στῆς Νύχτας τὰ μυστήρια—πόθους στοιχειῶν, ἥσκιων καημοῦς, ψυχῶν κρυφὰ μαρτύρια—καὶ στὸ πηγάδι ποὺ ἔμοιαζε σὰν ἄλλου κόσμου θύρα—ἔπεσε κι' ἐβυθίστηκε κ' ἐπνίγηκεν ἡ χήρα...

Σιμόνει ὁ Καλὸς Ἀνθρώπος κατόπιν τὸν τρελλὸ καὶ ἀνάβοντάς του τὴ μαγία καὶ τὴν ἀγανάκτηση ἐνάντια ὅλων τῶν ἀνθρώπων, τὸν σπρώχνει νὰ βάλει φωτιά σ' ὅλο τὸ χωριό, ποὺ ἐκεῖ τώρα ξεσπᾷ θρήνος βοητὸ καὶ βόγγος.

Τὰ πάθη ὅμως τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου ποὺ τὸ Σατανᾶ ἔχει στὴν καρδιά καὶ τὸ Θεὸ στὸ στόμα, καὶ κάθε ἄβουλον ἄνθρωπο τραβώντας ἀπ' τὸ χέρι στὸν κακὸ δρόμο γλήγορα κ' ἄκοπα τὸνε φέρει, εἶναι ἀνιχαγοποίητα. Βγάζει ἀπ' τὸν κόρφο του σακκοῦλι μὲ φαρμάκι, τὸ ρίχνει στὴ νερομάνα, ποὺ πίνουν οἱ χωριάτες καὶ ξεδιψοῦν τὰ κοπάδια, καὶ φαρμακώνει ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, ντόπιους καὶ περαστικούς.

Μὰ ἀκόμη δὲ σβήνει τὸ μῖσος τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ θάθελε ἀντίθετα νὰ σβῆνε ψηλὰ ὁ ἥλιος καὶ τ' ἀστέρια. Εἶναι τόση ἡ κακία του ποὺ ὅπου πατεῖ μαραίνεται τ' ὁλόκληρο χορτάρι. Ἀκούει τότες μιὰ φωνὴ νὰ τὸν ρωτᾷ πότε θὰ σταματήσει τὸ ἀπαίσιο ἔργο του, ποὺ ἡ θέληση τῆς Κόλασης, τοῦ χάους ἢ ἄγρια λαχτάρα τὸν ἔστειλαν τὸν ἄνθρωπο σὰν σκλάβο νὰ ὑποτάξει. Κι' ὁ Καλὸς Ἀνθρώπος γοῦν μιὰ δύναμη κρυμμένη, στὸν ἴδιο κύκλο πέλαγο, γῆ κι' οὐρανὸ νὰ δένει. Κι' ὁρμαίει τότες στὸ κακὸ τὸ ἀγνώριστο καὶ τοῦ ἑομολογίεται τὴ σκέψη του.

Ἀκριβῶς στὸ σημεῖο αὐτό, ὁ ποιητὴς δίνει τὸ συμπέρασμα τοῦ ἔργου του, βάζοντάς το στὸ στόμα τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου.

«Τῆς φαντασίας τὰ σύνορα τόσο πολλὰ πλαταίνουν
ποὺ μέσα τους ὅλα χωροῦν ὅσο κι' ἂν ξεμακραίνουν.

“Ολοι τοῦ ἀνθρώπου οἱ λογισμοί, τὰ βάσανα τοῦ κόσμου,
 ὑπάρχουν μὲ τὴ σκέψη μου καὶ βλέπουν μὲ τὸ φῶς μου.
 Ἡ Ἀνάγκη, δύναμη τυφλὴ τῆς Πλάσης, συντεριάζει
 καὶ τὸ Καλὸ καὶ τὸ Κακὸ καὶ κάθε τι δαμάζει.
 Κ’ ἔτσι Ἐρωτὸ κ’ Ἐλευθερίᾳ, Γνώση, Χαρὰ κ’ Ἐλπίδα
 δίνει, σὲ ἀλύτρωτα δεσμά, στὴν ἴδιαν ἀλυσίδα.
 Οἱ πόθοι ποῦ φυτρώνουνε μὲς στοῦ δειλοῦ τὰ στήθια
 τὴν Περηφάνεια τρέφουνε καὶ πνίγουν τὴν Ἀλήθεια.
 Ἐγὼ ἦπια σ’ ὅλες τίς πηγές κ’ ἔμεινα διψασμένος...
 ἀπαρνητὴς, ἀπλάνεφτος, μόνος, πεισματομένος,
 κι’ ἀδιάκοπα μὲ δέρνουνε πόθος, καημὸς καὶ κρίμα
 κι’ εἶμαι στὴν ἴδια τὴ στιγμή καὶ τύραννος καὶ θύμα.
 Ἡ Ἀγάπη μὲ κρυφὲς πληγές, ἡ Ἐλπίδα προδομένη,
 κι’ ἡ Πίστη περιγέλαστη κ’ αἱματοκυλισμένη,
 ταπεινομένη κι’ ἡ Τιμὴ, κι’ ἡ Καλοσύνη στεῖρα,
 κ’ ἡ καταφρόνια φόρεσέ τῆς δόξας τὴν πορφύρα.
 Κι ἂν εἶναι θρόνος ὁ οὐρανὸς μὰ βασιλιὰ δὲν ἔχει,
 τοῦ Ἀγνώστου τὸ κρυφὸ κλειδί κανένας δὲν κατέχει.

Ὁ Καλὸς Ἀνθρώπος αὐτοπαρουσιάζεται :

Εἶμαι τῆς ἀπονιάς ὁ γιός, τὸ ἀδέρφι τῆς λαχτάρας,
 φέρνω τὰ δῶρα τῆς ὀργῆς, τοῦ πόνου, τῆς τρομάρας,
 βαθιὰ εἶναι ἡ νύχτα τοῦ καιροῦ, καὶ σύνορα δὲν ἔχει!
 Ἡ θλίψη βλέπει τὴ χαρὰ τρελὰ νὰ παιγνιδίζει
 κι’ ἔνα πικρὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη τῆς ἀνθίζει.
 Ἡ Ἀρνηση, τὸ Ἀδικο, κ’ ἡ Ὀργὴ τὸν κόσμον κυβερνοῦνε,
 Ὁμορφιά, Γνώση καὶ Χαρὰ πλιά δὲν φεγγοβολοῦνε,
 τὰ νιάτα εἶναι ἀλαφρόμυαλα, τὰ γερατιά θλιμένα,
 ὅλα φτωχὰ κι’ ὅλα κακὰ κι’ ὅλα στραβά φτιασμένα.
 Γι’ αὐτὸ κ’ ἐγὼ δὲν συμπονῶ τοὺς ἄμοιρους ποὺ ζοῦνε
 μισῶ κι’ ὅσους ἐπέθαναν κι’ ὅσους θά γεννηθοῦνε.
 Κ’ ἡ πλάση κάλλιο μιὰ φορὰ μὲ τὴν ἀναμιαλιά της,
 Νὰ ἔπνιγε μὲς στὴ μήτρα τῆς τ’ ἀγέννητα παιδιὰ της.
 Ναί, τὴν ἀνυπαρξία ποθῶ, γλυκὸ κ’ αἰώνιο χάδι
 στὴ σιγαλιά, στὴ μοναξιά, στ’ ὀλόπυκνο σκοτάδι,
 κι’ ὅλο γυρίζω ἀτέριαστος καὶ φέβω μοναχὸς μου,
 γιατί δὲν ξέρω νὰ χαρῶ στὴ συντροφιά τοῦ κόσμου».

* *

Ὁ ποιητὴς μούλεγε ὅτι ἔγραψε τὸν Καλὸν Ἀνθρώπο γιὰ νὰ διασκεδάσει, σὰ βρισκόταν στὰ 1918 στὴ Νάπολη, στοὺς περιπάτους τοῦ ἀπὸ τὴ Σάντα Λουσία ὡς στο Ποζιλίπο. Θυμήθηκε ἐκεῖ τὸ σατυριζόμενον περιέργο ζακυνθινὸ τύπο, ποὺ δὲν εἶχε στὴν πραγματικότητα οὔτε τόση σοφὴ κακία οὔτε τόση παντοδυναμία. Ἀντικρίζοντας τὸ Βεζούβιο, θυμούμενος ἴσως καὶ τὸ Λεοπάρντι, φαίνεται νὰ ἔγραψε μερικὲς εἰκόνες ἀπὸ τίς τελευταῖες τοῦ ἔργου, ὅπου ἔχουσὲ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη πείρα τοῦ. Ὁ πονηρὸς ποὺ περνάει ἀπ’ ὅλους τοὺς τόπους τῆς ὀργῆς, ἀπ’ ὅλους τοὺς δρόμους τοῦ πείσματος, ἀπὸ ὅλα τὰ μονοπάτια τῆς ἀνταρσίας ἀνεβαίνει στὴν κορυφὴ τῆς ἀφθαστῆς τραγωδίας, ποὺ ὁ τελικὸς νικητὴς, ὁ Καλὸς Ἀνθρώπος, βρυσκε-

ται ἀντίμαχος μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἡρώας ὑπερφυσικός, περήφανος, ἀκατάδεκτος. Τὰ πρόσωπα ὅλα τοῦ ἔργου κλείνουν μέσα στὴν ἀτομικὴ τους περιπέτεια, μέσα στοῦ περιορισμένο πρόβλημά της, τὰ καθολικώτερα στοιχεῖα καὶ τὰ πάθη τῆς ζωῆς μας. Πουθενὰ δὲν φαίνεται ἓνα ἐσωτερικὸ πάλημα τῆς συνείδησης. Κόσμοι ἀντίθετοι ποὺ συμπληρώνονται γοργὰ, χτυπητά. Μονομαχία στὴν ὁποία ὁ κακὸς βγαίνει πάντα νικητὴς. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἠθικὸ συμπέρασμα τοῦ ἔργου. Σ’ αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης αἰσθάνεται στὴν ἀρχὴ μιὰ φυσικὴ ἀποστροφή καὶ φρίκη γιὰ τὸν πανοῦργο καὶ κακόβουλον ἄνθρωπο, ἀλλὰ στοῦ τέλος ἀναγνωρίζει πὼς ἡ ὑπερβολικὰ ἐξογκωμένη αὐτὴ φυσιογνωμία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ποτὲ στὴν πραγματικότητα.

Ὁ ἥρωας στοῦ ἔργου τοῦτο τοῦ Σιγούρου εἶναι ἓνα μονάχα ἀποτροπιαστικὸ σύμβολο ποὺ μᾶς δίνει τὴν ἡδονὴ τῆς Τέχνης, τὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση. Ὁ ποιητὴς δημιουργόντας τόσο σπαρταριστὴ τὴν εἰκόνα τῆς Κακίας μᾶς δείχνει πόσο τὴν ἀποτροπιάζεται, γιατί καθὼς εἶπεν ὁ Baudelaire:

«Il est un satirique, un moqueur,
 mais l' énergie avec laquelle
 il peint le mal et sa sequelles
 prouve la beauté de son coeur.»

Τὸ ποιητικὸ τοῦτο ἔργο δὲν ξέρω ἂν προσεχθῇ τώρα, ἀλλὰ θετικὰ μιὰ μέρα θὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς κριτικούς. Ἐχει βέβαια μεγάλα ἐλαττώματα. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος ὁμοιοκατάλητος μὲ τὴν τυραννικὴν του ῥίμα κουράζει τὸν ἀναγνώστη. Ὑπάρχουν πολλὲς ἀναπτύξεις ποὺ εἶχαν βέβαια θέση σ’ ἓνα θεατρικὸ ἔργο, γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἐπίμονη πειστικότητα τῶν συμβουλῶν τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου στοὺς ἄβουλους χαρακτηήρες. Ἐλαττώουν ὅμως τὴ δύναμη ἐνὸς ποιητικοῦ ἔργου, ποὺ πρέπει νὰ παρουσιάζεται ἄρτιο καὶ ἀψεγάδιαστο. Ὁ Σιγούρος δείχνει μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ τὴν κυριαρχία του καὶ στοῦ στίχο καὶ στοῦ μέτρο καὶ στὴν ἔκφραση καὶ στοῦ ὅφους. Εἶμαι βέβαιος πὼς σὲ μιὰ δευτέρῃ ἐκδοσὴ κάποτε θ’ ἀναθεωρήσῃ τὸ ἔργο του, ποὺ θετικὰ θὰ κατέξῃ μιὰ ἀπὸ τίς καλύτερες θέσεις στὴν ἱστορία τῆς λογοτεχνίας μας.

ΣΤΥΡΙΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Δρ. Ἰβάν Ἐνιχ: Ἕλληνες καὶ Νοτιοσλάβοι. Τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ καθηγητοῦ Μιχ. Λάσκαρι, Ζάγκρεμπ 1934 σελ. 38 (σερβ. στί).

Ὁ γνωστὸς Κροάτης φιλόλογος καὶ συγγραφέας Ἰβάν Ἐνιχ εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους γιουγκοσλάβους νεοελληνιστῆς. Ἐκτὸς ἀπὸ μερικά ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν Παλαμὰ καὶ τὸν Ξενόπουλο ἔχει μεταφράσει καὶ τὸ δράμα «Μιὰ νύχτα μιὰ ζωὴ» τοῦ Μελά ποὺ ἀνεβάστηκε στὸ Ἑθνικὸ θέατρο τοῦ Ζάγκρεμπ τὸ 1932. Στὴν πάρα πάνω μελέτῃ ὁ συγγραφέας σὲ μακρὰ εἰσαγωγὴ μιλάει γιὰ τοὺς Ἕλληνας φιλόλογους καὶ ἱστορικούς ποὺ δημοσίευσαν μελέτες καὶ ἔρευνες γιὰ τὴ γνώση τοῦ παρελθόντος τῶν Νοτίων Σλαύων. Οἱ μελέτες καὶ ἔρευνες αὐτὲς εἶναι ἀρκετὰ πολυάριθμες ἀπὸ τὰ παλαιότερα δημοσιεύματα τοῦ Παπαρηγοπούλου, Δεστούνη, Παπαδοπούλου, Βρεττοῦ μέχρι τῶν νεωτέρων ἐργασιῶν τοῦ Ἀμάντου καὶ Βέη. Τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τίς μελέτες τοῦ Ὁ Ἐνιχ ἀφιερώνει στοῦ ἔργου τοῦ Μιχ. Θ. Λάσκαρι, τίς σπουδαιότερες ἐργασίες τοῦ ὁποίου ἀναλύει πλατείαι. Β.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τὸ 'Αρχαιοφυλακεῖον Ζακύνθου. Λ. Χ. Ζώης

Ἐνεκα ὀρίου ἡλικίας ἀπεχώρησε ἀπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ 'Αρχαιοφυλακεῖου Ζακύνθου ὁ διακεκριμένος ιστοριοδίφης Λεωνίδας Ζώης.

Ὁ Ζώης ἀφιέρωσεν ὅλη τὴ ζωὴ του καὶ ὅλη τὴν ἐνεργητικότητά του στὴν ἔρευνα καὶ διαφώτιση τῶν διαφορῶν ιστορικῶν ζητημάτων τῆς Ζακύνθου. Γιὰ πενήντα ὁλόκληρα χρόνια ἐστάθηκε ὁ θαυμαστός καὶ χαλκέντερος ἐργάτης πὺρ μὲ γνώση, ὑπομονὴ καὶ μέθοδο ἐργάσθηκε στὰ ἰδιωτικά καὶ στὸ ἐπίσημο 'Αρχεῖο τοῦ τόπου. Ἡ ἀθόρυβη μετριοφροσύνη τοῦ σοφοῦ ἐρευνητῆ δὲν ἐξήγησε ποτὲ καμμιά ἀναγνώριση τοῦ κράτους, δὲν ἐδυσφόρησε ποτὲ γιὰ τὴν ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ. Νύχτα καὶ μέρα ὁ Ζώης σκυμμένος στὰ σκωληκόβρωτα καὶ κιτρινιασμένα ἀπὸ τὸν καιρὸ χειρόγραφα, ἐσυγκέντρωνε τόσες ιστορικὲς πληροφορίες πὺρ τις ἐχρησιμοποίησε γιὰ νὰ συνθέσῃ τὰ ἔργα του πὺρ ἐπροκάλεσαν τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐδικῶν. Ἀπὸ ἐκείνους πὺρ ἔγραψαν κατὰ καιροὺς ἐπαινετικά γιὰ τὸ ἔργο του ἀναφέρουμε τοὺς ἐξῆς: Σ. Λάμπρος, Α. Ἀνδρεάδης, Ν. Πολίτης, Σ. Ξανθοῦδίδης, Ε. Legrand, Ζερλένης, Σ. Δεβιάζης, Μ. Γεδεών, Δ. Γρ. Καμπούρογλου, Γ. Σωτηρίου, Ζ. Παπαντωνίου, Μαρῖνος Σιγοῦρος, Γρηγόριος Ξερόπουλος, Ρερποῦ, Μάρσαρης, Ε. Ἐμμανουὴλ καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες καὶ ξένοι πὺρ ἐγνώρισαν καὶ ἐθαύμασαν τὸν εὐσυνείδητο τρόπο τῆς ἔρευνας τοῦ σοφοῦ ιστοριοδίφου.

Ὁ Ζώης ἔγραψε πλῆθος ιστορικὲς μελέτες σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια καὶ ἐδημοσίεψε σὲ χωριστοὺς τόμους τὸ ιστορικὸν λεξικὸν Ζακύνθου, τὰς Συντεχνίας Ζακύνθου ἐπὶ Βενετοκρατίας, τὰς Μονὰς Ζακύνθου, τὸν Βίον τοῦ Πολιοῦχου Ζακύνθου Ἀγίου Διονυσίου, Στατιστικὴν Ζακύνθου, Ὁδηγὸν τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ζακύνθου καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἐκδίδει ἀπὸ τὸ 1892 τὸ παλαιότερον ἑλληνικὸν περιοδικὸν "αἱ Μοῦσαι", Ἐδίδασκε δωρεὰν εἰκασιν ὁλόκληρα χρόνια στὴ λαϊκὴ Σχολὴ Ζακύνθου ὑπῆρξε γιὰ πολλὰ χρόνια σὰν Γενικὸς ἐπόπτης τῶν προσκόπων Ἑπτανήσου. Ἐδειξεν ὅλη τὴ φροντίδα καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του σὰν Ἐπιμελητὴς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ζακύνθου.

Ὁ Λεωνίδας Ζώης δὲν ἐστάθηκε μόνον ἓνας σοφὸς ἐρευνητὴς κλεισμένος στοὺς τέσσαρας τείχους ἐνὸς γραφείου, ἀποσυρμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀχρησιμοποίητος στὴν κοινωνικὴ δράση, ἀλλὰ ἐφάνηκε ἀπεναντίας ἓνας θερμουργὸς ἄνθρωπος, μὲ ἐνδιαφέρον καὶ πρωτοβουλία γιὰ ὅλα τὰ κοινωνικά ζητήματα, καὶ ἡ ἡλικία δὲν ἐμετρίασε καθόλου τὸ ζῆλο καὶ τὴν ἀγάπην του γιὰ τὴ ζωὴ. Ὅλοι οἱ συμπολίτες του Ζακυνθῖνοι καὶ οἱ λόγιοι συνάδελφοί του τῆς ἄλλης Ἑλλάδος χαιρετίζουν μὲ τιμὴ μιὰ ζωὴ ἀφιερωμένη στὴν πνευματικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τόπου μας.

— Στὴν «Καθημερινή» (Ζακύνθου) 29, 31 Ὀκτ. καὶ 1 Νοεμβρίου τρία ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέροντα ἄρθρα τοῦ Ἀρχαιοφύλακος κ. Δημ. Κοριατοπούλου σχετικῶς μὲ τὸ τελευταῖο Ν. Δ. «Περὶ βιβλιοθηκῶν Ζακύνθου» τὸ ὁποῖο προβλέπει τὴ δυνατότητα νὰ ἐνωθοῦν σ' ἐνιαία ὁργάνωση αἱ δημόσιαι, δημοτικαὶ καὶ κοινωφελεῖς βιβλιοθεκαὶ τῆς Ζακύνθου καὶ ἰδίως γιὰ τὴ δυνατότητα νὰ ὑπαχθοῦν στὴ Διοίκησίν τους καὶ τὰ μέχρι τοῦ 1864 ἔγγραφα τοῦ Ἀρχαιοφυλακεῖου Ζακύνθου, πὺρ τὸ περιεχόμενό των θάθελε θεωρηθῇ ἱστορικὸ, ἢ κ' ὁλόκληρο τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖο.

Ὁ κ. Κοριατόπουλος ἀναπτύσσει μὲ γερά ἐπιχειρήματα τὸ ἀσύμφορο τῆς συγχωνεύσεως ἢ καὶ τῆς μεταφορᾶς μέρους τοῦ Ἀρχεῖου καὶ προτείνει νὰ μείνῃ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον ὅπως βρίσκεται ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέντε αἰῶνες καὶ νὰ ληφθῇ μέριμνα ἐπισκευῆς καὶ διαρρυθμίσεώς του.

Συμφωνοῦμε πλήρως. Νομίζουμε μάλιστα πὺρ θάπρεπε νὰ σηκωθοῦν σωματεῖα καὶ ὁργανώσεις καὶ ν' ἀπαιτήσουν τὴν ταχίστην ἐπιδιόρθωσιν καὶ διάσωσιν ἀπὸ τὴν καταστροφὴ καὶ τὴ σάπια τοῦ πολυτίμου ὕλικου του. Ἐλπίζουμε ἀκόμη πὺρ ὁ νέος Ἀρχαιοφύλαξ, ἐξακολουθώντας τὸ ἔργο τοῦ ἐπιφανοῦς προκατόχου του, θὰ καταγράψῃ τὰ πὺρ ἐνδιαφέροντα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχεῖου, γιὰ νὰ γνωρίζῃ ὁ καθένας τι ὑπάρχει πολῦτιμο.

— Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ κ. Λ. Ζώη ἀπὸ τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον Ζακύνθου λόγφ ὀρίου ἡλικίας, διορίσθη Ἀρχαιοφύλαξ ὁ λαμπρὸς ἐπιστήμων κ. Δημ. Κοριατόπουλος, ὁ ὁποῖος διεύθυνε πρὸ ἐτῶν καὶ τὸ περιοδικὸν «Οἱ Χάριτες».

Νέος Ζακύνθιος Ποιητὴς

— Στὸ σημερινὸ τεῦχος τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας δημοσιεύονται πέντε ὄρατα ποιήματα τοῦ νεοῦ Ζακυνθίου μας κ. Διονυσίου Ρώμα. Ὁ ποιητὴς μας πρώτη φορὰ τώρα παρουσιάζεται στὴ δημοσιότητα, ἐγένεν ὅμως λόγος στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία γιὰ τὶς λογοτεχνικὲς ἀσχολίες του πέρυσι μὲ τὴν εἰδησιν πὺρ ἓνα ἱστορικὸ δράμα του, ζακυνθινῆς ὑποθέσεως, θὰ ἐπαίξετο στὸ Ἑθνικὸ μας Θέατρο.

Ὁ κ. Ρώμας γόνος υἱᾶς ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες εὐγενεῖς οἰκογένειες τῆς Ἑπτανήσου συνεχίζει τὰς παραδόσεις τῶν προγόνων του, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔδρασαν μόνον στὴν πολιτικὴ σταδιοδρομίαν ἀλλὰ καὶ στὰ γράμματα.

Σολωμικά

— Σημαντικὴ συμβολὴ στὴν ἔρευνα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἑθνικοῦ Ποιητῆ μᾶς προσφέρει ὁ κ. Γ. Βαλέτας μὲ τὴ μελέτη του πὺρ ἐδημοσιεύθη στὸ Μηνιαῖο Φιλολογικὸν περιοδικὸν Νέο Κόσμο (Ἰούλιος 1935) μὲ τὴ συμπληρωματικὴ Σολωμικὴ βιβλιογραφία του, στὴ Γ. Β. Ἐπιθεώρηση καὶ μὲ τὶς σύντομες ἀνακοινώσεις του στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή». Διάφορα ζητήματα ἄγνωστα ἢ ἀσαφῆ ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἔρευνα τῶν ἄλλων τὰ ἐφώτισε ὁ κ. Βαλέτας. Μᾶς ἐγνώρισε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἐκδόσιν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ ἀπὸ τὸν Μ. Π. Βρεττὸ στὴν ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Αἰὼν» πὺρ ἐγένετο τὸ 1849, ὅταν ἀκόμη ἔζουσαν ὁ ποιητὴς. Ὁ ἀκούρατος ἐρευνητὴς λύει ἀκόμη καὶ ἄλλα Σολωμικὰ ζητήματα ὅπως εἶναι οἱ ἐκδόσεις τοῦ Ἑθνικοῦ Ὕμνου, τὰ χειρόγραφα τοῦ ποιήματος στὸ Μπάττον, οἱ ἐπιθανάτιες ἐκδόσεις, ἡ συλλογὴ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν πὺρ ἐγένετο ἀπὸ τὸ Σολωμὸ καὶ ἐχαρίσθη ἀπὸ τὸν ἴδιον στὸν Τομαζέο, τὰ ὑποβολιμαία, τὰ χαμένα ἔργα, κλπ.

— Καὶ ὁ κ. Φ. Μιχαλόπουλος σὲ τρεῖς συνέχειες τῆς «Καθημερινῆς», (Σεπτέμβριος 1935) ἀναλύει τὸν Πόρφυρον τοῦ Σολωμοῦ καὶ ἀνασκευάζει τὶς ἀπόψεις διαφόρων ἄλλων. Σημειώται στὴν ἀνάγνωσιν τοῦ χειρογράφου ἀπὸ τὸν κ. Καιροφύλα, καὶ μὲ τὴ γνωστὴ μαχητικότητά του ἐπιτίθεται κατὰ τῶν νεαρῶν λογίων κ. Τομαδάκη καὶ Βογιατζάκη. Ξεχωριστὰ ζητεῖ ν' ἀνασκευάσῃ τὴ γνώμην ὅτι ὁ Τερτσέτης ἐπηρεάσθη ἀπὸ τοὺς στίχους τῆς τελευταίας τεχνικῆς περιόδου τοῦ Σολωμοῦ. (Ἰόνιος Ἀνθολογία, 1931).

— Σχετικῶς μὲ τὴν ἀπαίτηση τῆς Ἀκαδημίας νὰ μεταφερθοῦν ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ Στοὰ τῆς Ζακύνθου στὴν Ἀθήνα τὰ χειρόγραφα τοῦ Σολωμοῦ γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν Ἀπάντων, διαμαρτύρονται οἱ ζακυνθινὲς ἐφημερίδες, γράφοντας πολὺ σωστὰ πὼς μπορεῖ νὰ ἐρευνηθοῦν ἐπὶ τόπου.

Οἱ πλείστοι τῶν Σολωμιστῶν διαμαρτύρονται ἐπίσης γιὰ τὴν ἀνάθεση τῆς ἐκδόσεως ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία στὸν καθηγ. καὶ συνεργάτη μας κ. Τωμαδάκη. Στὴν «Καθημερινή» ὁ κ. Χουρμούζιος νομίζει ὅτι «ἡ προσωπικότητα τοῦ ποιητῆ θὰ παρέμενε μέσα σὲ ἀμφίβολες φωτοσκιάσεις ἂν μὴ ἐξαντλητικὴ ἐπιστημονικὴ μελέτη ἱστορικῆς τοποθετήσεως, πού μόνη αὐτὴ θὰ γινόταν ἡ βάση τῆς ἐρμηνείας τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου, δὲν ἀποτελοῦσε τὸν ἀπαραίτητο ἱστορικὸ πρόλογο στὴ σχεδιαζομένη ἔκδοση». Προσθθεῖ ὁ κ. Χουρμούζιος ἀκόμη πὼς «ἡ σχεδιαζόμενη αὐτὴ ἐργασία πρέπει νὰ βασισθῇ στὴ συλλογικὴ προσπάθεια ὅλων ἐκείνων πού στὴ χώρα μας μελέτησαν τὸ σολωμικὸ ἔργο, ἀφιέρωσαν χρόνια ἀρκετὰ στὴν ἔρευνα καὶ τὴν ἐρμηνεία του, πού ἀσχολήθηκαν μὲ ἱστοριοφιλολογικὲς μελέτες γύρω ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ ποιητοῦ καὶ ὁποσδήποτε θὰ μπορούσαν νὰ προσφέρουν τὴ συμβολὴ τους στὸ ἔργο πού ἡ Ἀκαδημία σήμερα ἀναλαμβάνει. Δὲν ἀποκλείω, ἐξακολουθεῖ τὴν διαφωνία μεταξὺ τῶν Σολωμιστῶν καὶ στὰ βασικὰ ἀκόμη κριτήριά τους. Ἀλλὰ ἂν ἀπὸ τὴ διαφωνία δὲν μπορεῖ νὰ προέλθῃ μὲ καλοπιστία καὶ μὲ ἔλλειψη κάθε ἐγωῖσμοῦ ἡ γόνιμη σύνθεση, τείνω νὰ τὴν παραδεχθῶ τὴ διαφωνία αὐτὴ ὡς πάντως ὠφελιμότερη ἀπὸ τὴ μονόπλευρη ἐργασία».

Σ' ἄλλη ἐπιστολὴ, στὶς 12 Αὐγ., ὁ κ. Μέξας γράφει ὅτι «γιὰ τὴν κριτικὴν ἔκδοση ἐνὸς ποιητοῦ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ὑπάρχῃ καὶ πλήρης γνῶσις τοῦ περιβάλλοντος ἀπ' ὅπου βγήκε ὁ ποιητής. Μόνος ἓνας—λέγει—πού ἔζησε χρόνια στὴν Ἑπτανήσο, πού γνώρισε καλὰ τίς λόξεις καὶ τὴν πρωτοτυπία, τίς μικρότητες καὶ τὸ μεγαλεῖο, τὸ μῆγμα ἀνοησίας καὶ μεγαλοφυΐας, τὴν προσήλωση καὶ περιφρόνηση συγχρόνως γιὰ τὸ παρελθὸν τῆς κοινωνίας αὐτῆς, μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ σὰν κάτι τὸ μὴ ἐξαιρετικὸ—ἂν ὅχι τὸ φυσικὸ—ὅλη τὴν ὑπόθεση τῆς Δίκης, τοὺς καυγάδες καὶ συγχρόνως τὴν τρυφερότητα τοῦ ποιητοῦ γιὰ τὸν ἀδελφὸ του, τίς μεταπτώσεις καὶ ἀντιφάσεις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ποιητοῦ».

— Ὁ κ. Πέτρος Βλαστός ἢ Ἐρμονας στὸ τελευταῖο βιβλίον του: «Ἡ Ἑλληνικὴ καὶ μερικὲς ἄλλες παράλληλες διγλωσσίες» γράφει γιὰ τὸ Σολωμὸ τὰ ἑξῆς: «Οἱ ἁμαρτίες του ἦταν πολλές· ὀκνὸς ὅσο πέρνει, ψιλοπερήφανος καὶ σκαρτάδος, μερακλὴς καὶ βιτσιόζικος μὲ ἀρχοντικὴ ἀποκοτιά, κουρελλογράφος ἀποσπασματικὸς, κακριτσιόζος ξεφουρνιστὴς ἀδούλευτων σκίτσων, γεμάτος πατριωτισμὸ σὰν ἔγραφε στίχους μὰ κολλημένους στὸ νησί του τὴν ὥρα πού ξεψυχοῦσε τὸ Μεσολόγγι». Ἄς μὴ νομίσαι κανεὶς δύσπιστος ἀναγνώστης μας ὅτι τ' ἀνωτέρω εἶναι φάρσα εἰς βάρος τοῦ κ. Πέτρου Βλαστοῦ· θὰ τὰ βρῇ στὴ σελίδα 123 τοῦ περιεργου βιβλίου του καὶ τὰ σημειώσουμε ἐδῶ «γιὰ ξεφάντωση τῶν φίλων» καθὼς ἔλεγαν οἱ παλαιότεροι.

— Ἀπέθανε, τὸν περασμένο Ὀκτώβρη, σὲ βαθιὰ γεράματα ὁ καθηγητὴς τῆς Γαλλικῆς Ἰωάννης Σωμερίτης. Ὁ ζακύνθιος αὐτὸς ἐσπούδασε στὴ Σορβόνη καὶ ἐτύπωσε μελέτη γιὰ τὴ γαλλικὴ σιχουργία ὅπου περιέλαβε καὶ ἐπιτυχημένη μετάφραση τῆς «Φαρμακωμένης» τοῦ Σολωμοῦ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Νικηφ. Βρεττάκου: «*Ὁ Πόλεμος*» (Ποιήματα), Ἀθῆναι, 1935.
- Ν. Β. Τωμαδάκη: «*Τὰ σονέτα τοῦ Μαβίλη*» Χανιά, 1935.
- Ν. Β. Τωμαδάκη: «*Ἡ βιογραφία του καὶ ὁ Ποιητὴς καὶ ἐν' ἄρθρῳ γιὰ τὸν Καβάφη*». Χανιά, 1935.
- Κ. Καιροφύλα: «*Ὁ Φόσκολος καὶ ἡ Ἑλλάς*, ἀπὸ τὸ ἐν Διόρῳφ Ἀρχεῖον του». Ἀνατύπωσης ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν, τόμου Η' τευχ. 1.
- Κ. Καιροφύλα: «*Οἱ σκλάβοι Χίοι εἰς τὴν Κ]πολιν καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου*». Ἀθῆναι 1935.
- Μ. Θ. Λάσκαρι: «*Ὁ Ναπολέων καὶ ἡ Ἑπτανήσος*». Τὸ Ἀρχεῖον τοῦ στρατηγοῦ Μπεριέ. Ἀνατύπωσης ἐκ τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας, 1935.
- Νικηφ. Βρεττάκου: «*Οἱ Γκριμάτσες τοῦ Ἀνθρώπου*» (ποιήματα) Ἀθῆναι, 1935.
- Δημ. Σισιλιάνου: «*Ἕλληνες Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν Ἀλωση*» Ἀθῆναι, 1935. δρ. 120.
- Ἀγαθαγγέλου Ξηρουχάκη: «*Ἡ Βενετοκρατομένη Ἀνατολή, Κρήτη καὶ Ἑπτανήσος*» μετὰ προλόγου Γ. Ν. Χατζηδάκη καὶ κριτικοῦ σημειώματος ὑπὸ Ν. Βέη. Ἀθῆναι, 1934, δρ. 150.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Στὸ «*Κερκυραϊκὸ Βῆμα*» (6 Ὀκτ.) ἐνδιαφέρουσα συνέντευξις τοῦ κ. Κ. Σολδάτου, ὁ ὁποῖος ἀνακεφαλαιῶνων τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας Ἑπτανησιακῶν Μελετῶν προκαλεῖ τοὺς Ἑπτανήσιους διανοούμενους νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τῆς συνεχοῦς καὶ συστηματικῆς προσπάθειάς τῆς ἐν Ἑλλάδι κριτικῆς νὰ σμικρυνθῶσι, τεθῶσιν εἰς τὸ περιθώριον καὶ ἀγνοηθῶσι αἱ πνευματικαὶ ἀξίαι τῆς Ἑπτανήσου, ὅπως ὁ Σολωμός, Μαβίλης καὶ Καποδίστριας. Πρὸς καλυτέραν δὲ μελέτην τῶν ἐνδιαφερόντων τὴν Ἑπτανήσον ζητημάτων προτείνει ὅπως καθιερωθῇ κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας σύγκλησις Πανιονίου Συνεδρίου ἐκ περιτροπῆς εἰς μίαν τῶν Πρωτευουσῶν τῶν νήσων. «Εἶναι καιρὸς—λέγει—νὰ ἀναπνεύσῃ διανοητικῶς καὶ ψυχικῶς τὰ ἐπαρχιακὰ ἑλληνικὰ κέντρα, νὰ χειραφετηθῶσι, νὰ δημιουργηθῶσι εἰς αὐτὰ φυτώρια, ὅπου θὰ ἐκκολαφθῶσι νέαι πνευματικαὶ ἀξίαι, νέαι προσωπικότητες...». Στὶς 15 Ὀκτ. «Οἱ διαλάμπαντες κατὰ τοὺς παρωχημένους καιροὺς Κερκυραῖοι» τοῦ κ. Κ. Παλατιανοῦ. Στὶς 8 Νοεμβρ. ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν ἄρθρον «Τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν Κερκύρας».

— Στὴν «*Ἀλήθεια*» (Κερκύρας) σὲ συνέχειας ἐνδιαφέρουσα μελέτη γιὰ τὸν Καποδίστρια μὲ βιβλιογραφία ἀπὸ τὸν κ. Σπύρο Λαβράνο. Τοῦ ἴδιου (Νοέμβριος) γιὰ τὸν Μουστοξύδη.

— Στὴν «*Καθημερινή*» (Ζακύνθου) 17 Νοεμβρ. «*Διαπορεύεις Ζακύνθιοι*. Δημ. Καλλίνικος», στὶς 8 Νοεμβ. «*Γεώργιος Δενδρολίβανος*», στὶς 14 Νοεμβρ. ἱστορικαὶ πληροφορίες γιὰ τὰ ἀγαθοεργὰ ἰδρύματα Ζακύνθου, στὶς 15 ἱστορικὲς σελίδες «*Παναγία ἡ Σκοπιώτισσα*», ὅλα τοῦ κ. Ἀνδρ. Ἀβούρη.

— Στὶς «*φιλολογικὲς Δευτέρες*» τῆς *Καθημερινῆς* πλατεῖς βιβλιοκρισίαι τῶν τελευταίων ἔργων, ἀπὸ τὸν κ. Αἰμίλιο Χουρμούζιο. Στὶς 1 καὶ 22 Ἰουλίου καὶ 5 Αὐγούστου ἀνέκδοτα χειρόγραφα τοῦ Θωμάζαιου, Βελούδου, Ἀνθίμου Μαζαράκη καὶ Ἀλφ. Τυπάλδου στὸ Ἀρχεῖο Βαλαωρίτη ἀπὸ τὴν κ. Μ. Μινώτου. Στὶς 29 Ἰουλίου ἐνδιαφέρουσα ἐπιστολὴ σχετικῶς μὲ τὴν

Κατερίνα Κάρτα τοῦ κ. Λανίτη. Στις 5 Αὐγούστου ἐνδιαφέρον ἄρθρο τοῦ Μιχαλόπουλου «Ἡ Ἀκαδημία καὶ ὁ Ἐθνικὸς Ποιητής». Στις 26 «Ἡ κρίσις τῆς ἐκδοτικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ βιβλίου εἰς τὴν Ἑλλάδα» μὲ στατιστικὴν τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου. Σὲ σειρά ἄρθρων ὁ κ. Μιχαλόπουλος γράφει διὰ τὸν Καποδίστρια καὶ ἀκολουθεῖ πλατεῖα συζήτηση μὲ τὸν κ. Δ. Ζωγράφου. Γιά τὴν ἐπίθεσιν αὐτὴ ἐναντίον τοῦ Κυβερνήτου ἀπορεῖ σ' ἐπιστολὴν του καὶ ὁ δικαστικὸς κ. Δεδόπουλος, παραπέμποντας στοὺς χαρακτηρισμοὺς γιὰ τὸν Καποδίστρια τοῦ καθ. κ. Θ. Ἀγγελόπουλου στὸ «Δίκαιον τῶν Πολ. Ὑπαλλήλων» καὶ στὸ *Ecce Doctus*. Στις 27 καὶ 28 Ὁκτωβρίου: «Αἱ περὶ Βασιλείας πρὸ 100ετίας ιδέαι τοῦ μεγάλου πατριώτου Διον. Ρώμα» τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου.

— Στὴν «*Ἑστία*» 7 Αὐγούστου ἐνδιαφέρον ἄρθρον «Αἱ Ἑλληνικαὶ ἐπάλξεις—ἡ Κοινότης τῆς Βενετίας». Ἐπ' αὐτῆς (9 Αὐγ.) ἐπιστολὴ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἀμαντου καὶ (17 Αὐγ.) ἄρθρον τοῦ Μητροπολίτου Ἰεζεκήμ. Στις 21 Νοεμβρ. ἐπιστολὴ τοῦ κ. Δημ. Μάργαρη, ἐκφράζοντος τὴν ἐκπληξίν του διότι εἰς τὰ διάφορα ἔργα τοῦ Δήμου δὲν εἶδε νὰ ἀναφέρεται καὶ ἡ ἴδρυσις μᾶς βιβλιοθήκης τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Δήμος Πειραιῶς ἔχει ἀπὸ ἐτῶν ἰδρύσει ἀξιόλογον δημοτικὴν βιβλιοθήκην προσφέρονσαν μεγάλαν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν σπουδάζουσαν Πειραικὴν νεολαίαν καὶ εἰς τὸν λαὸν καὶ εὐχεται ὁ κ. Κοτζιάς νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του ὡς δῶρον τὴν Βιβλιοθήκην τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.— Στις 9 καὶ 10 Νοεμβρ. «Μία ἱστορικὴ ἀποκάλυψις διὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου» τοῦ κ. Χρ. Ἀγγελολομάτη, ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει ἐκ τοῦ Ἀρχείου τοῦ στρατηγοῦ Τιμ. Βάσσου ὅτι ὁ Ἰωαν. Παπαρηγόπουλος, Διερχομένης τοῦ Χέυδεν, γνωρίζων τὰ σχέδια τῶν Ναυάρχων ἔστειλε ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἱμπραήμ διὰ τῆς ὁποίας, μὲ σκοπὸν ὅπως καταστήσῃ τὴν ρῆξιν ἀφεντικόν, ἐσύσταινε νὰ λάβῃ ἐχθρικὴν στάσιν.— Στις 12 Νοεμβρ. σχετικὴ συμπλήρωσις τοῦ κ. Δ. Γ. Φωκά.— Στις 27 Ὁκτ. «Ὁθων καὶ Ἀμαλία—ἐπιβαλλομένη μετακομιδὴ».

— Στὴν «*Ἡχώ*» (Κεφαλληνίας) τεύχος Ὁκτ. «Περὶ ἀνασυστάσεως ἐν Κερκύρῃ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἢ Ἀκαδημαϊκοῦ Κέντρου» τοῦ κ. Κ. Παλατιανοῦ.

— Στὸν «*Τύπο*» (13 Νοεμβρ.) «Ἡ Βασιλεία καὶ οἱ Μαυρομιχάλοι. Ἡ διαθήκη τοῦ Πετρόμπεη» τοῦ κ. Σπ. Μινώτου.

— Στις «*Μοῦσες*», ποὺ μῆκαν στὸ 43ον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς των, ὁ κ. Δ. Ζώης ἔχει βιβλιοκρισίαν γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ δόκτορος Κλέφφενμπαχ γιὰ τὸ ταξίδι του στὴν Ἑπτάνησο.

— Στὸν «*Νεολόγο*» (Πατρῶν) 6—11 Σεπτεμβρίου «Ρώμας καὶ Μαυρομιχάλης, ἡ μάχη τοῦ Δρίσκου καὶ ἡ κ. Ἀσπασία Μαυρομιχάλης». Τοῦ κ. Σπύρου Μινώτου.

— Στὸ *Messenger d' Athènes* (7,10,11 Αὐγ.): «Une discussion sur le régime il y a 61 ans» τοῦ κ. Σπ. Μινώτου. Τοῦ ἴδιου, 10 Νοεμβρ. «La question du trône il y a 110 ans».

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

— Στὸς ἀνέκδοτους ἰταλικοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ σελὶς 136 μπεῖκαν δυὸ τυπογραφικὰ λάθη. Ἐπαναλαβαίνουμε ὁρθά.

Vide il mondo con gaudio e con amore
l'orma tua santa e si spargea la lode
dell' umana loquela inclito fiore

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Η ΠΡΩΤΗ

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μὲ Κεφάλαια ἰδικὰ της

ΛΙΡΑΣ 18.000.000

Πράκτωρ ἐν Ζακύνθῳ Δ. Β. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΟ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δραχ. 1.250.000.000
Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1935) » 9.850.000.000Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
Ὑποκαταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
Ὑποκαταστήματα καὶ Πρακτορεῖα ἐν Αἰγύπτῳ:

Κάϊρον, Ἀλεξάνδρεια, Ζαγαζίκ.

Ἀνταποκριταί: εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
τραπεζιτικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικὸν
ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὅρους. Δέχεται καταθέσεις
(εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμία καὶ ταμειωτηρίου) εἰς
δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST CO. NEW-YORK

51, MADEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος
συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Ν. Ὑόρκης
πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλ. ὁλοσχερῶς καταβεβλημένα 1.500.000.δολ.

ΜΙΑ ΝΕΑ & ΤΑΧΕΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΘΙΣΤΑ ΤΟΥΣ ΟΔΟΝΤΑΣ ΚΑΤΑΛΕΥΚΟΥΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ

Θά σάς πώς νά κάμετε τὰ δόντια
πιο άσπρα και πιο έλκυστικά!
Αφαιρέσατε τις άσχημες κίτρινες
κηλίδες με ΚΟΛΥΝΟΣ.

ΤΡΙΤΗ

Βλέπετε πόσο τὰ δόντια μου
είναι πιο άσπρα και πιο γυαλι-
στερά: Η ΚΟΛΥΝΟΣ
κάνει θαύματα.

ΤΕΤΑΡΤΗ

Ἡ νέα ἐπιστήμη ἀπέδειξεν ὅτι ἐκα-
τομμύρια μικρῶν μορίων ἐπικαλύ-
πτουν τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὀδόντων
καὶ προκαλοῦν τὸ κιτρίνισμα αὐτῶν,
τὸ ὁποῖον καμμία συνήθης ὀδοντό-
κρεμα δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαιλέσῃ. Δι'
αὐτὸ «συνιστῶμεν τὴν ΚΟΛΥΝΟΣ
ἐπὶ ξηρᾷ πνήκτραι». Μὲ τὸ πρῶτο
βούρτσισμα τὰ δόντια σας γίνονται
ἀπιστεῦτως λευκὰ καὶ στιλπνὰ τὰ δὲ
οὐλα σας ἐξυγαινῶνται τελείως.

Τ' ἀποτελέσματα τῆς ΚΟΛΥΝΟΣ
ὀφείλονται εἰς δύο παράγοντας:

᾽Πρῶτον: ἡ ΚΟΛΥΝΟΣ περιλαμ-
βάνει τὰ καλλίτερα ἀναγνωρισμένα

παρα τῆς ἐπιστήμης συστατικὰ τοῦ
καθαρίσματος καὶ στιλβώματος.

Δεύτερον: ἡ ΚΟΛΥΝΟΣ δὲν χο-
σιμοποιεῖ παρά συστατικὰ πρῶτης
ποιότητος μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν
τὴν τιμὴν αὐτῶν.

Χρησιμοποιήσατε τώρα αὐτὴ τὴ
νέα μέθοδο ἡ ὁποία καθιστᾷ τόσο
γρήγορα γυαλιστερά τὰ θαμπὰ καὶ
ἀποχρωματισμένα δόντια.

ΚΟΛΥΝΟΣ

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΘΗΚΗ: ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ, ΕΥΡΥΠΔΟΥ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ: Α. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ

ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 42-ΤΗΛΕΦ. 28-407